

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Rigorózní práce

2016

Švecová Martina

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Martina Švecová

Večerníček a do postele!

Regulácia užívania televízie vo výchove

diet'at'a do šiestich rokov

Rigorózní práce

Praha 2016

Autor práce: **Martina Švecová**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Jan Jirák, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

ŠVECOVÁ, Martina. *Večerníček a do postele! Regulácia užívania televízie vo výchove dieťaťa do šiestich rokov*. Praha, 2016. 157. Rigorózní práce (PhDr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálných vied, Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky. Katedra mediálnych štúdií. Vedúci diplomové práce prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D.

Abstrakt

Rigorózna práca: „Večerníček a do postele! Regulácia užívania televízie vo výchove dieťaťa do šiestich rokov“ popisuje spôsob a intenzitu, akými rodičia regulujú detské pozeranie televíznych programov. Nakoľko však televízor (ako vec) už dávno nie je v našich domácnostiach jediným zobrazovacím zariadením a televízia (ako inštitúcia) jediným vysielateľom televíznych obsahov, práca zahŕňa aj pozeranie programov na ostatných zobrazovacích zariadeniach ako počítač, tablet, notebook a smartphone, ktoré sú pripojiteľné k internetu. Cieľová skupina, na ktorú sa v práci zameriavam, sú deti od 0 do 6 rokov. Vychádzam z dvoch hypotéz. Prvá je, že rodičia majú tendenciu deti "odkladať" pred televíziu a to z rôznych dôvodov. Druhá hypotéza predpokladá, že rodičia nevenujú pozornosť času a typom programov, ktoré dieťa pozerá. A to už v jeho rannom veku, kedy je najzraniteľnejšie. Teoretická časť sa skladá z dvoch kapitol. Prvá popisuje aké miesto a význam má televízor (ako vec), televízia (ako inštitúcia) a televízne programy (ako sledované audiovizuálne obsahy) v našich domácnostiach a venuje sa vplyvom televízie na socializáciu dieťaťa v rodine. Druhá kapitola popisuje pozitívne aj negatívne vplyvy médií (televíznych programov) na deti v skúmanej vekovej kategórii. Zaoberá sa tiež špecifickými vlastnosťami detskej psychiky, ktoré robia dieťa tak zraniteľné pri sledovaní televíznych obsahov a poskytuje základné rady ako ochrániť dieťa pred negatívnymi vplyvmi médií. Tretia kapitola práce je praktická. Obsahuje analýzu výsledkov kvalitatívneho (dotazník) a kvantitatívneho (poloformálny pohovor) výskumu zameraného na spôsob, akým rodičia ovplyvňujú detské diváctvo a mediálne návyky detí. Práca tak pomáha utvoriť si predstavu o televíznych návykoch v bežnej domácnosti 21. storočia a popisuje vzťah rodičov a detí k sledovaniu televíznych programov.

Abstract

The rigorous thesis "Bedtime story and sleep! Regulating the use of television in raising children under 6 years of age", describes the way and intensity of how parents regulate children's TV viewing. However, since a TV set (as an object) in our households is not the only displaying device and television (as an institution) is not the only broadcaster of television contents, this thesis also includes watching TV programmes on other displaying devices such as computer, tablet, laptop and smartphone, which are connectable to the Internet. The chosen target group are children from 0 to 6 years of age. The thesis is based on two hypotheses. Firstly, parents use TV as a babysitter, and do so for various reasons. The second hypothesis assumes that parents do not pay attention to the time and type of programmes that children watch, even at a very early age when children are most vulnerable. The theoretical part consists of two chapters. The first chapter describes the position and importance of a TV set (as an object), television (as an institution) and television programmes (as watched audiovisual contents) in our households, and deals with the influence of television on the socialisation of the child in the family. The second chapter describes both positive and negative influences of media (television programmes) on children in the target age group. It also deals with specific physical characteristics of children in the target group that make them so vulnerable while watching television contents, and provides basic advice on how to protect the child from the negative media influences. The third chapter is practical. It contains an analysis of the results of the qualitative (interview) and quantitative (semi-formal interview) research focused on the way parents influence children's viewing and media behaviour of children. The thesis helps to form an idea about TV habits in common households of the 21st century and describes the relationship of parents and children to TV programmes viewing.

Klíčová slova

Televízia, televízne programy, detské diváctvo, vplyvy médií, primárna socializácia, rodič, predškolač.

Keywords

Television, Television programs, Children viewing, Media influences, Primary Socialization, Parent, Preschooler.

Rozsah práce: Vlastný text práce bez anotácií a príloh má celkom 230 939 znakov, t.j. 129 normostrán.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Mgr. Martina Švecová, MSc

Poděkování

Na tomto mieste by som rada poďakovala **prof. PhDr. Janu Jirákovi, Ph.D.** za vedenie, odborné rady a trefné komentáre. Bez neho by táto práca bola o všetkom a o ničom.

Ďakujem ľuďom z inštitúcií, v ktorých mi pomohli s distribúciou dotazníka medzi rodičmi:

Zo **Základnej školy s materskou školou 1. československého armádneho zboru Strážavy v okrese Žilina**, hlavne pani **Anne Lončíkovej** za veľmi ústretový prístup a veľa respondentov.

Z materského centra **Jablíčkov v Prahe**, hlavne **Mgr. Kateřině Bohaté** za dobré typy a inšpiráciu a **Veronike Udeaja** za emailing.

Z **gynekologickej ordinácie Genitrix**, hlavne **MUDr. Vladimíre Pasekovej** za umožnenie distribúcie a **Oxane Neumannovej** za to, že si okrem svojich pracovných povinností, našla čas aj na oslovovanie mamičiek s dotazníkmi.

Špeciálne poďakovanie za spoluprácu pri distribúcií dotazníka na Slovensku patrí mojej mame, **Anne Matejčikovej**, za nasadenie, z ktorého vzišlo veľké množstvo oslovených ľudí a kontaktov.

Ďakujem všetkým **mamičkám**, s ktorými som konzultovala tvorbu dotazníku a **rodičom**, ktorí dobrovoľne prijali úlohu dotazovaných v osobnom rozhovore a otvorili mi tak cestu do svojej domácnosti. Ďakujem aj **rodičom**, ktorí vyplnili dotazník a zaujímajú sa o jeho výsledky. Vďaka nim táto práca obsahuje naozaj zaujímavý výskum.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Teze diplomové práce

TEZE RIGORÓZNÍ PRÁCE

(tvorí přílohu přihlášky ke státní rigorózní zkoušce)

VYPLŇUJE UCHAZEČ:

Předpokládaný název rigorózní práce v češtině:

Večerníček a do postele! Regulace užívání televize ve výchově dítěte do šesti let.

Předpokládaný název rigorózní práce v angličtině:

Bedtime story and sleep! Regulating the use of television in child raise under 6 years.

Předpokládaný termín předložení práce:

9/2015

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování žadatelem (rozsah do 1000 znaků):

Ako matka sledujem názory rodičov o vplyvoch médií na deti v mojom okolí so záujmom . Mám možnosť pozorovať, porovnávať, pýtať sa a vytvoriť hodnotnú rigoróznou prácu z oblasti vplyvov médií na deti. Prakticky orientovaná téma „Večerníček a do postele! Regulácia užívania televízie vo výchove dieťaťa do šiestich rokov“, vznikla vďaka konzultácií s profesorom Jirákom, ktorý dokázal moju predstavu usmerniť. Prvotný záujem o tému vplyv TV na deti vo mne vyvolal článok prof. Volka, ktorý vo svojej práci „Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny,“ poukazuje na to, ako moc je rodinný život spätý s televíziou. TV sa stáva nástrojom trávenia voľného času, ale aj "studnicou vzdelanosti", dokonca jednotkou dopĺňajúcou moderný interiérový design. Dieťa sa s ňou stretáva už od narodenia: vytvára rodinnú atmosféru, tvorí rodinné stereotypy, potvrdzuje role jednotlivých členov domácnosti. Dokonalým príkladom je Večerníček, ktorý v minulosti vysielal dieťaťu jasnú správu, že má ísť spať v určitý čas - bez ohľadu na jeho prirodzené potreby. Nakoľko dieťa do 6tich rokov sa učí predovšetkým pozorovaním, je podľa mňa nutnosťou začať pristupovať k TV ako k jednému z členov domácnosti, ktorý má tak - ako rodičia, vplyv na výchovu. Práca vychádza nie len z teoretických podkladov, ale aj z vlastnej skúsenosti a skúseností rodičov, s ktorými sa stretávam.

Předpokládaný cíl rigorózní práce, původní přínos autora ke zpracování tématu, případně formulace

problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1200 znaků):

Cieľ práce: " Popísať ako súčasní rodičia regulujú pozeranie TV svojimi deťmi do šiesteho roku života."

Vychádzam z dvoch hypotéz:

1. Rodičia majú tendenciu deti "odkladať" pred televíziu, a to z rôznych dôvodov.
2. Rodičia postupne, ako dieťa rastie, prestávajú venovať pozornosť času a typom programov, ktoré dieťa pozerá. A to už v jeho rannom veku, kedy je najzraniteľnejšie.

Prínosom práce má byť popis aktuálnej situácie, ako sa matky (rodičia) v súčasnosti dokážu vysporiadať s možnosťami TV, ako moc ju púšťajú do svojich domovov. Najviac ma zaujíma výstup z osobného rozhovoru s rodičmi, ktoré mi snád dokážu popísať to, aké konkrétne účinky médií na svojom dieťati vidia a aké pravidlá pozerania TV majú. Mojou výhodou je, že som na materskej dovolenke a stretávam sa s veľkým množstvom mamičiek a detí práve v batoliacom a predškolskom veku (cca 1,5 až 6 rokov). Spolu riešime naše zážitky a reakcie detí, čiže skúsenosti a názory, ktoré chcem spracovať. Keď som sama študovala materiály pre výchovu môjho dieťaťa, tak som sa stretávala predovšetkým s výstrahami psychológov (násilie), sociológov (socializácia), lekárov (nedostatok pohybu, jedlo), pedagógov (lenivosť učiť sa, zlé trávenie voľného času, nesprávne chovanie motivované TV), ale veľmi málo pozitívnych vplyvov. Osobne si myslím, že rodičia tieto názory vnímajú, ale zároveň pozorujú svoje dieťa ako na TV reaguje a samozrejme využívajú výhody plynúce z toho, že TV je detský spoločník a poskytuje rodičom viac priestoru na vlastné trávenie času. Preto je v ich vnímaní realita vplyvu médií iná ako ju vykresľujú dostupné štatistiky, články a pod (bez ohľadu na možnú budúcnosť). A preto chcem, aby sa v mojej práci stretli teoretické poznatky s realitou.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Obsah

Úvod

I Teoretická část

- Rodina a TV - miesto TV v rodine, jej funkcie a vplyv na vytváranie domova
- Negatívne účinky médií/TV v kontexte vývoja dieťaťa
Sem chcem zaradiť predovšetkým podkapitoly:
  - trávenie voľného času (vrátane nedostatku pohybu a čítanie)
  - násilie v TV
  - možné závislosti
  - socializácia dieťaťa
  - infotainment - aké druhy informácií sa dieťa učí používať, vyhľadávať (sem patrí aj agenda settings a nositelia tém),
  - reklama pre deti (sem by som zaradila aj band wagon effect),
  - digitálna demencia (prípadne ďalšie významné, ktoré sa ešte objavajú).
- Pozitívne účinky médií:

- vzdelávanie - vedomosti o svete, učenie sa spoločenským postojom,
  - socializácia,
  - osвета,
  - predstavivosť,
  - relax (prípadne ďalšie významné, ktoré sa ešte objavajú).
- Programová štruktúra TV programov vybraných českých TV staníc. Nejde o analýzu obsahu programov. Ide o prehľad toho, čo je dieťaťu v TV prístupné vo vysielacích časoch, kedy nespí.

II. Praktická časť

Dotazník: tvorba formuláru dotazníka, cieľová skupina, popis výskumu, výstupy výskumu, závery.

Štruktúrovaný rozhovor: formulár s otázkami, cieľová skupina - popis rodiny, výstupy výskumu, závery.

Zhrnutie a analýza zistení/podkladových materiálov.

Záver

Použitá literatúra

Prílohy- formulár dotazníka, formulár s otázkami pre štruktúrovaný rozhovor

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) a metody (techniky) jeho zpracování:

V teoretickej časti ide predovšetkým o **analýzu textu**. Predpokladané obdobie analýzy literatúry je počas tvorby celej práce. Nejde iba o teóriu samotnej práce, ale aj o informácie pre tvorbu dotazníkov a štruktúrovaných pohovorov.

Ďalšou z hlavných metód je Ďalšou z hlavných metód je **štruktúrovaný pohovor**. Bude prebiehať v období apríl/máj 2015.

V praktickej časti ešte využívam metódu **dotazníkové šetrenie**. Rada by som naplánovala spustenie dotazníku v období máj/ jún 2015, až po tom ako prebehnú rozhovory. Predpokladaná dĺžka trvania zberu dát je 30 dní.

Ďalším z metód je **analýza podkladových materiálov**: záznamov rozhovorov a televíznych programov, ktoré budú zmieňované v štruktúrovaných pohovoroch. Obe budú prebiehať v období, kedy bude prebiehať štruktúrovaný pohovor apríl/máj 2015.

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

GILES, David. *Psychologie médií*. Vyd. 1. Překlad Helena Šolcová. Praha: Grada, 2012, 185 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-802-4739-212. Táto kniha pre mňa predstavovala zaujímavý posun vo vnímaní médií. Keď som vychádzala zo školy, bola som presvedčená (tak ako mnohí) o škodlivosti účinku médií, ktorá je jasná a nepopierateľná a to mi vydržalo až do momentu, kedy som dostala do ruky túto knihu.

Autor podrobujie mnohé výskumy v oblasti psychológie médií ostrej kritike. Zároveň ale podporuje rozumné úvahu o vplyve médií na ľudí a aktívnu obranu pred účinkami médií (napr. pokiaľ je reklamované jedlo pre dieťa nezdravé, je na rodičoch, aby ho nenechávali voľne dostupné).

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 413 s. ISBN 978-807-3674-663. Ťažko popísať dielo dvoch českých teoretikov masovej komunikácie, ktorí možno budú čítať aj túto anotáciu. Podľa mňa kniha patrí medzi základné ucelené teoretické koncepty médií v ČR (a SR samozrejme tiež). Je jedným zo základných prameňov, čo sa teórie masovej komunikácie týka a spolu s Úvodom do teórie médií profesora Jiráka a Úvodom do teórie masovej komunikácie od Denisa McQuaila ju považujem za alfu a omegu masovej komunikácie. Úvod do teórie médií v zozname literatúry neuvádzam, pretože sa mi ju zatiaľ nepodarilo zohnať.

KOTLER, Philip. *Moderní marketing: 4. evropské vydání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 1041 s. ISBN 978-80-247-1545-2. Ide o dielo klasického teoretika marketingu, ktorého pozná snáď každý, kto sa pohybuje v oblasti marketingu, reklamy a PR. Ja plánujem využiť predovšetkým informácie z oblasti spoločenskej zodpovednosti marketingu a marketingovej etiky.

LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014, 143 s. XXI. století, sv. 31. ISBN 978-802-0023-339. Ide o viac filozofické ako teoretické dielo nemeckého filozofa Niklasa Luhmanna. Podľa neho si spoločnosť prostredníctvom médií vytvára predstavy o vlastnej realite, žije to, čo jej je predostierané. Zároveň v diele poukazuje na to, že médiá nie sú obmedzené hodnotami ako pravda, objektivita alebo znalosť.

MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. 2., rev. vyd. Překlad Miloš Calda. Praha: Mladá fronta, 2011, 399 s. ISBN 978-80-204-2409-9. Je dielo napísané už v roku 1964, ale s nadčasovými myšlienkami tak aktuálnymi, že je dodnes uznávané a citované. Vyjadruje svoje predstavy o úlohe médií v živote človeka a vývoji spoločnosti. Je aj autorom pojmu „hot“ a „cool“ médiá, v súčasnosti pre nás známe ako horúce a chladné médiá.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Překlad Hana Antonínová. Praha: Portál, 2009, 639 s. ISBN 978-807-3675-745. Denis McQuail je významným teoretikom v obore sociálnej a masovej komunikácie. Jeho dielo Úvod do teórie masovej komunikácie obsahuje základnú teóriu masovej komunikácie a v teoretickej časti patrí k primárnym prameňom mojej práce.

Média a realita: sborník prací Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU Brno. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. ISBN 80-210-3308-8. Ide v poradí o štvrtý zborník FSS Masarykovej univerzity. Zborník obsahuje 10 textov radených do troch hlavných okruhov. Celý zborník otvára príspevok prof. Volka na tému „Mediální studia mezi kritikou ideologie a kritikou informace“. Mňa zaujal príspevok Václava Štětky: „Evropa na obrazovkách: Audiovizuální politika a konstrukce evropské identity.“

MUSIL, Josef. *Úvod do sociální a masové komunikace.* Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 123 s. ISBN 978-808-6723-440. Práca doktora Musila predstavuje jednoduchý a jasný koncept základnej teórie sociológie a psychológie masovej komunikácie. Predstavuje výbornú pomôcku pre študentov masovej komunikácie, aby pochopili základné teoretické pojmy a dokázali ich zaradiť do kontextu teórie masovej komunikácie.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum.* 1. vyd. Překlad František Ryčl. Brno: Host, 2014, 341 s. ISBN 978-807-2948-727. Vo svojej práci nemôžem a ani nechcem vynechať dielo nemeckého neurovedca Manfreda Spitzera, ktorý prostredníctvom skúmania procesov v mozgu - vyvolaných užívaním médií, dokazuje ich nepriaznivé vplyvy na vývoj detského mozgu. A tak rodičia, deti/ ľudstvo samo seba odsudzuje na tzv. digitálnu demenciu, kedy sa znižuje ľudský mozog nedostatočným používaním. Je to samozrejme len zjednodušený popis. Kniha je oveľa zložitejšia. Jej zaradením medzi použité pramene nechcem ukázať svoj vzťah súhlas/nesúhlas s tvrdeniami autora.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace.* Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 319 s. ISBN 978-807-3673-871. Je podľa mňa výbornou knihou pre každého, kto sa, tak ako ja, zaujíma o ľudskú komunikáciu (autor sa slovku medziľudská vo všeobecnom popise vyhol, a tak to robím aj ja). Okrem iného je súčasťou knihy aj veľmi zaujímavá kapitola Psychologické aspekty masmediálnej komunikácie.

VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy.* 4., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, 324 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4005-8. Je pre mňa už tradičným sprievodcom psychológie reklamy. Prvýkrát som sa s knihou stretla už na bakalárskom štúdiu a teraz mám v knižnici najnovšie - 4. vydanie. V knihe človek nájde informácie o prepojení reklamy s psychológiou a teóriu o správnej tvorbe reklamy, aby bol jej účinok čo najefektívnejší - z psychologického hľadiska.

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM.....	5
PROHLÁŠENÍ.....	8
PODĚKOVÁNÍ.....	9
TEZE RIGORÓZNÍ PRÁCE	10
OBSAH	1
ÚVOD.....	3
VYMEDZENIE PROBLÉMU	6
STANOVENIE CIEĽA A HYPOTÉZY	9
ŠTRUKTÚRA PRÁCE.....	9
1 TV V RODINE - TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ.....	11
1.1 TRENDY ROZVOJA TV – ORIENTÁCIA NA DETSKÉHO DIVÁKA	13
1.1.1 Rozvoj televízneho vysielania.....	13
1.1.2 Rozvoj televíznych technológií – svet v ktorom žijú naše deti.....	15
1.2 PRIAMY A NEPRIAMY VPLYV TELEVÍZIE NA SOCIALIZÁCIU DIEŤAŤA	17
1.2.1 Socializácia.....	18
1.3 PÔSOBNIE TELEVÍZNYCH PROGRAMOV NA SOCIALIZAČNÚ ÚLOHU RODINY	19
1.4 SOCIALIZAČNÁ ÚLOHA TELEVÍZNYCH PROGRAMOV VO VÝVOJI DIEŤAŤA	23
1.5 TELEVÍZNE PROGRAMY A ICH POZÍCIA V RODINE.....	26
1.5.1 TV a sociálne role	28
1.5.2 TV a rodinné rituály.....	30
1.6 ŠTRUKTÚRA DOMOVA V DOBE ELEKTRONICKEJ KOMUNIKÁCIE.....	30
2 PÔSOBNIE MÉDIÍ NA JEDINCA.....	36
2.1 TYPY ÚČINKOV MÉDIÍ.....	37
2.2 OTÁZKY SPOJENÉ S PÔSOBNÍM MÉDIÍ	39
2.3 PÔSOBNIE MÉDIÍ AKO PROBLÉM.....	40
2.3.1 Prínosy televíznych programov.....	40
2.3.2 Negatíva TV	47
2.4 AKO DETI VNÍMAJÚ MÉDIÁ	58

2.4.1	<i>Ako deti pozerajú televíziu</i>	62
2.4.2	<i>Špecifické vlastnosti detí a mládeže vo vzťahu k médiám</i>	64
2.4.3	<i>Ako rozumejú deti televíznym programom?</i>	67
2.4.4	<i>Ako rodičia môžu ovplyvniť detské diváctvo?</i>	68
2.4.5	<i>Čo rodičom môže pomôcť pri výbere vhodných programov?</i>	71
3	VÝSKUM	74
3.1	SKÚMANÝ PROBLÉM.....	74
3.2	ZMYSEL A CIEĽ PRÁCE.....	75
3.3	POUŽITÉ METÓDY	76
3.4	ANALÝZA DOTAZNÍKA.....	78
3.4.1	<i>Dotazník časť A: Základné údaje o rodičoch a deťoch</i>	78
3.4.2	<i>Dotazník časť B: Domácnosť a TV</i>	82
3.4.3	<i>Dotazník časť C: Pozeranie televíznych programov</i>	88
3.4.4	<i>Dotazník časť D: Rodič a detský divák</i>	101
3.4.5	<i>Dotazník časť E: Televízne programy a zdravie detí</i>	110
3.4.6	<i>Závery dotazníkového šetrenia - zhrnutie</i>	113
	ZÁVĚR	117
	SUMMARY	119
	POUŽITÁ LITERATURA	122
	KNIŽNÉ ZDROJE	122
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	125
	NOVINOVÉ ČLÁNKY	125
	E- ČLÁNKY	125
	WEB	126
	SEZNAM TABULEK	128
	SEZNAM GRAFŮ	129
	SEZNAM PŘÍLOH	130

Úvod

Médiá nás obklopujú, médiá nás riadia, médiá nás bavia, médiá nás informujú, médiá nás vzdelávajú, médiá vyberajú témy, médiá určujú správne názory, životný štýl, médiá tvoria interiér domov a bytov, ale aj exteriér diaľnic, ciest, miest a dedín, námestí a ulíc... Moja generácia sa do mediálneho sveta nenarodila, sme tí, ktorí ho postupne, nekriticky prijímali a akceptovali. Mala som 8 rokov, keď moji rodičia kúpili prvý videoprehrávač, mala som 12 rokov, keď sa babička konečne rozhodla vymeniť čiernobiely televízor za farebný, bola som teenager, keď si rodičia kúpili prvé mobily (telefónne čísla boli totožné - až na koncovku 702 a 703) a ja som svoju prvú „tehlu“ zdedila po mame, keď som odišla z domu na vysokoškolské štúdium do iného mesta. Bola som prváčka na gymnáziu, keď mi z nevyhnutnosti písania seminárnych prác kúpili z kancelárskeho výpredaja prvý stolový počítač (486) a na vysokej som dostala dokonca Pentium 1! Ale svet médií sa zmenil. Mám trojročného syna. Narodil sa do domácnosti s farebným LCD televízorom na diaľkové ovládanie, stolovým počítačom a tromi mobilmi (obyčajné). V priebehu jeho prvého roku sme kúpili notebook a to z dvoch dôvodov: 1. Aby sme s manželom nebojovali o jeden stolový počítač a 2. aby malý Matko mohol „skypovať“ s babičkou na Slovensku. V druhom roku sme kúpili tablet, aby sa syn, keď cestujeme (či už autom alebo vlakom), zabavil sledovaním rozprávok. V treťom roku sme kúpili smartphone. A používam ho na uspávanie 6týždňovej dcéry! A tak moje deti vyrastajú obklopené technológiami od malička – na rozdiel odo mňa.

To, ako sa zmenilo myslenie mladých ľudí a zmenilo sa prostredie, v ktorom (na rozdiel od svojich rodičov) vyrastajú, analyzuje americký spisovateľ a speaker Marc Prensky, objaviteľ a popularizátor výrazov „Digital Natives“ a „Digital Imigrants“. Prensky sa zameriava predovšetkým na reformu vzdelávania, ktorá by bola efektívna pre 21. storočie. Upozorňuje na to, že vysokoškoláci súčasnosti sú tí, ktorí sú už od malička obklopený počítačmi, PC hrami, digitálnymi hudobnými prehrávačmi, mobilmi a televíziou. Pričom podľa neho súčasný vysokoškolák priemerne strávil 5000 hodín

čítaním, 20 000 hodín hraním videohier a až 20 000 hodín sledovaním televízie.¹ Ďalej pokračuje tým, že sa mozgy študentov postupne fyzicky menia, v závislosti na tom, ako vyrastajú. Týchto študentov označuje pojmom „**Digital Natives**“². Preklad označuje študentov, ktorí sa narodili v mediálnej dobe. Oproti nim stoja tzv. „**Digital Immigrants**“³ - ide o tých, ktorí sa v mediálnej dobe nenarodili, ale tieto technológie si osvojili. Problém vidí v tom, že učitelia, patriaci do skupiny digitálnych imigrantov, sa snažia učiť študentov narodených v mediálnej dobe bez ohľadu na zmeny, ktoré sa udiali v ich myslení.

Myšlienka, že napíšem rigoróznu prácu tematicky orientovanú na mediálnu výchovu, vznikla v roku 2013, keď sa mi narodil syn. Strávila som veľa času učením sa, ako správne vychovávať dieťa a diskusiou s inými matkami o tom, ako dieťa správne vzdelávať. Tak som sa rozhodla využiť skúsenosti a kontakty s mamičkami a po konzultácií s profesorom Jirákom vznikla téma práce: „Večerníček a do postele! Regulácia užívania televízie vo výchove dieťaťa do šiestich rokov“.

Večerníček je pre celý rad rodín časovým medzníkom, kedy sa dieťa odoberá do postele. Určuje spací rytmus dieťaťa bez toho, aby rodičia riešili skutočnú detskú potrebu. Večerníček v názve symbolizuje to, ako médiá (v našom prípade televízia) ovplyvňujú chod domácností a denný rytmus detí. Prínosom práce bude popis aktuálnej situácie, ako sa rodičia v súčasnosti dokážu vysporiadať s možnosťami televízie a ako moc ju „vpúšťajú“ do svojich domovov. V práci sú rozlíšené aj pojmy **televízor (TV)** ako vec - prijímač, ktorý prijíma a zobrazuje digitálne alebo analógovo šírené obsahy. **Televízia** ako „inštitúcia“, ktorá nám vpúšťa do domova rôzne programy v podobe televízneho vysielania. **Televízne programy** ako audiovizuálne diela, ktoré sa k deťom dostávajú buď prostredníctvom TV alebo počítača, notebooku, tabletu, smartphonu, DVD alebo Blu-ray prehrávača a podobne.

---

¹ PRENSKY, Marc. *Digital Natives, Digital Immigrants* [online]. NCB University Press, October 2001, 9 (No. 5): 6 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>, str. 1.

² Tamtéž, str. 1.

³ Tamtéž, str. 2.

Metód spracovania práce som využila niekoľko. V teoretickej časti ide predovšetkým o **analýzu textu** - knižných a internetových zdrojov. Vo fáze písania teoretickej časti a tvorbe dotazníka som ďalej **vyžila metódu neformálnych rozhovorov** so šiestimi mamičkami. Tieto mi pomohli zrozumiteľne preformulovať otázky v navrhnutom dotazníku, doplniť ďalšie možnosti odpovedí, prípadne chyby. V praktickej časti je jednou z hlavných metód **poloformálny štruktúrovaný rozhovor** s vybranými rodičmi. Má za úlohu potvrdiť/vyvrátiť/doplniť dotazníkové šetrenie. V praktickej časti ešte využívam metódu **dotazníkového šetrenia**. Ďalšou využitou z metódou je **analýza podkladových materiálov: záznamov rozhovorov a televíznych programov**, ktoré budú zmieňované v štruktúrovaných rozhovoroch. Poslednou metódou je **kritická analýza získaných dát** s ohľadom na faktory ako je anonymita dotazníka a snaha rodičov (často nevedomá) skresľovať fakty. K metódam spracovania práce avizovaným v tézach pribudol neformálny rozhovor s vybranými matkami, ktoré mi poradili ako preformulovať dotazník aby bol zrozumiteľnejší a atraktívnejší na vyplnenie.

Oproti tézám rigorózne práce sa mi výrazne posunul harmonogram tvorby popísaný v časti Vymezení podkladového materiálu. Posun je spôsobený predovšetkým zmenami v rodinnej situácii, hlavne tehotenstvom a narodením druhého dieťaťa, čo tvorbu práce skomplikovalo. Vytvorilo mi to však časový priestor na predĺženie dotazníkového šetrenia, čo sa pozitívne premietlo do veľkej vzorky respondentov.

Verím, že táto rigorózna práca prinesie zaujímavý pohľad do bežného rodinného života v českých a slovenských domácnostiach, najmä ale na spôsob, ako sa súčasná generácia rodičov vyrovnáva s „všadeprítomnosťou“ médií, predovšetkým televízie, s ktorou počas vlastných detských rokov nemala také široké skúsenosti. Preto som si pre svoju prácu vybrala motto z úst známeho nemeckého rodinného poradcu Jana Uwe Roggeho: *„Televizní výchova se zdaří tím lépe, čím více při ní spolupracujeme s dětmi. (...). Média ztěžují a komplikují výchovné procesy, znamenají stálou výzvu, ustavičné přezkoumávání konceptů. Nějaký typ ideální televizní výchovy neexistuje – hádky, střety, prchlivost, ale i nedůslednost k ní patří. Cesta je cílem.“*⁴ (Jan Uwe Rogge)

---

⁴ ROGGE, Jan-Uwe. *Děti potřebují hranice*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2009, 131 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele, str. 87.

VYMEDZENIE PROBLÉMU

Práca vychádza z predpokladu, že v Českej republike a na Slovensku vlastní väčšina domácností televízor (viď príloha č. 2 štatistika NORDICOMU s názvom Audiovizuálne vybavenie domácností pre Európu v roku 2007) a len ťažko sa stretnete s človekom, ktorý nemá nejaký typ prístupu k televíznemu vysielaniu (internetové, mobilné, satelitné, káblové). Televízne vysielanie sa stalo bežnou súčasťou našich životov a bez toho, čo nám poskytuje, si už ani nevieme predstaviť život. S vývojom televíznych technológií sa televízne vysielanie (televízne programy, produkty...) „odpútava“ od televízora ako jediného zobrazovacieho zariadenia a internetové televízne vysielanie je možné sledovať na každom zariadení pripojenom na internet.

Hlavným výskumným problémom práce je **rodičovská regulácia užívania televízie vo výchove detí do šiestich rokov**. Jej súčasťou je nie len detské diváctvo, ale predovšetkým postavenie rodičov a ich úloha v tom, čo deti budú alebo nebudú pozerat' a regulácia času a obsahu stráveného sledovaním televíznych programov.

Svoju dizertačnú prácu na podobnú tému napísala pedagogička, so zameraním na sociológiu rodiny a mediálnu výchovu v rodine (MU Brno), Klára Šeďová. Tá v roku 2007 vyšla ako kniha s názvom **Děti a rodiče před televizí. Rodinná socializace dětského diváctví**⁵. Šeďová sa sústreďí predovšetkým na socializačnú úlohu rodiny a samotné detské „diváctvo“ zo sociologického pohľadu. Zo svojho výskumu potom vyvodzuje závery o čase strávenom deťmi pred TV. Naproti tomu ja sa snažím skúmať aj samotné vplyvy médií a preskúmať ako moc si rodičia uvedomujú vplyv médií na deti, čo robia, aby ich ochránili a aké sú dlhodobé trendy.

Pre mňa zaujímavý článok napísal sociológ a pedagóg na MU v Brne Jaromír Volek, volá sa **Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny**⁶. Vo svojej práci formuluje názory na to, aké miesto má TV v našom živote a ako sa postupne stáva

---

⁵ ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, 157 s. ISBN 978-807-3151-492.

⁶ VOLEK, Jaromír. *TELEVIZE JAKO SPOLUTVŮRCE DOMOVA A EXTENZE RODINY* [online]. In: . Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>.

členom rodiny. V názve sa nachádza pojem extenzia, ktorý prvýkrát používa Marshall McLuhan. Podľa neho médiá spôsobujú extenziu človeka, ale za médiá považoval akúkoľvek technológiu, ktorá rozširuje ľudské zmysly – odtiaľ pojem extenzia⁷. Naproti tomu pre Volka predstavuje popis toho, ako moc televízia rozširuje náš život - stáva sa ďalším členom domácnosti (extenzia rodiny), deti sa pred TV hrajú (extenzia detskej hry), sledovaním TV v rodinnom kruhu a interpretáciu jej obsahov (extenzia zmyslových dispozícií ale aj kultúrnych vzorcov), televízia nám sprostredkuje dominantné kultúry (extenzia kultúrnych hodnôt) a veľa ďalších.

V prvej kapitole sa venujem aj základnej teórii socializácie. Vybrala som si knihu slovenskej sociologičky **Jitky Oravcovej - Sociálna psychológia**⁸. Autorka vo svojej knihe venuje len málo miesta vplyvom médií, ale zato sa dosť venuje popisu socializácie dieťaťa, sociálnemu učeniu, vplyvu sociálnych skupín a sociálnej interakcie dieťaťa. Je to teda literatúra vhodná na porozumenie sociálnych a psychologických faktorov rozvoja dieťaťa, čo je pre moju prácu veľmi dôležité.

Ďalšou nosnou knihou je dielo dvoch britských mediálnych výskumníkov a autorov **Guntera Barrieho a Jill L. McAlee – Children and Television**⁹. V knihe sa snažia preskúmať, akú úlohu hrá televízia v intelektuálnom a sociálnom rozvoji detí a odpovedať na otázky ako: "Skutočne tí najmladší strávia najviac ich času, keď sú hore, pozeraním televízie?"; „Absorbujú pasívne všetko čo vidia a počujú bez ohľadu na kontext a formát?"; „Majú médiá vplyv na narastajúci rozpad tradičnej rodiny a podporujú násilie a antisociálne chovanie sa adolescentov?“ a pod... Autori vychádzajú z celého spektra výskumov a štatistík a výsledky so závermi zhrňujú celkom v 14tich kapitolách začínajúc tým, aká je povaha detského diváctva a končiac tým, ako škola ovplyvňuje detské diváctvo. Celkovo poskytuje veľké množstvo podnetov a vo svojej práci ju aj veľa citujem.

---

⁷ MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. 2., rev. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011, 399 s. ISBN 978-80-204-2409-9.

⁸ ORAVCOVÁ, Jitka. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004. ISBN 80-8055-980-5.

⁹ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, xiii, 260 p. ISBN 04-151-4452-3.

Ďalším významným prameňom, ktorý vo svojej práci využívam, sú knihy dvojice českých mediálnych expertov **Jana Jiráka a Barbary Köpplovej Masová média**¹⁰ a **Média a společnost**¹¹. Masová média sú pre mňa skôr teoretickým základom – venuje sa teórii médií všeobecne. Z knihy *Médiá a společnost*, predovšetkým z piatej kapitoly – *Vliv médií*, som získala veľa zaujímavých informácií. Ide o knihu viac orientovanú na pôsobenie médií v spoločnosti a ako ovplyvňujú jej vývoj.

Vo výpočte kníh, ktoré ovplyvnili vývoj tejto práce nemôžem vynechať ani dielo **Joshua Meyrowitze, Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování**¹². Americký profesor komunikácie popisuje problematiku televízie, ktorá už pred deťmi nemá žiadne tajomstvá – ako mali knihy, keďže dieťa je schopné dekódovať obraz a zvuk, ale v minulosti nebolo schopné čítať písmená. Takže to, čo pred ním malo byť ukryté, sa v detských knihách neobjavovalo. Tým búra bariéry medzi svetom dospelých a detí. Zároveň však otvára naše obývačky „kdekomu“ v podobe postáv v televízií. Toho, kto k deťom príde prostredníctvom televízie nie je možné zastaviť pred dverami bytu a nevpustiť. Celkovo tak kniha predstavuje podnetné dielo vhodné na zamyslenie sa nad úlohou moderných médií v životoch detí a nie len ich.

V neposlednom rade musím spomenúť dielo nemeckého psychiatra a učiteľa **Manfreda Spitzera, Digitálna demencia**¹³, ktoré je známe nie len profesionálnej, ale aj laickej verejnosti a závery v ňom publikované spôsobili veľký rozruch. Autor v ňom poukazuje na výskumy, vlastné pozorovania a prax a snaží sa dokázať, že médiá nám poškodzujú mozog a spôsobujú odumieranie určitého typu nervových synapsíí, predovšetkým tých, čo sú spojené s dlhodobou pamäťou. U detí navyše spôsobuje poruchy pozornosti a problémy s učením.

---

¹⁰ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 413 s. ISBN 978-807-3674-663.

¹¹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-807-3672-874.

¹² MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2006, 341 s. ISBN 80-246-0905-3.

¹³ SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, 341 s. ISBN 978-807-2948-727.

STANOVENIE CIEĽA A HYPOTÉZY

Hlavným cieľom práce je **analyzovať ako súčasní rodičia regulujú detské diváctvo vo vekovej kategórii detí od nula do šiestich rokov, a to v českých a slovenských domácnostiach**. Oproti tézam som v hlavnom ciele zmenila slovo popísať za slovo analyzovať. Hlavný stanovený cieľ vedie automaticky k vedľajšiemu cieľu a síce zistiť, koľko času trávajú deti vo vekovej skupine 0 – 6 rokov sledovaním televíznych programov.

Rigorózna práca vychádza z dvoch hypotéz:

1. Rodičia majú tendenciu deti "odkladať" pred televíziu, a to z rôznych dôvodov.
2. Rodičia nevenujú pozornosť času a typom programov, ktoré dieťa pozerá. A to už v jeho ranom veku, kedy je najzraniteľnejšie.

Hypotézy vedú k nasledujúcim skúmaným otázkam.

Skúmané otázky:

1. Koľko času približne trávajú deti do šiestich rokov pred televíziou?
2. Upravujú rodičia denný program dieťaťa podľa vybraných TV programov?
3. Zaujímajú sa rodičia o to, čo ich dieťa pozerá v TV?
4. Využívajú rodičia televízne programy ako výchovný prostriedok dieťaťa?

ŠTRUKTÚRA PRÁCE

Práca sa skladá z troch častí. Prvé dve sú teoretické, tretia praktická, spojená s výskumom. Prvá kapitola s názvom **TV v rodine – teoretické východiská** obsahuje predovšetkým pohľad na to, aké miesto a význam má televízna obrazovka (televízne programy) v našich životoch. Nakoľko však v poslednej dobe nastal rozmach zobrazovacích technológií, schopných zobrazovať televízne programy, tak vo svojej práci vychádzam predovšetkým z pojmu televízne programy, čo v zásade obsahuje televízne vysielanie a programy, ktoré je možné si pozrieť na rôznych serveroch na internete. Zároveň čitateľovi objasňujem pojem socializácia a úlohu televíznych programov v socializácii dieťaťa a rodiny.

Druhá kapitola s názvom **Pôsobenie médií na jedinca** pojednáva o otázkach spojených s pôsobením médií – pôsobenie a účinky médií, pozitíva a negatíva médií a časť s názvom Ako deti vnímajú médiá.

Posledná časť je teoretická. Obsahuje výsledky kvalitatívneho (osobné rozhovory) a kvantitatívneho (dotazníkové šetrenie) výskumu, závery z neho vyplývajúce a ich zhrnutie.

1 TV v rodine - teoretické východiská

V posledných rokoch sa televízny prijímač (televízor) stal neodmysliteľnou súčasťou skoro každej domácnosti. Nachádza sa v našich obývačkách (niekedy aj viacerých miestnostiach) a premyslene dopĺňa interiér. Prispôsobujeme mu polohu gauča, umiestňujeme ho tak, aby na obrazovku nesvietilo slnko, centrujeme do stredu obývacej steny a pod. Je stredobodom domácnosti a jeho premyslenému výberu venujeme veľa času. Dôvod je jednoduchý, znamená pre nás totiž veľa a čas, ktorý strávime pozeraním na televízor, si chceme v čo najväčšom pohodlí a pokoji užiť.

Jaromír Volek dokonca považuje televízor (TV) za typicky domáce a rodinné médium. Uvádza, že až 98% domácností v ČR vlastní 1 televízor, skoro tretina domácností dva a 6% uvádza väčší počet prijímačov. Štatistika je podľa agentúry Focus z roku 1999¹⁴.

Čo je vlastne domov a ako ho vnímame? Domov je miesto, kde sa cítíme byť doma, v bezpečí a kde svoje názory, nálady, emócie ukazujeme naplno. *„Domov je více než fyzický prostor obsazený členy domácnosti či prostor spotřeby. Je to místo, kam patříme. Tento pocit přináležitosti nelze redukovat na obývací pokoj, kuchyni či ložnici. Pojem domov může znamenat stejně jako národ jako chalupu či sousedství. Domov je pevným bodem, ze kterého vycházíme a kam se vracíme. Je to místo, kde se cítíme bezpeční a kde jsou naše emocionální vazby nejsilnější.“*¹⁵ Iným spôsobom pojal domov Joshua Meyrowitz: *„Domov rodiny je často líčen jako „ochranitelské“, či „výchovné“ prostředí. Nicméně v moderních městských společnostech domov funguje vlastně jako izolační cela.“*¹⁶ Meyrowitz pokračuje konštatovaním, že sa život malého dieťaťa sústreďí predovšetkým do okolia domova a rodiny (hoci podniká určité špecifické výlety, napr. k babičke). A hoci dieťa nie je od informácií úplne izolované, sú filtrované rodičmi¹⁷. Volek vysvetľuje, ako sa historicky domov stal pre ľudí tak dôležitým

---

¹⁴ VOLEK, Jaromír. *Televize jako spoluvůrce domova a extenze rodiny*. In: [online]. Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>.

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2006, str. 195.

¹⁷ Tamtéž, str. 195.

miestom. Podľa neho je domov v súčasnom chápaní slova produktom buržoázie, ktorá v 19. storočí dokázala oddeliť svoje súkromie od každodennej kontroly verejnosti. Touto separáciou sa oddelil pracovný a súkromný život, čím sa domov stal miestom na podporu vlastných prianí a kompenzujúci priestor pracovný, ktorý je predovšetkým miestom tlaku reality¹⁸ (tento názor zároveň podporuje aj Meyrowitzov názor na izoláciu v domove). Ak vychádzame z týchto dvoch autorov, domov môžeme jednoducho popísať ako miesto, kde sa neskrývame, kde nečakáme nič nebezpečné, pre deti je to miesto získavania väčšiny poznatkov a informácií, ktoré im zabezpečujú rodičia.

Domov miesto bezpečia alebo naopak? Mohli by sme povedať, že v prípade domova, ako bezpečného miesta, zdanie klame. Veľmi dobrým príkladom je detská úrazovosť. Štatistiky hovoria, že na prvom mieste detskej úrazovosti sú úrazy, ktoré sa stanú deťom v „bezpečí domova“ (38%). Za nimi nasleduje šport s 22%¹⁹. Jedným z dôvodov je, že doma nečakáme, že sa dieťa tak zraní, sme menej ostražití. Podobne skresľujúci pocit bezpečia poskytuje aj televízor. Je to predsa len predmet, ktorého sledovaním je človek v pokoji, nevykonáva život ohrozujúcu činnosť, naopak, poskytuje nám nemiznúci prívál informácií a zábavy. Samotný rodičia podliehajú tejto ilúzii bezpečia, ako by sa pred televíziou mali obrániť samotné deti? Meyrowitz v tejto súvislosti popisuje oddelenie sociálneho a fyzického miesta. Vďaka médiám totiž už nie sme závislí na tom, kde sa nachádzame. Informácie získame kdekoľvek a dostanú sa k nám aj keď by sme to nechceli a to prostredníctvom elektronických médií: *„Elektronické sdělení však žádné sociální bariéry překonávat nemusejí; vkrádají se do domu jako noční zloděj. „Hosty“, kteří přijdou za dítětem prostřednictvím elektronických médií, už nemůže pán domu zastavit u dveří z a zkontrolovat. Jakmile je v domácnosti telefon, rozhlas nebo*

---

¹⁸ VOLEK, Jaromír. *Televize jako spoluvůrce domova a extenze rodiny*. In: [online]. Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>.

¹⁹ BAJEROVÁ, Markéta. *Úrazu dětí přibývá, nejvíc nebezpečí číhá doma*. In: Týden.cz [online]. 4.7.2013 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/zdravi/urazu-deti-pribyva-nejvic-nebezpeci-ciha-doma_275591.html#.VQq9N9KG-C0.

*televize, prostorová izolace a hlídání vstupu, nemá na informační tok prakticky žádný vliv.*²⁰

1.1 Trendy rozvoja TV – orientácia na detského diváka

V tejto kapitole sa dostávame aj k rozdeleniu pojmu televízia na dva rozdielne celky. **Televízor** ako vec - prijímač, ktorý prijíma a zobrazuje digitálne alebo analógovo šírené obsahy. **Televízia** ako „inštitúcia“, ktorá nám vpúšťa do domova rôzne programy v podobe televízneho vysielania. V tejto časti spomenieme rozvoj televíznych prijímačov, ale aj rozvoj programovej štruktúry a nových trendov vo vysielaní TV staníc. Túto časť svojej práce považujem za dôležitú hlavne preto, aby sme si my, ako rodičia, uvedomili zmeny, ktoré sa odohrávajú na poli rozvoja televízneho vysielania a televíznej techniky a dokázali tak lepšie uchopiť (aj keď asi nie pochopiť) svet médií, v ktorom vyrastajú naše deti (už sme v úvode spomínali rozdelenie na Digital Natives a Digital Imigrants Marca Prenského). Je o tom, že ten svet je orientovaný na emóciu, ponúka divákovi silnejšie prežitky, je viac zameraný na to, ako „si pripútať“ detského diváka, „zapojiť“ ho do diania a dať mu pocítiť vlastnú dôležitosť (napr. aj možnosťou interaktívne komentovať programy prostredníctvom sociálnych sietí). A navyše, táto podkapitola nám ukáže, že technologický vývoj veľmi rýchlo postupuje k jednoduchšej ovládateľnosti a interaktivite. Čím sa médií stanú dostupnými už deťom vo veľmi nízkom veku.

1.1.1 Rozvoj televízneho vysielania

Rozvoj televízneho vysielanie nie je pre túto prácu nosný, ale pre pochopenie situácie, ako som ju popísala v úvodnej časti kapitoly 1.1, nevyhnutný, a preto bude táto stať len stručným naznačením nových trendov vo vysielaní. Nadväzuje na ňu Príloha č. 1, ktorá je prehľadom programov vysielaných na vybraných českých a slovenských kanáloch počas dvoch víkendových dní 23. a 24. 1. 2016. V tejto prílohe čitateľ môže vidieť, koľko vysielacieho času, na rôznych televíznych kanáloch, je venovaných práve deťom.

---

²⁰ MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2006, str. 103.

Médiá sa snažia o to, dostať sa svojmu užívateľovi až „na kožu“, stráviť s ním deň a byť mu so svojou programovou ponukou a online podporou stále k dispozícii (vyplýva to už zo samotného faktu, že médiá financuje reklama, v prípade verejnoprávnych televíznych staníc spokojná/nespokojná verejnosť a tým pádom politici pri každoročnom schvaľovaní štátneho rozpočtu). Gunter a McAleer²¹ vo svojej knihe *Children and Television* hneď v úvode v časti s názvom *The home entertainment evolution* popisujú, že obecným trendom v domácnosti je vlastniť kamery tak, aby deti mohli vytvárať vlastné príbehy. Ide o knihu z roku 1997, ale trend sa nezmenil, zmenili sa iba „hračky“. Dnešnej mladej generácii nestačí iba pasívne pozeráť TV, ale chce niečo viac – zúčastňovať sa, byť aktívna/interaktívna. Novým trendom je rozširovanie programovej ponuky o programy podporujúce interaktivitu, rozvoj a kreativitu diváka. Keď si uvedomíme širší kontext, napríklad ten, že ČT má vlastnú divíziu s názvom nové médiá, je jasné, akým smerom sa chce uberať, a to cestou nových - čiže digitálnych médií, ale aj orientácia na čo najširšie spektrum divákov, vrátane malých detí²². Skutočný posun v televíznom vysielaní však predstavuje prechod z analógového šírenia signálu na digitálne. Táto revolučná zmena priniesla rozšírenie vysielania viacerých TV staníc a umožnila zároveň aj rozvoj televíznych prijímačov. Výsledkom je spustenie nových českých programových staníc ČT:D a ČT art. Podobne majú projekty aj komerčné stanice: Nova (Nova Cinema, Smíchov, Telka, Fanda, Voyo a bezplatná videotéka Nova Plus); Prima (Prima ZOOM, Prima Cool, Prima PLAY, Prima love) a v nich zahrnuté aj programové bloky pre deti (napr. Smíchov – Smíškové). Rovnaký vývoj je aj na Slovensku Maríza (Doma, Dajto), JOJ (Joj Plus, WAU, JOJ Cinema). Za trendom zaostáva STV, ktorá naďalej vysiela „iba“ prostredníctvom programov Jednotka a Dvojka. To, že sa televízne stanice snažia orientovať na malé deti nám ukáže aj prehľad vysielaných programov zo dní 23.1.2016 a 24.1.2016 v Prílohe č. 1. Ide o jednoduchý výpis vysielaných programov na najbežnejšie dostupných českých

---

²¹ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L.. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. vii.

²² *Dlhodobé plány programového, technického, personálneho a ekonomického rozvoje České televize na roky 2011-2015: Česká televize – multimediální galerie pro 21. století* [online]. Praha, 2011 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/Plany_rozvoje_2011-2015.pdf.

a slovenských programoch počas voľných, víkendových dní. V prehľade je žltou vyznačené, ktoré programy sú určené deťom. V tejto práci neriešim, či sú programy vhodné alebo nie. Ide len o to, dokázať, že televízia sa veľkým objemom programov zameriava už na detského diváka a programovým výberom mu ponúka čo najširšie spektrum vedomostí (od vzdelania - napr. angličtina s Hudvínkem, cez dokumenty – napr. Atlas zvierat, hudobné programy – Fíha tralala, Spievankovo, tanečné programy – Taneční Hrátky s Honzou Onderem, cvičenie – Jogínci v přírodě, etiketu – Mistr E a samozrejme detské programy orientované na vedu, techniku, kreslenie, tvorenie, súťažné programy a nespočetné množstvo rozprávok animovaných aj hraných). Už len existencia samostatného kanálu pre deti, ako jediného na česko – slovenskom mediálnom trhu ukazuje na záujem, ktorý o takýto program verejnosť má.

1.1.2 Rozvoj televíznych technológií – svet v ktorom žijú naše deti

Rozvoj televíznych technológií smeruje podobne, ako aj rozvoj TV vysielania, k čo najjednoduchšej dostupnosti a interaktivite televízneho vysielania, internetu a diváka. Internetové sledovanie televízie je pre tvorcov programov ukazovateľom záujmu o vysielaný program, keďže sledovanosť cez internet je štatisticky pomerne výpovedná a v neposlednom rade poskytuje divákovi možnosť reakcie na vysielané obsahy (napr. diskusie na facebooku, twiteri, ktoré sa priamo dostávajú aj do televízneho vysielania, prípadne sa využívajú foto z instagramu – napr. aktuálne počasie - foto). Podobne sa dostáva televízne vysielanie aj do mobilov. Mobilní operátori ako novinku ponúkajú mobilnú televíziu so základnou ponukou všetkých českých programov. Zatiaľ, čo pozeráť na mobile televízne vysielanie cez internet je veľmi drahé, vzhľadom na veľkosť prenesených dát, teraz ide len o to, zakúpiť si v paušále službu mobilnej televízie²³. Presne v duchu hesla, bez televízora ani krok. A keďže trh je previazaný, tak výrobcovia mobilov reagujú na nový trend a snažia sa vyrobiť mobily s dostatočne

---

²³ VÁCLAVÍK, Lukáš. Mobilní televize od T-Mobilu: nevyužitý potenciál a za vysokou cenu [zkušenosti]. In: *Cnews.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.cnews.cz/clanky/mobilni-televize-od-t-mobilu-nevyuzity-potencial-za-vysokou-cenu-zkusenosti>.

veľkou obrazovkou aj na pozeranie TV v mobile. LG²⁴ už vyrobil mobil s ohybným displejom a Samsung sa chystá na smartphone , ktorý sa dá zložiť a strčiť do vrečka²⁵. Za zmienku stojí aj zaujímavosť týkajúca sa sociálnej siete Twitter, ktorá prichádza s novou službou periscope²⁶. Táto služba umožní tzv. live videostream - živé video vysielanie zaznamenávané priamo mobilom. Twitter si uvedomuje, že zdieľanie „iba“ písaných informácií je nedostatočné a fanúšikovia sociálnych sietí chcú viac, tak v boji o zvýšenie popularity (menej populárny ako facebook) vyvíja práve tento živý videostreaming. Televízny vývojári a predajcovia sa teda pustili do zložitého boja o „zrovnoprávnenie“ televízora v tvrdej konkurencii na trhu a v snahe o jej atraktivitu pristúpili k niekoľkým technickým zmenám. Jednou z prvých bol prechod z pôvodných CRT televízorov na ploché televízie s obrazom HD ready a Full HD. Nová etapa rozvoja televíznych prijímačov, a to etapa UHD so štandardami 4K a 8K²⁷ (pre zaujímavosť: televízory zhruba v roku 1999 mali rozlíšenie 800x600 pixelov, HD ready už 1366x768, Full HD 1920x1080 a UHD 3840x2160²⁸). Jedným z najnovších pokusov priblížiť sa divákovi, a to nie len formou diváckeho zážitku, ale aj interaktívne s využitím internetu, je Smart TV. V podstate išlo o vytvorenie produktu podobného tabletu, s pripojením na internet a možnosťou prepojenia s PC, prehrávania fotografií a prepojenia na sociálne siete.

Smer vývoja televíznych technológií dáva rodičom podnet k premýšľaniu. Stále sa zlepšujúca kvalita obrazu vtáhuje malé deti do procesu komunikácie a ukazuje im **detaily**, častokrát agresívne alebo strašidelné (napr. Život chrobáka – detailné zobrazenie hmyzu, hlavne zlých kobyliiek, v mnohých digitálne animovaných

²⁴ HRON, Lukáš. *Revoluce v konstrukci. Skládací mobil bude za rok a bude hodně drahý* [online]. 2015 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: http://mobil.idnes.cz/samsung-vyrobi-prvni-prekladaci-smartphone-v-roce-2016-p01-/mob_samsung.aspx?c=A150325_131336_mob_samsung_LHR.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ VŠETEČKA, Roman. Twitter může s novou aplikací udělat z každého živého zpravodaje. In: *Technet.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/twitter-periscope-One-sw_internet.aspx?c=A150331_182336_sw_internet_vse.

²⁷ VERNER, Ivan. *Zábava okolo televize. Bydlení, stavby, reality: měsíčník pro všechny příznivce moderního bydlení*. Praha: Mladá fronta, 2015, roč. 10, 3/2015.

²⁸ Rozlíšení. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2005, 2015-02-18 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozli%C5%A1en%C3%AD>

rozprávkach sú do najmenších podrobností rozpracované aj tváre s plnými emóciami vrátane zlosti, až agresie – Shrek, Ratatouille a pod.), čo v čase animovaných rozprávok ako napr. Ferdo mravec, Víla Amálka, prípadne Rákosníček nebolo technicky možné. Ovládanie televíznych prijímačov si hľadá nové cesty k pohodliu diváka, a to vrátane **ovládania hlasom**. Na nešťastie rodičov detí predškolského veku, deťom sprístupňuje to, čo im neumožňovalo ovládanie ovládačom alebo dotykcom. Snaha o **interaktivitu a zapájanie diváka** – napr. spomínaný periscope, prípadne možnosť posilať svoje foto alebo príspevky priamo do televízneho vysielania zapája dieťa v čoraz väčšej miere do diania v televízore, čo tiež výrazne ovplyvňuje čas strávený pozeraním TV. **Rozvoj vzdelávania** v televíznych programoch je všeobecne veľmi populárny. Tvorcovia televíznych programov sa čím ďalej, tým viac zameriavajú aj na vzdelávaciu funkciu²⁹ televíznych programov a zaraďujú do svojich programových plánov kreatívne, náučné, hudobné a vedecké programy (napr. v ponuke detskej televízie :D – Učíme sa s Noddym – angličtina; Malí Einsteinové – veda a technika, hudba, malba;, Atlas zvířat, Pan hračička – kreatívna tvorba; Vaření? – hra pro děti, Tanečky s Honzou Onderem a pod.). Ide o programy, ktoré aj rodičia nechávajú pozerat' svoje deti a tak „legitimizujú“ množstvo času, ktoré deti sedia pred televíznymi obrazovkami tým, že sa učia. Viac o učení sa prostredníctvom televíznych programov bude v kapitole dva.

1.2 Priamy a nepriamy vplyv televízie na socializáciu dieťaťa

Hneď v úvode si definujme proces, ktorým dieťa prechádza v ranom štádiu svojho rozvoja - v prípade našej práce predovšetkým ide o deti do veku 6-tich rokov. Tento proces učenia sa a prispôsobovania sa okoliu sa volá primárna socializácia. Je súčasťou procesu socializácie, ktorá prebieha celý život.

---

²⁹ *Dlouhodobé plány programového, technického, personálního a ekonomického rozvoje České televize na roky 2011-2015: Česká televize – multimediální galerie pro 21. století* [online]. Praha, 2011 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/Plany_rozvoje_2011-2015.pdf.

1.2.1 Socializácia

„Socializácia je celoživotný proces sociálneho učenia, prostredníctvom ktorého si dieťa osvojuje sociálne normy, vzorce správania, postoje, hodnoty, zvyky, zručnosti, ktoré sú pre tú kultúru, do ktorej sa narodí, typické a žiaduce.“³⁰ Ide o definíciu slovenskej sociologičky Jitky Oravcovej.

Klára Šeďová vo svojej práci vychádza z Dunovského (1999), ktorý socializáciu popisuje ako proces, v ktorom sa ľudský jedinec stáva spoločenskou bytosťou. Tento proces predstavuje nutnú podmienku k tomu, aby bol človek schopný prežiť vo svojom prostredí³¹. Ide teda o proces nevyhnutný k tomu, aby sa dieťa v budúcnosti mohlo začleniť do spoločnosti, vedieť vhodne komunikovať, poznalo základné normy správania sa a morálky a chápalo približne, čo sa od neho ako člena spoločnosti očakáva.

Najjednoduchšie, a pre potreby tejto práce dostačujúce, rozdelenie socializácie je na socializáciu **primárnu a sekundárnu**. Pričom primárna socializácia prebieha od narodenia do cca 6. roku života (čiže do vstupu dieťaťa do vzdelávacieho zariadenia - základnej školy) a sekundárna socializácia prebieha od šiesteho roku až do konca života. Je jasné, že ide o zjednodušený model, ale autori sa na primárnej socializácii a jej definícii zhodujú a to, ako prebieha sociálne učenie v ďalšom období už nie je predmetom tejto práce. Výsledkom primárnej socializácie by podľa Oravcovej malo byť³²:

- *Osvojenie si základných kultúrnych návykov* - hygienické návyky, stolovanie, slušné správanie (napr. používanie prosím, ďakujem).
- *Používanie predmetov dennej potreby účelne* (mydlo, hrebene, oblečenie...).

---

³⁰ ORAVCOVÁ, Jitka. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004, str. 55.

³¹ ŠEĎOVÁ, Klára. *Ďeti a rodiče pred televíziou: rodinná socializácia detského televízneho diváctví*. Brno: Paido, 2007, str.13.

³² ORAVCOVÁ, Jitka. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004, str. 55.

- *Osvojenie si materského jazyka a ďalších foriem sociálnej komunikácie vrátane porozumenia mimike, gestám, dotykom a ich adekvátne používanie.*
- *Osvojenie si základných poznatkov o prírode, spoločnosti a základov orientácie v čase a priestore - viem, kde žijem, viem aké je ročné obdobie, viem určiť približne čas a času rozumie (včera, zajtra, poobede, večer...).*
- *Osvojenie si sociálnych rolí - primerane veku. Vie, aké správanie bude ostatnými akceptované, odmeňované alebo naopak trestané alebo odsúdené.*
- *Osvojenie si základov morálky a sociálnych noriem - dieťa vie, čo je dobré, kedy hovorí pravdu a kedy klame, má predstavu o spravodlivosti a krivde.*
- *Vývoj sebakontroly a vôľovej regulácie dieťaťa - naučí sa ovládať svoje potreby s tým, že ich uspokojenie vie odložiť a vie regulovať prejavy emócií. Detský egoizmus so zameraním na seba sa oslabuje a postupne je nahradený rešpektovaním potrieb iných.*

Sekundárna socializácia prebieha od 6. roku života dieťaťa, až do konca života. Dieťa (a následne dospelý človek) prechádzajú z jednej sociálnej skupiny do druhej (škola, práca, priatelia, krúžky, prípadne športové a iné aktivity detí aj dospelých) a správanie jedinca je tak neustále ovplyvňované a korigované prostredníctvom ďalších skupín. V sekundárnej socializácii sa viac prejavujú vplyvy mimo rodiny (spoločenská vrstva, náboženstvo, etnikum, či je jedinec z mesta alebo vidieka a pod.). V tomto období jedinec v rámci socializácie prechádza tzv. **sociálnou identifikáciou**, čiže stotožnením sa so špecifickými normami a hodnotami konkrétneho sociálneho prostredia³³.

1.3 Pôsobenie televíznych programov na socializačnú úlohu rodiny

Prvá socializácia dieťaťa prebieha v rodine. Tá ma na jeho budúce správanie a sociálne schopnosti v období do 6. roku života najväčší vplyv – a tu ide predovšetkým o rodičov, ktorí sú nositeľmi socializačných procesov. Potom už nastávajú ďalšie vplyvy ako napríklad škola, sociálne skupiny utvorené na základe spoločných záujmov, kamaráti a pod. Socializácia v rodine prebieha predovšetkým prostredníctvom sociálneho učenia.

---

³³ Tamtéž, str. 56-57.

Oravcová spomína 4 základné druhy sociálneho učenia: učenie **podmieňovaním** (tiež kladné a záporné spevňovanie, ktoré bude ďalej uvádzané v texte), **adaptáciou**, **imitáciou** a **identifikáciou**³⁴. Zdrojom a manažérom sociálneho učenia v tomto veku sa stávajú predovšetkým rodičia. Šeďová uvádza teóriu, podľa ktorej je nepriama (napr. pozorovanie) výchova v rodine dôležitejšia ako priama. Z toho vyplýva, že to, ako sa rodičia chovajú v úlohe vzoru, má pravdepodobne väčší vplyv ako povely, ktoré deťom dávajú³⁵. Rodina pre malé dieťa predstavuje všetko, čo pozná, jeho malý vesmír a o to je vplyv rodiča, ako vzoru sociálneho správania (vrátane sledovania televízie a postojov k rôznym televíznym programom) významnejší. „*V súčasnosti panuje v odborné obci shoda v tom, že televízie, rovnako ako ostatní masová média, je považovaná za jeden z významných socializačných činiteľov (Arnett 1995, Kubey 1991, Kořa 2004). Výskumy mediálnych účinkov tuto socializačnú potenci opakovaně potvrzují a dokládají, že děti se z médií skutečně učí.*“³⁶

Pôsobenie televíznych programov ako jedného zo socializačných činiteľov na socializačnú úlohu rodičov sa odohráva na dvoch úrovniach- rodičia, ktorí kontrolujú sledované obsahy a rodičia, ktorí sa stávajú názorovými vodcami a tak svoje postoje prenášajú na deti.

1. **Kontrolná funkcia rodičov.** Dieťa zatiaľ nemá predstavy o živote a realite, preto nastupuje status rodiča, ktorý funguje ako kontrolór, ktorý ovplyvňuje a monitoruje správanie sa dieťaťa. „*Rodina pro malé dítě představuje svět, zahrnuje všechnu jeho dosavadní zkušenost. Toto „zahrnování všeho“ bývá v pedagogické literatuře formulováno přímo jako požadavek na výkon rodičovské role.(...)Z toho pramení fakt, že se rodiče snaží kontrolovat také vliv jiných socializačních činitelů, než je rodina (komunikují se školou, vybírají kroužky, zajímají se o kamarády, monitorují televizní konzumaci dítěte)*“³⁷. Rodičia na socializačnú úlohu televízie reagovať môžu alebo nemusia. Mnohí sledovanie televízie vôbec neregulujú, a to ani svoje,

---

³⁴ Tamtéž, str. 60 - 62.

³⁵ ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str. 25.

³⁶ Tamtéž, str. 25 – 26.

³⁷ Tamtéž, str. 24.

ani dieťaťa. Potom je tu druhá skupina ľudí, ktorá reguluje čas strávený pred televízorom, a to z dvoch hlavných príčin:

- a. Dieťa potrebuje pohyb a rôzne druhy činností, aby sa „rovnomerne“ vyvíjalo a samotné vplyvy médií pre nich nie sú podstatné.
- b. Rodičia považujú televízne obsahy za negatívne pôsobiace na rozvoj dieťaťa a tak pozeranie úplne zakazujú alebo minimalizujú.

V oboch kategóriách rodičov sa nachádzajú rodičia umiernení, ale aj takí, radikálnejší. Na konci pomyslenej škály rodičov druhého typu, ktorí vnímajú televíziu ako skutočne negatívnu sa nachádzajú tzv. **disidenti trhu**. Tento pojem použil Blažek ako pomenovanie pre ľudí, ktorí až fanaticky odmietajú prijímanie reklamných oznámení³⁸. Blažkove názory sú ovplyvnené faktom, že bol veľmi liberálnym autorom. Kniha *Tváří tvář obrazovce* bola vydaná v roku 1995, kedy sa mediálny trh v Českej republike (ale aj na Slovensku) ešte len „rozbiehal“ (začiatok vysielania najvýznamnejších komerčných televízií v ČR: 20.6.1993 TV Premiéra - dnešná TV Prima³⁹, 4.2.1994 TV Nova⁴⁰). Ďalej pokračuje s názorom, že pokiaľ sa už rodičia rozhodnú regulovať čas, ktorý dieťa stráví sledovaním televíznych programov, je nutné sa aj opýtať, či prispôbili svoje divácke návyky modelu, ktorý v rodine presadzujú. Títo rodičia potom odmietajú komercializáciu v plnom rozsahu, čiže aj médií, ktoré vo veľkej miere z reklamy žijú (výnimkou sú verejnoprávne médiá). Svojím deťom striktne zakazujú prístup k televízií a tým ich „odsudzujú“ k odlišnosti od ich rovesníkov, ktorí naopak médiá, a s nimi súvisiace reklamné obsahy, konzumujú a tieto sa stávajú obľúbeným predmetom rozhovorov aj hier, čím spôsobujú ich sociálnu inklúziu.

---

³⁸ BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, str. 25.

³⁹ Prima (televizní stanice). Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Prima_\(televizn%C3%AD_stanice\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Prima_(televizn%C3%AD_stanice)).

⁴⁰ ZAHŘÁDKOVÁ, Michaela. Čtvrtstoletí českých médií. Díl druhý (1994–1999). In: *Týden.cz* [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, a.s, 2013, 2013-02-22 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/tisk/ctvrtstoletí-ceskych-medii-dil-druhy-1994-1999_262024.html.

Podobný postoj zastáva aj Meyrowitz, ktorý hovorí, že pokiaľ rodičia chcú kontrolovať, čo pozerajú ich deti, musia sami obmedziť vlastné divácke aktivity alebo rodinu fyzicky oddeliť.⁴¹ **Zmeny vo vlastných televíznych návykoch.** Netreba zabúdať na to, že čas, ktorý rodičia strávia pozeraním televíznych programov, nevenujú dieťaťu. A platí to aj opačne. Čas, ktorý dieťa strávi pozeraním televíznych programov samo, nevenuje rodičom ani rodinným aktivitám. Rodičia, ktorí sa rozhodnú, že budú monitorovať televízny čas a programy, ktoré ich dieťa sleduje, sa často svojej politike prispôsobujú a v prospech dieťa menia aj svoje návyky. Prispôsobujú sa tomu, že majú doma malé dieťa (nepoužívanie TV ako zvukovej kulisy, menej stráveného času pred TV, vyberanie programov vhodných aj pre dieťa, vysvetľovanie dieťaťu toho, čo sa v TV odohráva, vypínanie nevhodných scén a pod.). Autori knihy *Co by děti měli znát* zastávajú názor, že rodičia by deťom do dvoch rokov púšťať televíziu nemali vôbec, a potom zastávajú spoločné rodinné pozeranie viacerých členov domácnosti, kedy je možné deťom zároveň vysvetľovať to, čo sa na obrazovkách odohráva. Úplne odsudzujú detské animované programy z americkej alebo japonskej produkcie, ktoré sa vysielajú od 6. hodín ráno, naopak veria, že programy ako *Kúzelná školka*, *Večerníček*, *Sezame*, *otevři se a pod.* sú úplne neškodné. Podľa autorov neexistuje iná cesta, ako to, že deti odpozorujú televízne chovanie od rodičov⁴². Tento názor sa zhoduje aj s názorom Blažka a Šed'ovej v predchádzajúcom bode.

2. **Rodič ako názorový vodca.** *„Přirozeným názorovým vůdcem předškoláka je jeho rodič, pole působnosti tohoto vůdce je zcela neomezené. Jeho vedení se navíc neomezuje na způsob recepce sdělení a formování postoje k němu. Zároveň si rodič uvědomuje svoji vůdčí úlohu a snaží se ji naplňovat podle příslušných kulturních standardů.“*⁴³ Na tomto mieste sa zastavme a zamyslime nad tým, ako rodičia prichádzajú k „príslušným kultúrnym štandardom“. Predovšetkým v dobe

---

⁴¹ MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2006, str. 202.

⁴² ZÄHME, Volker a ZIERK, Felicitas. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, str. 88-90.

⁴³ ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str. 35.

globalizácie a tzv. komercializácie, kedy nás obklopujú kultúrne štandardy celého sveta, prípadne názorových skupín, ktoré sme si zvolili. Práve médiá spôsobujú, že sa celý svet zmenšil a vďaka nim sme schopní sledovať dianie na opačnom konci sveta v priamom prenose (viď. napr. september 2001, kedy teroristické útoky na Svetové obchodné centrum v New Yorku videl celý svet a vďaka ktorému neplánovane spustila vysielanie TA3). A práve médiá pomáhajú rodičom utvárať si mienku o dôležitých celospoločenských otázkach (napr. gendrová rovnosť, vzdelanie, postavenie v spoločnosti a ambície, otázka utečencov a národnostných menšín a podobne).

Pôsobenie televízie na socializačnú úlohu rodiny je téma hodná samostatnej práce a možné vplyvy médií na deti budú súčasťou ďalšej kapitoly tejto práce.

1.4 Socializačná úloha televíznych programov vo vývoji dieťaťa

Dieťa sa musí v ranných etapách svojho života naučiť obrovské množstvo vecí a k tomu mu majú pomáhať rodičia, prípadne tí, čo rodičov supľujú. Pokiaľ však vezmeme do úvahy, že rodičia z rôznych dôvodov odkladajú deti k televízií, tak sa televízia stáva spolu-vychovávateľom dieťaťa. V tomto kontexte si pomenujme činitele, ktoré pôsobia v rámci socializačnej úlohu televízie na dieťa podľa Šeďovej a Meyrowitza:

- **Kladné a záporné spevňovanie** – už sme si ho spomínali v predchádzajúcej stati v súvislosti s podmieňovaním (jedným z typov sociálneho učenia). Je to výchova prostredníctvom odmien a trestov. Toto chovanie by malo viesť k tomu, aby sa naučilo alebo naopak odnaučilo chcené/nechcené chovanie. Jedným z významných činiteľov sa tak stáva aj sledovanie obľúbených televíznych programov, ktoré je rodičmi používané ako nástroj trestu/odmeny vo forme⁴⁴ zákazu alebo povolenia sledovať obľúbené programy..
- **Verbálne vedenie** - inak aj vysvetľovanie, čo a ako by sa malo/nemalo robiť. Často umocňované spevňovaním⁴⁵.

---

⁴⁴ Chceme dokázať dotazníkovým šetrením.

⁴⁵ ŠEĎOVÁ, Klára. *Deti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str.11 - 19.

- **Observačné učenie** - alebo aj učenie pozorovaním. Šeďová si vybrala zdroje (Bandura), podľa ktorých je dieťa ochotné imitovať násilné chovanie, ktoré mu predtým bolo ukázané. Vychádza z experimentu, v ktorom bol deťom premietnutý film s agresívnymi scénami proti bábike. Deti boli rozdelené do skupín, z ktorých prvá bola počas filmu odmenená, druhá napomenutá a tretia nedostala stimul. Deti z odmenenej a neutrálnej skupiny chovanie imitovali, napomenuté však nie. Za vhodných okolností však chovanie imitovali aj deti z napomenutej skupiny⁴⁶. Bandurovu teóriu, podľa ktorej sa deti z médií učia, aké správanie bude odmenené a aké potrestané, spomína vo svojej knihe aj McQuail, ale podľa neho nie sú účinky televízie na chovanie dostatočne preukázané⁴⁷. Mediálne násilie a agresivita je nebezpečná aj podľa Suchého, predovšetkým to násilie, ktoré je samoúčelné a zľahčujúce, vytrhnuté z kontextu a dejovej línie a to, ktoré zostáva v televíznych programoch nepotrestané. Podľa neho sa tieto vplyvy ukazujú pri nadmernej konzumácii televíznych programov, za túto zvýšenú konzumáciu považuje tri a viac hodín denne.⁴⁸ Negatívnym vplyvom televíznych programov sa ale viac venujem v druhej kapitole. Ja osobne sa viac stotožňujem s názorom sociologičky Oravcovej, podľa ktorej sa proces socializácie deje prostredníctvom sociálneho učenia (ktorého súčasťou je observačné učenie, čiže učenie sa pozorovaním), ale nie každý človek je automaticky zdrojom sociálneho učenia. Sociálny vplyv je podľa nej účinný na základe sociálnej závislosti. Čo znamená, že ľudia, ktorí sú nám ľahostajní, nás neovplyvňujú.⁴⁹ Aj dieťa má teda nejaké limity v učení. To, čo ho momentálne nezaujíma, zdrojom učenia nie je. A preto pokladám spomínaný experiment za skreslený. Prikláňam sa k názoru, že agresivita v TV je problémom predovšetkým pre deti, ktoré už „nábeh“ na agresívne chovanie, v podobe

---

⁴⁶ Tamtéž, str.17.

⁴⁷ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 496 – 498.

⁴⁸ SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2007, str. 62-63.

⁴⁹ ORAVCOVÁ, Jitka. *Sociální psychologie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004.str. 58.

sociálneho prostredia v ktorom žijú, mali. „Nie nevýznamný je aj psychopatogénny vplyv nekritického sledovania akčných filmov, prezentujúcich hrubosť a násilie ako prejavy „ozajstných chlapov“, vplyv ktorý je významnejší práve u subdeprivovaných dospievajúcich, ktorých citové potreby nie sú v rodine dostatočne uspokojované. Nebezpečie mediálnej agresie nespočíva ani tak v tom, že by priamo vyvolávalo nepriateľské, agresívne správanie, ale v tom, že u určitého typu divákov znižuje zábrany proti použitiu násilia pri riešení konfliktov, odreagovania, či dosahovania vytúžených cieľov.“⁵⁰

- **Identifikácia** - dieťa si osvojuje vzorce chovania prostredníctvom identifikácie sa s inými ľuďmi. Predpoklad k identifikácii je citová väzba (či už láska alebo nenávisť). Imitátor sa tak snaží chovať ako jeho vzor. Často sa tak poukazuje na možnosť identifikácie sa detí s TV/filmovým hrdinom či už kladným alebo záporným a snahou dieťaťa napodobňovať jeho chovanie⁵¹
- **Hra** - dieťa sa prostredníctvom hry učí, napr. zaujíma pozície, plní rôzne úlohy, snaží sa vyriešiť problémy spojené s hrou. Hra tak rozvíja nielen socializačné činitele, ale aj kreativitu, posilňuje slovnú zásobu a pomáha dieťaťu pochopiť nie len role v spoločnosti (napr. hrám sa na doktora/ku, na policajta/ku), ale osvojuje si aj fakt, že spoločnosť existuje podľa nejakých pravidiel (ako hry). Oponenti televízie konštatujú, že dieťa má menej času na hru a čítanie, pokiaľ sleduje televízne programy vo vyššej miere. Vyššiu mieru sme už pomocou Suchého stanovili na cca 3 hodiny a viac denne⁵².
- **Osvojovanie symbolických útvarov** - rozprávok, literárnych konštrukcií (metafory, príklady), príslovia, ale aj mediálnych produktov a učenie sa im porozumieť⁵³.

---

⁵⁰ Tamtéž, str. 70.

⁵¹ ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str.17.

⁵² SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2007, str. 62-63.

⁵³ ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str.11 - 19.

- **Participácia na činnosti** - prekrýva sa s observačným učením, ale nie je totožná, pretože dieťa sa na činnosti podieľa samo a je tak viac „vtiahnuté“ do deja (tancovanie, spievanky a pod.)⁵⁴.
- **Predčasná vyspelosť** - Joshua Meyrowitz, poukazuje ešte na ďalší vplyv TV na socializáciu dieťaťa, a ktorá viac menej súvisí s participáciou (na činnosti, rodinnej atmosfére). Dieťa, ktoré bolo v minulosti od rodičovskej komunikácie oddelené (rodičia sa snažili nedávať najavo hádky, neistotu, problémy vo vzťahu atď. a neznalosť čítania obmedzovala dieťa pri výbere nevhodnej literatúry), teraz má prostredníctvom televízie možnosť nahliadnuť do tohto „tajomného sveta“. *„Prostřednictvím, knih mohli dospělí před dětmi strážit tajemství i fakt, že jej stráží. Naproti tomu televize dětem mnohá tajemství dospělých prozrazuje a zároveň odhaluje „tajemství utajení“.*⁵⁵ Televízia tak narušuje tradičné vekové bariéry, čím stavia na jedno miesto jedincov s rozličným vekom, ale aj osobnou zrelosťou. Tento posun, vďaka ktorému dieťa má konfrontáciu s realitou už vo veľmi mladom veku, je samozrejme dôležitým faktorom jeho vývoja a rozvediem ho viac v ďalších kapitolách.

1.5 Televízne programy a ich pozícia v rodine

Rodinu môžeme pre potreby tejto práce vnímať ako sociálnu jednotku, v ktorej prebiehajú základy socializácie dieťaťa. Rodinný život sa stále viac a viac mení. Ivo Možný odkazuje na zmeny v sociológii rodiny 20. storočia: *„Postavení rodičů při socializaci dítěte je zatlačováno do pozadí mocným vlivem vrstevnické skupiny, jejíž hodnoty jsou stále více určovány vlivem hromadných sdělovacích prostředků; (...)“*⁵⁶ Na českého sociológa rodiny Iva Možného nadväzuje aj Volek, keď popisuje zmeny, ktorými prešla česká rodina od konca druhej svetovej vojny. Podľa neho televízia sprevádza a ovplyvňuje zmeny v rodine, a to nárastom komplexnosti (Ivo Možný hovorí

---

⁵⁴ Tamtéž, str. 11 - 19.

⁵⁵ MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2006, str. 203.

⁵⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. Základy sociologie, sv. 8., str. 17.

o „uvedomení si rodiny“, kedy sa so stratou samozrejmosti stalo rodičovstvo rovnako zaujímavé ako napr. čistý vzduch alebo voda⁵⁷) aj konfliktnosti rodinného života. Tieto zmeny dokazuje vysoká rozvodovosť a nízka pôrodnosť.⁵⁸

Televízia je prijímaná ako priateľ, sprostredkovateľ, ale aj tvorca rodinných konfliktov a zmierňovač komunikačných bariér. Podľa Volka analýza rodinného statusu televízie slúži ako nástroj porozumenia rodinným interakciám = „rodinnej politike“⁵⁹ Ukazuje totiž na to, že televízia sa v rodine (a spoločnosti) tak etablovala, že si ani neuvedomujeme ako sa jej náš život prispôbil. Navyše nakoľko televízia sa významne podieľa na nastoľovaní námetov k spoločnej diskusii v rodine, zároveň prispieva k **zmierňovaniu komunikačných bariér medzi rodičom a dieťaťom** v období adolescencie a konfliktov. Podľa Šeďovej vo vzťahovej rovine je využívanie televízie viazané na interakčný proces – televízia je používaná ako prostriedok naviazania komunikácie alebo naopak ako sa konverzácií vyhnúť. Je zdrojom tém pre komunikáciu, ako aj modelov sociálneho učenia a tiež sa využíva ako prostriedok k demonštrovaniu dominancie (napr. ktorý program pozerat').⁶⁰ Podľa autorov knihy *TV Living* tým, že televízia je ústredným bodom pozornosti v domácnosti, stáva sa jadrom diskusií a môže aj spôsobovať nehody (a to hlavne odpoľudnia a večer, kedy sa rodina stretáva v domácnosti)⁶¹. V záveroch výskumu dodávajú, že televízny program (myslené časové usporiadanie vysielania – time schedule) **výrazne prispieva k potrebe byť si vedomý času a časového rozloženia dňa** (diváci si na základe sledovania obľúbených programov vytvárajú časové body, podľa ktorých sa riadi ich deň) a zároveň vytvára príležitosť pre jednotlivých členov domácnosti stretávať sa a interagovať pred televíznou obrazovkou.⁶² Je potrebné dodať, že autori knihy *TV*

---

⁵⁷ Tamtéž, str. 123.

⁵⁸ VOLEK, Jaromír. *Televize jako spoluvůrce domova a extenze rodiny*. In: [online]. Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>, str. 23.

⁵⁹ Tamtéž, str. 24.

⁶⁰ ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str. 31.

⁶¹ GAUNTLETT, David a HILL, Annette. *TV living: television, culture and everyday life*. 1st pub. London: Routledge, 1999, xi, str. 49-50.

⁶² Tamtéž, str. 284.

living, ktorá vyšla v roku 1999, vychádzali zo štúdie BFI (Britský filmový inštitút), ktorá zahŕňala 22 000 respondentov, ktorí 1. deň – 1.11.1988 vyplňali denník o svojom sledovaní TV. Tento projekt sa BFI rozhodla s menším počtom respondentov – 509 na začiatku, výskum ukončilo 427 respondentov - vybraných z pôvodnej vzorky zopakovať predĺžiť až na 5 rokov v období rokov 1991 – 1995 (z dôvodu veľkých zmien v televíznom vysielaní Veľkej Británie). Autori knihy tak vychádzali zo serióznej vzorky a porovnávali výskumy iných autorov so svojimi výsledkami, ktoré potom zhrnuli v závere knihy⁶³. Vychádzajúc predovšetkým zo spomínanej štúdie BFI, televízne vysielanie rodičovi malého dieťaťa poskytuje príležitosť na intenzívnejšiu konverzáciu – obraz a zvuk dieťaťa poskytujú možnosť predstaviť si tému hovoru, ale naopak aj rodičovi poskytuje možnosť vybrať si tému, ktorá by mu normálne nenapadla.

1.5.1 TV a sociálne role

V súčasnosti sa tieto účinky televízie posudzujú v širšom kontexte, kde pomerne silnú úlohu zohráva aj osobnosť dieťaťa a sociálne prostredie, v ktorom sa formuje. V tomto kontexte hovorí McQuail o vplyve subkultúr⁶⁴. V prvom rade je podľa neho užívanie médií ovplyvnené špecifickým prostredím rodiny. Potom sa objavuje vplyv skupiny vrstovníkov, kamarátov a spolužiakov, pričom preferencie mladých je možné členiť podľa veku. Ďalším zo spomínaných obecných vplyvov je aj genderová príslušnosť.⁶⁵ Dôležité miesto televízie v rodinnom živote je teda jasne viditeľné. Prejavuje sa v sociálnom a mocenskom postavení členov rodiny (sociálne role), ale aj v interpersonálnej komunikácii.

Podľa Volka, väčšina členov domácnosti sleduje program, ktorí si nevybrala. V domácnosti je výber programov predmetom domácich vyjednávání - tzv. politiky obývačky (pojem použitý Seanom Cubbittom, 1984), a to v prospech mužov. Opiera sa o štúdiu Davida Morleyho (1986), podľa ktorej majú v rodine muž a žena špecifické

---

⁶³ Tamtéž, str. 13.

⁶⁴ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 444 – 445.

⁶⁵ Tamtéž, str. 444.

požiadavky na sledovanie programov⁶⁶. Podľa štúdie BFI, ktorú sme už spomínali v predchádzajúcich podkapitolách, je však tento náhľad na sociálne role pri pozeraní televíznych programov dávno zastaraný. Vo výskume sa ukázalo, že mladí (školská mládež) a starší (dôchodcovia) respondenti sa k rozdielom v sledovaní programov (predovšetkým tých, ktoré boli označované ako ženské) vôbec nehlásili, čiže programy pozerali podľa toho, čo ich zaujímalo bez toho, aby sa „orientovali“ predpokladom ženský-mužský program.⁶⁷

Aby sme si uvedomili fakt, ako role jednotlivých členov rodiny vplyvajú na intenzitu sledovania televíznych programov, chcem ešte uviesť jeden výskum. Autori knihy *TV Living* na základe štúdie BFI poznamenávajú, že diaľkové ovládanie a výber programov už dávno nie je doménou muža a výskumy z 80-tych rokov sú zjednodušené, neúplné a nemajú dostatočnú vzorku respondentov, pričom vychádzajú práve z Volkom spomínanej štúdie Moreyho. Výskum BFI naopak ukázal, že muži výber programov konzultujú s ostatnými členmi domácnosti (aj keď často držia diaľkové ovládanie) a že ten, kto drží v ruke diaľkové ovládanie nutne nie je ten, kto silou ostatných prinúti pozerat' zvolený program. Podľa štúdie len 11% domácností z výskumu priznávalo, že výber programu je doménou muža, pričom riešením je to, že sa žena „odobrala“ z pohodlia obývacej izby do inej miestnosti, kde je tiež TV prijímač⁶⁸.

Aj na základe spomínanej štúdie BFI verím, že do možnosti rozhodovať o TV vysielaní sa premietajú role jej členov, ako ich majú v rodine rozdelené (autoritatívny, liberálny, tradičný -dvaja rodičia rozdielneho pohlavia + deti /netradičný model - akýkoľvek model nekorešpondujúci s tradičným modelom , neúplná/úplná rodina). **A tieto role sa potom premietajú do času užívania TV. Tieto sa môžu meniť na základe zmien životných podmienok: rozvod, smrť, strata práce, odchod niektorého z detí alebo dospieť niektorého z detí.**

---

⁶⁶ VOLEK, Jaromír. *Televize jako spoluvůrce domova a extenze rodiny*. In: [online]. Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>. str. 36.

⁶⁷ GAUNTLETT, David a HILL, Annette. *TV living: television, culture and everyday life*. 1st pub. London: Routledge, 1999, xi, str. 286.

⁶⁸ Tamtéž, str. 286.

1.5.2 TV a rodinné rituály

Všeobecne známym rituálom sa stal aj detský Večerníček, ktorý od roku 1965 „odprevádza“ české a slovenské deti do postele. A práve v roku 2015 slávi svoje 50-te narodeniny⁶⁹. Večerníček je príkladom, ako nám obsah vysielaný v televízií diktuje dennú rutinu⁷⁰. Večerníček sa tradične vysielala 18:45. V minulosti sa u detí predpokladalo, že v tomto čase pôjdu spať. Nezáležalo na tom, či dieťa spať chce alebo nie, koľko spalo/nespalo cez deň a podobne. Bol to univerzálny čas odchodu na spánok a skončila sa diskusia, dieťa, ktoré to odmietalo, sa pokladalo za neposlušné. V súčasnosti je situácia odlišná. Naša ekonomika už sa nedrží „starého“ predpriemyselného vzoru. Do väčšiny povolání nevstávame ráno o šiestej a pracovný deň sa nekončí poobede o 16tej. Doba je uvoľnenejšia a netrvá na striktnosti priemyselných pracovníkov tak, ako to bolo v 20. storočí. Ľudia vyžadujú oveľa viac osobnú slobodu a kultúra sa nesie v duchu individualizmu. Tieto zmeny nutne poznamenali aj výchovu detí a ich denné rituály. Už neplatí, že pozretím Večerníčka sa ide do postele, ale prihliada sa na individuálne potreby dieťaťa. Napriek tomu si dovoľujem tvrdiť, že fenomén Večerníček nastavil našu spoločnosť a deti pred spaním pozerajú rôzne rozprávky, či už detské bloky v súkromných televíziách alebo rozprávky, filmy na internete, a že mnohí rodičia používajú televíziu ako medzík medzi určitými činnosťami. Verím ale, že sledovanie televíznych programov pre deti do 6. rokov ešte nie je tak ritualizované a odohráva sa nepravidelne⁷¹.

1.6 Štruktúra domova v dobe elektronickej komunikácie

Túto stať by som rada začala citátom od J. Meyrowitza, ktorý mi príde výstižný v súvislosti so zmenami, ktoré nastali po nástupe TV do našich domovov: *„Dětská kniha je vlastně v rodině “na návštěvě“. Musí „společensky“ vejít dveřmi a zůstat alespoň formálně podřízená rodičovské autoritě. Fyzický předmět musí být někde doma*

---

⁶⁹ PLÍVOVÁ, Alžběta. *Velká výstava, Krakonoš v HD, nové večerníčky i projekce po celé republice. Večerníček je na obrazovce 50 let*. Tisková zpráva ČT. EPress: Elektronický presskit ČT [online]. Praha: Česká televize, 2015, 1996-2015 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/eypress/vecernicek50/>.

⁷⁰ Chceme dokázat dotazníkovým šetřením.

⁷¹ Chceme dokázat dotazníkovým šetřením.

uchovávan a také jej lze vyhodit. Televizní přístroj je naproti tomu pro děti novými dveřmi. Chodí jimi vítané nezvané návštěvy: učitelé, prezidenti, prodavači, policisté, prostitutky, vrazi, přátelé a cizinci.“⁷²

Z tohto jednoduchého popisu jasne vyplýva: televízia deťom otvára dvere, ktoré by za normálnych okolností zostali zatvorené a hovorí tak o štruktúre domova v dobe elektronickej komunikácie všetko. Domov už nie je miestom súkromným, v pravom zmysle slova. Teraz sa oň delíme s každým, koho si doň prostredníctvom televízneho vysielania pustíme. Môžeme zabudnúť na falošné pocity bezpečia, ktoré nám domov poskytuje. Táto stať nám má priblížiť, ako moc sme si TV pustili do svojich životov a viesť k zamysleniu, čo z toho pre nás a život našich detí vyplýva.

Nadpis podkapitoly som si požičala od doktora Jaromíra Volka z jeho práce *Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny*.⁷³ Jeho originálny názov znie Kontrukce domova ve věku elektronické komunikace. Ako samotný názov napovedá, ide o zmeny, ktoré nastali v domácnostiach a rodinách od nástupu elektronickej komunikácie. Nás najviac zaujíma práve vstup televízie do domovov a osobného priestoru diváka. „*Když jednotlivá média vstoupila do domácnosti, představovala většinou ústřední bod, kolem něhož se členové rodiny shromažďovali. Důvodem bylo, že si lidé příslušného média velmi cenili, což bylo dáno jednak jeho reálnou hmotnou hodnotou a jednak jeho hodnotou ideální. Každé médium v nejvlastnějším slova smyslu něco stojí a jeho cena bývá především zpočátku velmi vysoká. Už jen proto se mnoho přístrojů stalo symbolem společenského postavení, což vytvářelo, respektive zvyšovalo touhu takový přístroj vlastnit, bez ohledu na to, jestli ho dotyčný člověk reálně potřebuje nebo ne.*“⁷⁴

Tento trend sa nezmenil a vychádza z jednoduchej ľudskej potreby mať to, čo majú ostatní, čiže „zapadnúť“ do určitej sociálnej skupiny. S rozvojom bankovníckych služieb a pôžičiek rôznych typov sa k drahším prístrojom dostávajú aj menej majetní

⁷² MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Překlad Jiráček Jan, Jonášová Kateřina, Reifová Irena. Praha: Karolinum, 2006, str. 202.

⁷³ VOLEK, Jaromír *Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny*. In: [online]. Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>., str. 23.

⁷⁴ BUERMANN, Uwe a HRADIL, Radomil. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2009, str. 44.

Ľudia, ktorí by si ich normálne nemohli dovoliť. Súčasná trhovo orientovaná ekonomika tak potiera spoločenské rozdiely a dovoľuje každému kúpiť si prakticky akýkoľvek výrobok v rôznych množstvách. A tak môžu aj ľudia, ktorých rodiny mali v detstve finančné problémy dopriať svojim deťom väčší luxus a prístup k viacerým typom médií. Dôležitú úlohu však zohráva aj škola, ktorá sa snaží aspoň v nejakej miere modernizovať pedagogické postupy a začleňuje do výuky aj domáce úlohy spojené s vyhľadávaním na internete, čo samo o sebe núti rodiny vlastniť aspoň jeden počítač s pripojením na internet, ktorý dieťa potom môže využívať aj k sledovaniu televíznych programov (so súčasnými možnosťami „sťahovania“ filmov a seriálov, ale aj priamym sledovaním na oficiálnych webových stránkach - napr. televízií, či youtube má tak dieťa prístup k akýmkoľvek obsahom vrátane násilných a hororových programov, prípadne erotických a pornografických produktov). V mnou vymedzenej vekovej skupine 0-6 rokov je zatiaľ možnosť individuálneho sledovania programov prostredníctvom internetu ovplyvnená predovšetkým neschopnosťou písať a čítať. Preto zatiaľ majú rodičia väčšiu kontrolu nad sledovaním programov na internete, čo ale neplatí o televízií. Buerman však udáva aj ďalšie hľadisko ústredného postavenie televízie v rodine. *„Dalším hľadiskom pro ústřední postavení médií v rodinách je fyzická velikost, respektive zvyšující se počet stejných přístrojů v jedné domácnosti. Především v počítačích příslušného média zabírali přístroje hodně místa. Gramofon, rádio, televizor a první telefony byly přímo nábytkem, který už jen svou přítomností v místnosti poutal pohledy lidí. Až na televizor se v průběhu posledních desetiletí a let všechny přístroje neustále zmenšovaly a zároveň se díky čím většímu rozšíření snižovala jejich cena. Naopak televizor se co do velikosti zvětšoval a zabíral v bytech čím dál více místa, což podtrhlo a podpořilo jeho ústřední význam. V mnoha rodinách jsou obývací pokoje uspořádané podle televizoru: přinejmenším všechny pohodlný sedací nábytek je tak nasměrován k televiznímu přístroji, v důsledku čehož stojí televizor, i když je vypnutý, v centru pozornosti.“*⁷⁵

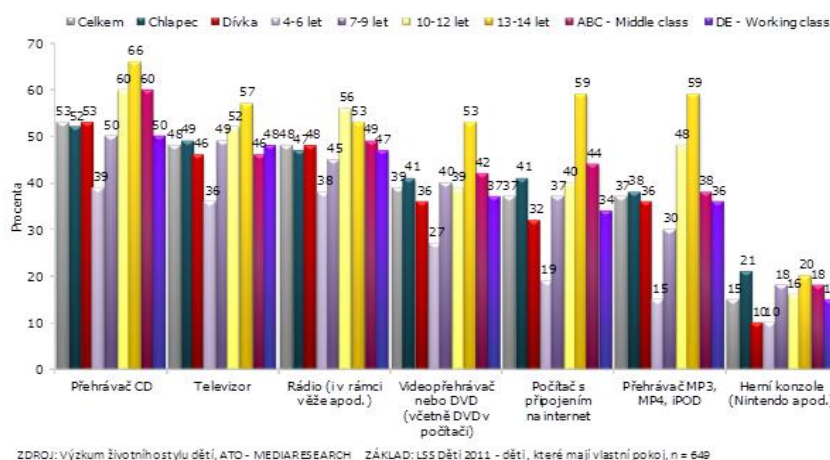
V súčasnosti je novým trendom multiplikácia elektronických médií v domácnosti. Nie je výnimkou, že domácnosť okrem televízie vlastní aj multimediálny, DVD alebo blue ray

---

⁷⁵ BUERMANN, Uwe a HRADIL, Radomil. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2009, str. 44.

prehrávač, počítač (stolový alebo prenosný notebook), tablet, smartphone. Všetky spomínané elektronické médiá dokážu deťom prehrávať televízne programy/audiovizuálne diela podľa toho, čo si samé vyberú. Aj vďaka tomu dochádza k osamostatňovaniu sa dieťaťa a k tomu, že i obsahy vyberá samo a samo ich aj pozerá. Už od roku 2002 robí agentúra Mediaresearch pre Asociáciu televíznych organizácií (ATO) kvantitatívny výskum s názvom Výskum životného štýlu (LiveStyle Survey - LSS) v oblasti mediálneho chovania divákov. Výskum prebieha v 1833 domácnostiach po celej ČR. Výskum ohľadne mediálneho správania detí sa do projektu zaradil v roku 2008. Súčasťou výskumu v roku 2011 bola aj vybavenosť detských izieb. Výskum sa sústredil na deti až od 4 rokov. Podľa tohto výskumu deti vo veku od 4-6 rokov (vzorka 730 detí) s vlastnými izbami v nich disponujú týmito zariadením: CD prehrávač 39%, televízor 36%, rádio (i v rámci veže a pod.) 38%, video alebo DVD prehrávač (vrátane PC prehrávača) 27% a PC s pripojením na internet (19%), hudobný prehrávač (MP3,4, iPod)15%, herné konzole 10%⁷⁶.

Graf č. 1 Vybavenosť detských izieb⁷⁷

Pre porovnanie s výskumom neziskovej organizácie Common Sense z roku 2011 v USA na vzorke 1384 rodičov s deťmi do 8 rokov má vo svojej izbe televízor 30% detí od 0-1

⁷⁶ KUNCOVÁ, Jana. MEDIAGURU. *Děti a média: vyhrávají televize a internet* [online]. 2012-03-27 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/#.VQs_T9KG-C1.

⁷⁷ Tamtéž.

roku, 44% detí od 2-4 rokov, a 47% detí vo veku 5-8 rokov⁷⁸. V porovnaní s tou istou štúdiou z roku 2013 (vzorka 1463 detí) má vo svojej izbe televízor 16% detí od 0-1 roku, 37% detí od 2-4 rokov a 45% detí vo veku 5-8 rokov.⁷⁹ Je teda jasné, že v posledných dvoch rokoch sa tieto čísla pre menšie deti radikálne znižujú. Autori štúdie zníženie vlastníctva TV v izbách vysvetľujú veľkými zmenami v oblasti mediálnych technológií a zvýšený nárast sledovania buďto streamovaných alebo downloadovaných programov na PC a hlavne tabletov a smart phonov. Žiaľ u agentúry Mediaresearch som žiadnu novšiu štúdiu ako z roku 2011 nenašla. Bude zaujímavé zistiť teda výsledky pre Českú a Slovenskú republiku v dotazníku.

Tabuľka č. 1 porovnanie TV v detskej izbe 2011 vs. 2013, USA⁸⁰

Vek/ percentá	2011	2013
0-1	30%	16%
2-4	44%	37%
4-8	47%	45%

„Přístroje se rozptýlili po bytě a vstoupili už i do dětských pokojů; zároveň se rozšířilo spektrum jak diváků, tak žádaných pořadů. Rozšířením své programové nábytky tedy programoví tvůrci reagovali na tento společenský vývoj, současně ho však také podporovali. K tomu přistupuje skutečnost, že médií jsou nejen zdrojem informací a zábavy, ale do značné míry také symbolem společenského postavení. Jestliže bylo v počáteční době příslušného média důležité přístroj vůbec vlastnit, v dalším vývoji záleží čím dál víc na tom, kolik a jaké přístroje člověk vlastní. Stále se zvyšující volná dostupnost médií pro mládež a děti, pronikání médií do dětských životních prostorů a vývoj mediálních obsahů kladou na výchovu čím dál větší nároky. Vývoj médií přitom

⁷⁸ RIDEOUT, Victoria. *Zero to Eight: Children's Media Use in America 2013*. In: Common sense [online]. Common Sense Media, 2013 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <https://www.commonsensemedia.org/research/zero-to-eight-childrens-media-use-in-america-2013>.

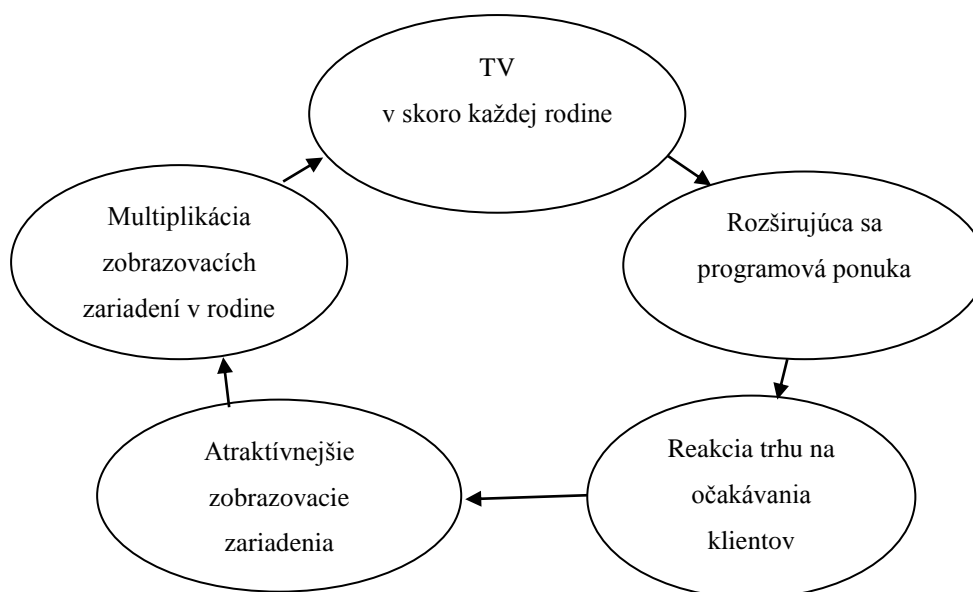
⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

není, jak ukázal tento výklad, jen příčinou, nýbrž i příznakem obecného vývoje lidstva.“⁸¹

Trendy rozvoja televíznych technológií sme už v úvode tejto kapitoly spomínali. Uzatvára sa nám tak pomyslený kruh televízor skoro v každej rodine (viď predchádzajúce štúdie) – stále širšia programová ponuka – reakcie výrobcov technológií na rozvoj očakávania Digital Native diváka – atraktívnejšie televízory, počítače, zobrazovacie zariadenia – ich následná multiplikácia v domácnosti. Z tohto cyklu je len veľmi ťažko „vypadnúť“, hlavne keď si uvedomujeme, že televízia už nás môže sprevádzať na „každom kroku“ v tablete alebo mobile. Svetu, v ktorom žijeme sa nevyhneme a netreba si zatvárať oči. O to väčší doraz by sme mali klásť na možné pôsobenia médií na naše deti a ich využitie (v prípade kladov) alebo prevenciu (v prípade záporov).

Graf č. 2 Cyklus multiplikácie zobrazovacích zariadení v rodine

---

⁸¹ BUERMANN, Uwe a HRADIL, Radomil. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2009, str. 46.

2 Pôsobenie médií na jedinca

V prvej kapitole som sa venovala predovšetkým tomu, aké miesto zastáva televízia v živote našich detí a rodičov, šlo predovšetkým o fyzický priestor. Druhá kapitola sa bude zaoberať tým, aké miesto zaujímajú televízne obsahy (alebo ak chceme televízne vysielanie) v živote a vývoji našich detí. Čo sa deje, keď deti pozerajú televízne vysielanie, čo vnímajú a vidia a ako to na ne pôsobí. Každé médium, komunikujúce s verejnosťou, nachádza na strane príjemcu tzv. **rezonanciu**. Ovplyvňuje naše predstavy o tom, čo je dobré a čo zlé, o kráse, ovplyvňujú spracovanie a ukladanie našich predstáv.⁸² Možné vplyvy médií na jednotlivca je pomerne zložitý vedecký problém, jednoducho si ale môžeme vplyvy definovať ako **najrôznejšie typy reakcií na médiá, zmeny alebo utvrdenie sa v postojoch, emóciách, poznaní či chovaní pripisovanému pôsobeniu médií**.⁸³ Výskum mediálnych účinkov je podľa Šedovej otvorená a nedostatočne prebádaná oblasť, ktorá ponúka viac otázok ako odpovedí, ale potenciálne sa vedci zhodujú na tom, že televízia má významný potenciál ovplyvňovať svojich recipientov⁸⁴. Ďalej pokračuje, že v prípade malých detí vstupuje televízia do procesu učenia a funguje v pravom slova zmysle ako socializačný činiteľ⁸⁵.

Medzi rodičmi sa stretávame s rôznymi reakciami na sledovanie televízie vďaka rôznym názorom na jej vplyv, ale aj na to, aký doraz sa v tejto dobe kladie na výchovu dieťaťa. *„Na druhej strane televízia patrí neodmysliteľne k súčasnému životnému štýlu a jej odmietanie deťom predstavuje rovnako absurdný extrém ako mnohohodinové vysedávanie pred obrazovkami. Nakolko elektronické médiá (hlavne televízia) patria do nášho sveta, je rozumné zoznámenie s televíziou súčasťou výchovy dieťaťa.“*⁸⁶

Médiá majú nesporne významnú celospoločenskú funkciu a ovplyvňujú životy ľudí a celej spoločnosti, v tomto fakte panuje celoplošný konsenzus. Na spôsobe, akým

⁸² VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, str. 161.

⁸³ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 355 – 356.

⁸⁴ ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str. 26.

⁸⁵ Tamtéž, str. 26.

⁸⁶ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str.128.

vplývajú na jednotlivca, však táto zhoda nepanuje. Poďme si najprv definovať to, čo pod slovom vplyv a účinok médií rozumieme. Jiráková a Köpplová vo svojej knihe *Média a spoločnosť* rozlišujú tri typy pozorovaných dôsledkov pôsobenia médií: **dopad, vplyv a účinok**⁸⁷:

1. Dopad je pojem najvšeobecnejší a zahrňuje v sebe vplyvy a účinky médií.
2. Vplyv označuje dlhodobejšie a trvalejšie pôsobenie médií, dá sa hovoriť aj o vplyve nových médií.
3. Účinok je špecifickou reakciou na obsahy sprostredkované tým - ktorým médiom. O ňom sa dá hovoriť v spojitosti napr. s reklamnými alebo politickými kampaňami, v ktorých sa potom sleduje (meria) účinnosť.

2.1 Typy účinkov médií

Popis vývoja vplyvu médií nie je pre našu tému dôležitý a preto by som sa radšej venovala práve samotnému pôsobeniu médií. „*Významnou roli hraje časový rozměr sledovaného dopadu, tedy jeho bezprostřednost a krátkodobost, či naopak postupné prosazování a trvání v čase; dále otázka, zda účinek je vyvolán přímo nějakým podnětem z médií, či zda ho zprostředkoval někdo další, popř. zda se na zjištěné změně projeví nějaké další vlivy; a konečně záměrnost, či nezáměrnost vyvolaného účinku. Tyto tři parametry - spolu s tím, jaká je povaha účinku, koho se změna týká (na kom je pozorována) a jak je intenzivní - představují základní kritéria pro identifikaci jednotlivých typů předpokládaných vlivů.*“⁸⁸

V tejto súvislosti rozlišujú Jiráková a Köpplová nasledujúce typy účinkov médií:

1. **Krátkodobé** - okamžité a pominuteľné účinky (bezprostredné emócie dieťaťa: strach, smiech, pač, hnev...) a **dlhodobé** spojené so socializáciou dieťaťa a jeho predstava o usporiadaní spoločnosti - úloha matky, ženy, otca, muža a roliach jednotlivca, ale aj dieťaťa v spoločnosti⁸⁹.
2. **Priame (primárne)** - priame účinky médií si väčšinou spájame v rámci jednoduchého modelu akcia – reakcia, v našom prípade vysielaný obsah

⁸⁷ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 151-153.

⁸⁸ Tamtéž, str. 173.

⁸⁹ Tamtéž, str. 174.

(podnet) – reakcia. Vierou v priame účinky médií „žije“ reklama. **Nepriame (sekundárne)** – ide o zle sledovateľné účinky spájané predovšetkým s tzv. osobou opinion leadera (názorový vodca), účinky, spojované s dlhodobými účinkami (ako napr. sociálne vylúčenie v prípade iných ako „mainstreamových“ názorov alebo správania sa, zdravotné problémy a pod.)⁹⁰.

3. **Plánované a neplánované.**⁹¹ K plánovaným a neplánovaným účinkom som podľa Jiráka a Köpplovej vytvorila prehľadnú tabuľku.

Tabuľka č. 2 Plánované a neplánované účinky médií⁹²

Plánované zámerné účinky	<ul style="list-style-type: none"> - účinky reklamy na spotrebiteľské chovanie, - účinky politických kampaní na volebné chovanie, - účinky osvetových a sociálnych kampaní na chovanie jednotlivca a na zvýšenie solidárneho jednania spoločnosti, - účinky propagandy na ideológiu, - účinky mediálnych rituálov na sociálnu kontrolu
Neplánované nezámerné účinky	<ul style="list-style-type: none"> - účinky mediálneho násillia na agresívne chovanie, - dopad mediálnych výjavov (images) na sociálnu konštrukciu reality, - účinky predpojatosti médií na stereotypy, - účinky erotických a sexuálne explicitných obsahov na postoje a jednanie, - vplyv jednotlivých typov mediálnych produktov na poznávacie schopnosti, životný štýl a vkus.

⁹⁰ Tamtéž, str. 174.

⁹¹ Tamtéž, str. 174.

⁹² Tamtéž, str. 177.

2.2 Otázky spojené s působením médií

Médiá ako fenomén pôsobiaci naprieč všetkými vekovými kategóriami sú často predmetom laických aj odborných diskusií - predovšetkým ich negatívny vplyv na vývoj dieťaťa. Denis McQuail spracoval niekoľko základných otázok, ktoré v súvislosti s médiami a ich vplyvom znepokojujú verejnosť. Neformuloval ich priamo na deti, ale ide o všeobecné problémy, ktoré sú spájané s vplyvmi médií a budú sa vyskytovať aj ďalej, v negatívnych vplyvoch, viď podkapitola 2.3.2

- **Užívanie médií ako závislosť.** Nadmerné užívanie médií je považované za škodlivé a nezdravé. Vedie k závislosti, odtrhnutiu od reality, obmedzeniu sociálnych kontaktov, odklonu od vzdelávania a vytlačovaniu iných, záslušnejších činností.⁹³
- **Masové publikum a sociálna atomizácia.** Masové publikum je vnímané ako množina izolovaných jednotlivcov viac, ako jednotná spoločenská skupina. Je charakterizované súvisiacimi negatívnymi vlastnosťami ako sú iracionalita, nedostatok normatívnej sebakontroly a náchylnosť manipulácii⁹⁴.
- **Chová sa publikum aktívne alebo pasívne?** Aktivita je považovaná za žiadanú, kým pasivita je negatívna vlastnosť. Médiá sú kritizované, že podsúvajú bezmyšlienkovitú a otupujúcu zábavu, čo vedie k zavieraniu očí pred realitou. Publikum je zase kritizované za to, že si vyberá jednoduchší spôsob zábavy, pri ktorom nemusí rozmýšľať⁹⁵.
- **Manipulácia alebo odpor.** V začiatkoch výskumu médií a publika sa verilo, že diváci sú náchylní k manipulácii a nerozumný vo svojom obdive k celebritám. Až neskorší výskum spojený s vnímaním obsahov, zdôraznil význam sociálnych a kultúrnych koreňov diváka, ktoré ho chránia pred nežiadúcimi vplyvmi a pomáha pri selekcii a reakcii na prijímané obsahy⁹⁶.
- **Práva menšinového publika.** Už zo svojej podstaty masová komunikácia oslovuje čo najširšiu skupinu publika a preto pôsobí proti záujmom

---

⁹³ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 416.

⁹⁴ Tamtéž, str. 416.

⁹⁵ Tamtéž, str. 416.

menšinových publik. V tomto zmysle sa pod pojmom menšina skrýva celá škála faktorov ako napr. gender, politický názor, vkus, vek, etnický pôvod atď.⁹⁷

- **Dôsledky mediálnych technológií.** Tu hovoríme o otázke budúcnosti publika v dobe, kedy médiá vedú k nadbytku a interaktivite. Jedna verzia tvrdí, že publikum sa ešte viac roztriešti či bude viesť k strate národnej, miestnej alebo kultúrnej identity. Druhá strana vydvihuje teóriu, že nové typy komunikácie založené na interaktivite budú viesť k tvorbe nového publika na základe spoločných záujmov s možnosťou väčšej slobody a voľby.⁹⁸

2.3 Pôsobenie médií ako problém

Už sme spomínali, že médiá majú na jedinca nepopierateľný vplyv, aký, to už je veľmi zložitú preukázať. Jiráková a Köpplová sa domnievajú, že ten istý mediálny obsah sa môže podieľať na úplne opačných posunoch v spoločnosti alebo vnímania jedinca:

„Obtíže spojené s prokazatelnosti příčinných vztahů (či alespoň zřetelných souvislostí) mezi médií a posuny ve společnosti jsou umocňovány tím, že v komplexním prostředí podnětů, jehož jsou média součástí, mohou mít jednotlivé složky tohoto prostředí různý potenciální dopad právě podle toho, jak je prostředí zrovna nastaveno.“⁹⁹

V zásade ide o to, aký názor má vedec, ktorý danú problematiku skúma, treba zohľadniť, že médiá majú veľký spoločenský dopad a zasahujú do mnohých ľudských činností a samotné médiá sa veľmi rýchlo menia¹⁰⁰. Je teda veľmi zložitú preukazovať vplyvy vysielaných programov, pretože sa tieto vplyvy miešajú s ďalšími faktormi (v rámci socializácie napr. vplyvy rodiny, vrstovníkov) a majú rozdielnu dobu pôsobenia (viď. podkapitolu 2.4.2 a v nej Etapy vývoja myslenia podľa Piageta).

2.3.1 Prínosy televíznych programov

Bolo by pravdepodobne veľmi krátkozraké a hlavne neobjektívne tvrdiť, že televízne vysielanie má iba negatívne vlastnosti a do života našich detí neprináša nič pozitívneho.

⁹⁶ Tamtéž, str. 417.

⁹⁷ Tamtéž, str. 417.

⁹⁸ Tamtéž, str. 417.

⁹⁹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, str. 322-323.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 322-323.

Je však dôležité si uvedomiť, že každý prínos sa zároveň môže meniť na riziko a negatívum, pokiaľ je dieťa vystavené televíznemu obsahu samotné, bez dozoru a príliš dlho. Rodič by mal byť sprievodcom, ktorý dieťa prevedie svetom informácií, naučí ho selektívnemu procesu výberu informácií a schopnosti „dištancovať“ sa od televíznych obsahov. Dieťa potrebuje pochopiť, že informácie zverejnené v televízii, na internete alebo v inom médiu nie sú sväté, ale naopak treba k nim pristupovať s odstupom a kriticky. V neposlednom rade tu máme fakt, že deti mediálne správanie odpozorujú od svojich rodičov. Rodičia sú tí, ktorí do nich vkladajú základy vzorov, názorov a chovania a to sa týka bežného života aj mediálneho správania. Preto si rodič musí položiť otázku: „Ako mňa ovplyvňujú médiá, koľko času im venujem a akému správaniu nevedomky učím svoje dieťa?“

„Masová média jsou nejdůležitější ve fázi pozorování nebo uvědomování, zatímco ve fázi osvojování je nejdůležitější komunikace interpersonální.“ (Kunczik, 1995, In. Vybíral 2009).¹⁰¹

Medzi pozitívne vplyvy televízie patrí:

- 1. Pozitívum: tzv. nezámerné učenie¹⁰²** - deti získavajú v porovnaní s predchádzajúcimi generáciami komplexnejšie informácie napr. z oblasti vedy a techniky, umenia, športu a pod., rozširuje sa im slovná zásoba a okruh záujmov. Podľa amerického mediálneho teoretika Neila Postmana stojíme tvárou v tvár rapídneho rozkladu vzdelávacieho systému a nástupu úplne nového vzdelávacieho modelu, ktorý vychádza z rýchlo sa pohybujúceho elektronického obrazu. Škola je ale zatiaľ stále napojená na tlačené slovo, čo sa mení len pomaly. Televízia sa naproti tomu vyvíja veľkou rýchlosťou a vytvára nové poňatie vzdelávania a cesty k nemu. Konštatuje, že vzdelávací proces v Spojených štátoch neprebíha v triede, ale pred televíznou obrazovkou¹⁰³. Apeluje na to, že televíziu je nutné považovať za určitý druh učebného plánu, ktorý má pôsobiť na mládež v zmysle informačného systému. Zdôrazňuje tiež,

---

¹⁰¹ VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, str. 166.

¹⁰² JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 356.

¹⁰³ POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: veřejná komunikace ve věku zábavy*. 2., opr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010, str. 167.

že televízia významne prispela k novej filozofii učenia sa cez zábavu. Predkladá niekoľko zaujímavých výskumov, ktorých cieľom je preukázať to, že sa divák cez zábavu a drámu v TV lepšie učí, ale s odvolaním sa na tieto výskumy konštatuje: „(...) *soudě alespoň podle závěrů mnoha prestižních výzkumů, sledování televize nijak významně úspěšnost učení nezvyšuje, je ve srovnání s tiskem podřadnější a jeho podíl na posilování deduktivního myšlení je menší.*“¹⁰⁴ K názoru, že súčasná mládež je úplne iná, aj vďaka tomu, že integrovanou súčasťou jej života sú aj digitálne technológie sa prikláňa aj Marc Prensky (autor pomenovaní Digital Natives a Digital Immigrants). Podľa neho nie je súčasný edukačný systém pripravený na to, ako sa mladí ľudia učia. Učitelia navyše patria do skupiny Digital Immigrants (tí, čo sa v dobe technológií nenarodili a nežijú s nimi celý život), na rozdiel od svojich žiakov. A preto učitelia neveria, že by sa študenti mohli učiť prostredníctvom TV a digitálnych technológií (pretože oni to nevedia). Preto by podľa neho učitelia mali uvažovať o tom, ako učiť v „jazyku“ Digital Natives.¹⁰⁵ To, že učenie prostredníctvom televízie nie je konzistentné tvrdia aj autori knihy *Children and Television*. Tento fakt je podľa nich spôsobený dôvodmi, pre ktoré deti televíziu sledujú. Ak si vybrali pozeranie televízie pre zábavu alebo pobavenie, tak informácie skrátka okolo nich len preplávajú. Učenie navyše závisí na dostatočnej rozvinutosti intelektuálnych schopností a schopností pochopenia a využitia konkrétneho média.¹⁰⁶ Rada by som stať ešte doplnila o názor autoriek knihy *Přirozený rodinný život*, Peggy O'Mara a Jane McConnel. Na jednej strane popisujú obsah TV ako škodlivý (množstvo násilia, nemožnosť ovplyvňovať to, čo dieťa sleduje), na druhej strane ale priznávajú, že rastie kvalita detských vzdelávacích programov. Podľa nich štúdie ukázali, že deti predškolského veku, ktoré sledujú kvalitné vzdelávacie programy, majú lepšie

---

¹⁰⁴ POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: veřejná komunikace ve věku zábavy*. 2., opr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010, str. 175.

¹⁰⁵ PRENSKY, Marc. *Digital Natives, Digital Immigrants* [online]. NCB University Press, 2001, 9(No. 5): 6 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.

schopnosti pred začiatkom čítania ako deti, ktoré sa na TV nedívajú¹⁰⁷. Tento príklad uvádzam predovšetkým preto, že obe knihy Postmanova *Ubavit se k smrti* aj *Prirodzený rodinný život* vedú rozpravu o tom istom americkom programe, ktorý poznáme aj u nás a síce *Sesame Street*. Zatiaľ, čo Postman považuje tento televízny produkt za televíznu šou, v ktorej nie je možné sa plne sústrediť ako pri normálnom učení, žurnalistky časopisu *Mothering* ho považujú práve za príklad kvalitného vzdelávacieho programu. Ide síce o čisto americký príklad, ale uvádzam ho predovšetkým preto, aby sme si uvedomili, ako sú postoje a výklady štúdií médií rozporuplné. Negatívny postoj k možnosti vzdelávania sa prostredníctvom televízie zaujíma Manfred Spitzer a tvrdí, že prostredníctvom televízie sa deti nenaučia nič. Vychádza z kalifornskej štúdie, v ktorej vedci chceli vysúšať, ako skúsenosť s cudzím jazykom ovplyvní schopnosť malého dieťaťa tento jazyk rozlíšiť. Vychádzali pritom z nasledujúceho faktu: novorodenec dokáže rozlíšiť všetky zvuky na svete, ale už ročné dieťa nedokáže prakticky rozoznať nič, zameriava sa hlavne na materinský jazyk. Preto navštívili jasle s 9 až 10 mesačnými deťmi a behom 4 týždňov im 12x umožnili počúvať čínštinu od rodeného Číňana alebo Číňanky. Celkovo tak deti počúvali čínštinu cca 5 hodín počas 4 týždňov. Jednej skupine detí sa dostávalo výuky v čínštine (v priemere vypočuli 33 120 čínskych slabík), druhá v materinskom jazyku – angličtine. Po vyhodnotení výsledkov sa ukázalo, že deti, čo počuli len angličtinu, dokázali rozpoznať čínske zvuky len náhodou. Aby sa dokázalo, ako moc dôležitý je pri tejto práci sociálny kontakt, bolo vyrobené DVD, ktoré obsahovalo až 49 866 čínskych slabík. Dve skupiny po 16 deťoch (priemerný vek 9,3 mesiaca) sa rozdelili na jednu, ktorá sledovala spomínané DVD a druhú, ktorý počúvala iné zvuky z CD. Po vyhodnotení výsledkov sa ukázalo, že elektronické médiá deti nenaučili nič. Podľa výsledkov zaznamenali vedci rovnaký rozdiel v rozoznávaní čínskych znakov, ako v skupine detí, ktoré mali výuku v angličtine v predchádzajúcom experimente.

---

¹⁰⁶ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 57-67.

¹⁰⁷ O'MAROVÁ, Peggy a MCCONNELLOVÁ, Jane. *Přirozený rodinný život: Komplexní průvodce rodičovstvím časopisu Mothering*. 1. Praha: Malvern, 2013, str. 275.

„Tento výsledek je v příkrém rozporu s velkým počtem multimediálních prostředků nabízených dětem, respektive jejich rodičům, kteří za ně utrácejí peníze, protože chtějí pro své děti jenom to nejlepší. Jsou – li však miminka podstatnou část svého bdělého času vystavena nějakému médiu, od kterého se – na rozdíl od skutečného světa a skutečných lidí - nemohou nic naučit, pak se vesměs naučí méně“¹⁰⁸. Podľa Spitzera sa deti pred farebnou obrazovkou a reproduktormi budú učiť asi tak, ako v temnej pivnici a táto štúdia dokazuje, že médiá deťom v ranom veku nijako neprospievajú, dokonca učeniu masívne prekážajú¹⁰⁹.

2. **Pozitívum: Získavanie vedomostí o svete**¹¹⁰ - nie len o politickom dianí, ktoré deti v predškolskom veku nezaujímajú, ale ponúka im možnosť predstaviť si cudzie krajiny aj s ich geografickými, prírodnými, technickými a kultúrnymi odlišnosťami, mení tak tvár „memorovania“ na učenie sa skúsenosťou – aj keď sprostredkovanou prostredníctvom televíznej kamery.
3. **Pozitívum: Základňa pre sociálne interakcie**¹¹¹, **učenie sa o sociálnych roliach** - kedy sa predškolské deti predovšetkým pozorovaním učia napodobňovať chovanie v televízii a učenie sa **spoločenským postojom a chovaním**¹¹². Výskumy ukázali, že dieťa medzi 18 mesiacom až tretím rokom života si už dokáže uvedomovať svoje pohlavie, takže už v tomto období dokáže získavať stereotypy o pohlaviach. Stereotypy o určenej úlohe ženy a muža v spoločnosti. Výskumy ukazujú, že silnejší diváci televízie majú tendenciu k silnejšiemu stereotypu, čo sa týka postavenia muža a ženy v spoločnosti. U malých detí je to pozorovateľné už pri výbere hračiek¹¹³. V každom prípade

---

¹⁰⁸ SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, str. 131-132.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 131-133.

¹¹⁰ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

¹¹¹ Tamtéž, str. 501.

¹¹² Tamtéž, str. 501.

¹¹³ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 74 – 75.

autori Barrie a McAleer v kapitole „Does TV encourage good behavior?“ (Podporuje TV dobré chovanie?) odkazujú na narastajúci počet výskumov, ktoré dokazujú, že televízia skutočne dokáže akceptovateľnou a žiadateľnou formou podporiť lepšie správanie dieťaťa¹¹⁴.

4. **Pozitívum: Sprístupnenie kultúry, zábavy a názorných informácií** širokým diváckym vrstvám a to aj vysokej kultúry, pretože verejnoprávne televízie sa snažia o udržanie vyššieho štandardu zábavy a vysielacích programov¹¹⁵.
5. **Pozitívum: Zrýchlenie a zlepšenie aktuálnosti informácií**, čo pre deti znamená možnosť dozvedieť sa o akciách pre deti, ale aj o zaujímavých aktivitách iných vrstovníkov¹¹⁶.
6. **Pozitívum: Bezprostrednejšie poznanie** napr. vlastností politikov, kultúry iných krajín a národov, závažných udalostí, z čoho vyplýva silný mobilizujúci účinok (napr. povodne) alebo ľudských príbehov vyvolávajúcich sociálne cítenie a solidaritu človeka. Toto platí predovšetkým pre staršie deti, ale už najmenšie deti sú schopné pochopiť utrpenie iných rovesníkov a cítiť s nimi¹¹⁷.
7. **Pozitívum: Informačná a názorová homogenizácia spoločnosti**¹¹⁸ v zmysle integrácie znevýhodnených skupín ľudí (postihnutí, kultúrne odlišní jedinci, ženy a podobne) a osvetové účinky¹¹⁹. V knihe *Children and Television* autori uvádzajú príklad výskumu na bielych amerických deťoch, ktoré pravidelne sledovali epizódy *Sesame Street* po dobu dvoch rokov. Tieto deti preukazovali

---

¹¹⁴ Tamtéž, str. 121.

¹¹⁵ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 99.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 99.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 99-100.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 101.

¹¹⁹ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

pozitívnejší prístup k čiernym a hispánskym obyvateľom USA ako tí, ktorí sledovali ten istý program iba jeden rok alebo vôbec¹²⁰.

- 8. Pozitívum:** Podľa niektorých teoretikov médiá umožňujú **únik z reality**, čo jedincovi výrazne zlepšuje kvalitu života.¹²¹ V kontexte vplyvu na deti tak majú možnosť pred každodennými problémami v škôlke, škole, ale aj s rodičmi, prípadne únavou, „uniknúť“ do televízneho sveta, tam na ne zabudnúť a „vrátiť sa“ s novou energiou a odpočinuté. Zároveň im ponúka možnosť rozvíjať si predstavivosť¹²². *„I malé deti a tím spíše školáci u vhodně vybraného televizního příběhu relaxují a odreagovávají si stresy, ale tento účinek je obecně slabší a obtížněji předvídatelný než u dospělých.“*¹²³ Musil ale ďalej pokračuje, že pre deti od 1-3 rokov môže sledovanie TV priniesť silnú psychickú záťaž a preto je potrebné sa vyvarovať: prudkých zvrátov, skratiek a násilných strihov, agresívnej hudby a negatívneho vyústenia príbehu.
- 9. Pozitívum:** Mladí ľudia môžu pri sledovaní násilných a hororových filmov v duchu **realizovať svoje negatívne fantázie** a týmto spôsobom odbúravať vlastné nahromadené pudy.¹²⁴
- 10. Pozitívum:** Umožňuje deťati získať **prehľad a povedomie o vlastných právach a možnostiach**, ktoré má pomôcť pri formovaní identity¹²⁵.
- 11. Pozitívum: Sexuálne znalosti a skúsenosti a osveta.** Obyčajne sa prenos týchto skúseností považuje za negatívum. Ja si však myslím, že v prípade vhodne

---

¹²⁰ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 84 – 85.

¹²¹ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, str. 344.

¹²² MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

¹²³ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 128.

¹²⁴ ZÄHME, Volker a ZIERK, Felicitas. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, str. 57.

¹²⁵ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

volených programov je možné dieťaťu už vo veľmi mladom veku vysvetliť **základné poznatky** o ľudskom tele. Uľahčuje to rodičovi úlohu učiteľa = sprostredkovateľa informácií a napomáha mu začať konštruktívny dialóg, ak sa dieťa o tému zaujíma.

12. Pozitívum: Televízia bez tabu¹²⁶ – televízne vysielanie otvára deťom svet bez tabu, ukazuje im ako to v skutočnosti je s plodením a rodením detí, že ľudia umierajú a odhaľujú omyly a strachy rodičov. Dieťa tak skôr dospieva a stráca detskú „nevinosť“, ale zároveň sa rýchlejšie učí a je schopné viesť s rodičmi relatívne rovnocenný dialóg. Mnohí autori i rodičia sa na odtabuizovanie tém prostredníctvom televízie dívajú rôzne.

2.3.2 Negatíva TV

Negatív pôsobenia televízie na detského diváka je veľa. Autori sa v zásade zhodujú na negatívnom vplyve násilia a pornografie (prípadne erotiky), ale dosť často sa vyskytuje sociálna izolácia a nedostatok pohybu. Ja som sa pokúsila zhrnúť väčšinu protiargumentov proti televízií.

1. Negatívum: Narastajúca sociálna izolácia detí¹²⁷ a sociálna adaptácia¹²⁸ - deti vďaka televíznej zábave nechodia toľko medzi rovesníkov, prípadne sa cítia odcudzené, pokiaľ nemajú možnosti/prostriedky držať „krok“ s modernými trendmi. *„Mezi těmi, kdo přejímají názory autorit (médií), se někdy rozlišuje mezi časnými osvojiteli a zpozdilými či váhavými. (...) Rychlost přizpůsobení (to, že je dřív než druzí „v obraze“) může tomuto člověku přinášet sociální zisk. Zpoždující se osvojitelé možná „nenaletí“ tak často, mohou se však vystavit riziku izolace nebo projevům skupinového despektu.“¹²⁹* Odcudzenie dieťaťa je možné už v prípade malých detí (škôlka, krúžky, materské centrá ihriská), pričom za hlavné riziko považujem vzdanie sa vlastných názorov, aby dieťa

---

¹²⁶ ZÄHME, Volker a ZIERK, Felicitas. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světlů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, str. 58.

¹²⁷ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

¹²⁸ VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, str. 169.

„splynulo“ s davom alebo sa začlenilo do kolektívu. Postman v knihe *Ubavit se k smrti* porovnáva sociálnu interakciu v školskej triede a pred TV. Podľa neho, zatiaľ čo škola je miestom sociálnej interakcie, priestor pred TV je čisto súkromný. Zatiaľ čo škola rozvíja jazyk, televízia sa sústreďí predovšetkým na obraz. Zatiaľ čo školu predpisuje zákon, televízia je otázka slobodnej voľby. V škole hrozí za nepozornosť trest, pred TV nie. V škole sa musia dodržiavať spoločenské pravidlá a je vyžadovaná poslušnosť, pred TV nič také neplatí. Zatiaľ čo v škole je zábava prostriedkom k dosiahnutiu cieľa, v TV je to cieľ samotný¹³⁰.

2. **Negatívum: Menej času a pozornosti venujú domácim úlohám v škole, ale aj domácim prácam**¹³¹ – čas trávený sledovaním televíznych programov sa predlžuje tým, že je prehrávač (TV, počítač, tablet, notebook) umiestnený v priestore, kde sa dieťa pripravuje/hrá.
3. **Negatívum: Narastajúca pasivita detí**¹³² **a nezámerné učenie**¹³³, **ohrozený intelektuálny vývoj**¹³⁴ - televízne programy nevyžadujú od detí aktívny prístup, ponúkajú im obrazy aj obsahy a deti nepotrebujú trénovať mozgové synapsie. Ďalším prejavom detskej pasivity je nedostatok kreativity vo využívaní voľného času - najjednoduchšie je sledovať televíziu. Podľa Pottera je divák voči procesu pasívneho učenia bezbranný, pretože si neuvedomuje samotný fakt, že sa učí: *“Když je z vás pasivní divák, vaše obrana není ve střehu. Nejste si vědomi, že se něco učíte, a tak informace aktivně nevyhodnocujete a*

¹²⁹ VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, str. 166.

¹³⁰ POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: veřejná komunikace ve věku zábavy*. 2., opr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010, str. 165.

¹³¹ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

¹³² Tamtéž, str. 501.

¹³³ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 357.

¹³⁴ O'MAROVÁ, Peggy a MCCONNELLOVÁ, Jane. *Přirozený rodinný život: Komplexní průvodce rodičovstvím časopisu Mothering*. 1. Praha: Malvern, 2013, str. 276.

nezpracovávajú.“ (Potter 1998. In. Jiráček, Köpplová 2007)¹³⁵. Náročnosť a obsah televíznych programov sú znížené na minimum, aby sa vyhovelo najširším masám a podporujú príliš jednoduchý pohľad na svet¹³⁶.

- 4. Negatívum: Menej času na hru a pohyb¹³⁷** - tieto aktivity nahrádza televízia, internet a pod. V tejto súvislosti by som rada spomenula knihu *Children and Television* (Deti a televízia), v ktorej dvojica autorov Barrie a McAleer prostredníctvom rôznych výskumov popisujú mnohé vlastnosti, ktoré médiá podľa teoretikov majú. O výbere a nahradzovaní aktivít sa môžeme dočítať hneď v prvej kapitole *What is the nature of children's viewing* (Povaha detského diváctva), kde popisujú vývoj vo výbere aktivít, vrátane TV. Aby som to zjednodušila, rané výskumy ukazujú, že prvé televízne generácie si zvykli na dlhé sledovanie televíznych programov bez uspokojovania ďalších aktivít. Zatiaľ čo generácie detí, ktoré sú na televíziu zvyknuté, si našli spôsob, ako začleniť televíziu bez toho, aby vytlačili ostatné aktivity, ktoré ich zaujímajú¹³⁸. Zároveň autori rozpracovali teóriu záujmových činností (ak by som to tak mohla nazvať). Ide o to, že nie je tak jednoduché tvrdiť, že jedna aktivita nahradí druhú. Televízia tak môže nahradiť iba funkčne porovnateľné aktivity (napr. zábava, možnosť uvoľniť agresiu a stres apod.) prípadne tie, ktoré nie sú presne špecifikované (ako príklad môžem uviesť upratovanie). Deti a mladí ľudia súčasnosti sú obklopení vybavením, ktoré im umožňuje tráviť voľný čas doma (TV, PC, internet, ktoré sa snažia suplovať všetky možné aktivity vrátane čítania rozprávok – Čtení do ouška na D:, prípadne rozhlasové čítanie alebo CD s rozprávkami, alebo športových aktivít, cvičenie v TV, playstation, internetové

---

¹³⁵ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 357.

¹³⁶ O'MAROVÁ, Peggy a MCCONNELLOVÁ, Jane. *Přirozený rodinný život: Komplexní průvodce rodičovstvím časopisu Mothering*. 1. Praha: Malvern, 2013, str. 276.

¹³⁷ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

¹³⁸ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 10.

fitness apod.) a rozhodnutie, ktoré si zvolí (alebo ktorú aktivitu) môže závisieť na tom, čo mu poskytne to uspokojenie, ktoré v tomto momente potrebuje.¹³⁹

- 5. Negatívum: Ohrozenie vlastnej fantázie a tvorivosti** – pokiaľ deti sledujú televíziu od malička, je veľmi pravdepodobné, že ich vlastná fantázia podľa toho, čo videli v televízii a do popredia sa dostanú „cudzie“ sprostredkované predstavy. Okrem toho bude pre nich náročnejšie čítanie kníh, pri ktorých sa vlastná fantázia zapája veľmi intenzívne. Podľa nemeckých autorov Zähme Volkera (nemecký pedagóg) a Zierk Felicitas (germanologička, politologička a učiteľka) je v škole pomerne jednoduché rozpoznať deti, ktoré sa na TV dívajú pravidelne a to vtedy, keď je na rozvrhu tvorivosť. Miesto toho, aby vyrábali niečo vlastné, reprodujú to, čo videli v TV. Podľa autorov nedospjú k dôvere vo vlastnú tvorivosť a aj v budúcnosti sa budú prednostne obracať k tomu, čo im poskytnú iní¹⁴⁰. Ani podľa autoriek knihy *Prirodzený rodinný život* neprináša TV v oblasti fantázie pre deti zhola nič, obraz aj zvuk im podsunie a tak na fantáziu nezostáva miesto.¹⁴¹
- 6. Negatívum: Podrývanie rodičovskej autority**¹⁴² - v televíznych programoch je veľa ukážok rôznych spôsobov chovania sa detí voči rodine alebo okoliu. Dieťa rýchlejšie rastie, dozvedá sa veci o svete a o problémoch v spoložití dospelých. Pochopí, že rodič nie je neomylný a stráca voči nemu prirodzený rešpekt.
- 7. Negatívum: Predčasné sexuálne znalosti a skúsenosti**¹⁴³ – obsiahnuté v programoch, ktoré sú voľne dostupné prostredníctvom televízneho vysielania na internete, dajú sa jednoducho stiahnuť alebo streamovať. Televízne stanice

---

¹³⁹ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 13.

¹⁴⁰ ZÄHME, Volker a ZIERK, Felicitas. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, str. 59.

¹⁴¹ O'MAROVÁ, Peggy a MCCONNELLOVÁ, Jane. *Přirozený rodinný život: Komplexní průvodce rodičovstvím časopisu Mothering*. 1. Praha: Malvern, 2013, str. 276.

¹⁴² MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

¹⁴³ Tamtéž, str. 501.

len málokedy rešpektujú dennú hodinu ako priestor pre detského a mladistvého diváka. „Veřejnost v ČR se v evropském srovnání jeví jako mimořádně tolerantní vůči erotickým prvkům ve vysílání. Lze odhadnout – ne však dostatečně podložit sociologickými daty – že eventuelní negativní dopady na dospělé čeští občany většinou neuvažují vůbec a pokud jde o vliv na mravní výchovu dětí, pokládají za větší riziko v televizním vysílání násilí. Toto vnímání rizik se shoduje i se strukturou stížností, podávaných Etické komisy pro reklamu: veřejnost protestuje daleko více proti reklamě vzbuzující strach nebo obsahující vulgaritu a násilí, než proti erotickým motivům.“¹⁴⁴

- 8. Negatívum: Agresivita a zmeny správania, emocionálne odozvy** – medzi rodičmi panuje názor, že programy s agresívnym obsahom okrem strachu samotného, môžu u detí vyvolať nevhodné, až agresívne správanie. Záleží však aj na tom, ako je násilie (nežiaduce chovanie) zakomponované do samotného mediálneho obsahu (filmu, rozprávky, dokumentu a podobne). „Riziko může zvyšovat např. to, když je násilník líčen jako přitažlivá osoba, když je násilí prezentováno jako samozřejmé (nebo dokonce první použité) řešení sporu, když není nijak potrestáno (odporem, kritikou ani trestem) a jeho použití není nijak vysvětleno (...), když pro děti má násilné jednání minimální důsledky a když je prezentováno tak, že divákovi připadá realistické.“ (Federmann 1998. In. Jiráček, Köpplová 2007).¹⁴⁵ Musil uvádza príklad štúdie z druhej polovice 90. rokov, ktorá prebehla v USA, v ktorej bolo zdôraznené predovšetkým to, že v zobrazovanom násilí 78% činov zostáva nepotrestaných, neukazujú na vzniknuté škody a ďalšie následky násilím spôsobené (hrdinovia „vyviaznu“ viac menej zdraví).¹⁴⁶ Citové účinky televíznych programov je na našich deťoch pomerne jednoduché pozorovať a to v mnohých variantoch – od skrývania sa za vankúšom, cez obhrýzanie prstov, rúk, pchanie si prstov do nosa, otvorených

---

¹⁴⁴ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 144.

¹⁴⁵ JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 361.

¹⁴⁶ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 134.

úst, zmeravenia, prípadne klopkania prstami, mávania rukami ako reakciami na stres, cez úsmevy, smiech, chechot v reakcií na pobavenie. Faktom je, že nás filmoví tvorcovia zahrňujú čím ďalej, tým násilnejšími scénami, aby upútali a udržali našu pozornosť.¹⁴⁷ V celku zaujímavo túto skutočnosť zhrňuje Jozef Musil, ktorý parafrázuje správu Americkej psychologickkej spoločnosti z roku 2003. Závery je možné zhrnúť takto: Čím viac detí sleduje násilie v televízií (hrá násilné videohry atď.), tým je väčšia pravdepodobnosť, že sa v dospelosti dopustí kriminálneho činu – u konkrétneho dieťaťa to pozorovať nemusíme, ale v skupine veľkosti školskej triedy už je pomerne vysoká pravdepodobnosť, že sa súvislosť prejaví. Prečo sa tak deje, nie je možné zatiaľ odhaliť. Je možné, že sledovanie TV násilia podporujú iné - napr. geneticky podmienené vplyvy¹⁴⁸. Druhým názorom je, že násilie v TV sa prejavuje predovšetkým medzi deťmi, ktoré už vykazujú agresívne osobnosti a majú zlé rodinné podmienky¹⁴⁹. V Spojených štátoch však považujú za preukázané, že televízne násilie je jasne prepojené na vývoj násilia medzi deťmi a to už v predškolskom veku. Tento názor však nie je akceptovaný všade, napr. ani vo Veľkej Británii¹⁵⁰. V Českej republike sa názory líšia. Čo je však podstatou diskusie je to, čo sa vlastne za násilie považuje. V momente, ako sa vedci snažia merať množstvo televízneho násilia vysielaného na televíznych obrazovkách nastáva debata o tom, čo sa za násilie považuje a čo nie a nie vždy sa pohľady vedcov zhodujú aj s pohľadom verejnosti. Viac sa tejto téme budeme venovať v ďalšej stati venovanej kvalifikácií mediálnych produktov. Veľmi zaujímavý názor má v tejto súvislosti J. U. Rogge, ktorého sme v práci už viackrát citovali a prezentuje ho v zborníku *Media Communication in Everyday life* vydanom v roku 1990. Jeho názor je spojený s jeho praxou rodinného a komunikačného poradcu, čiže prakticky

---

¹⁴⁷ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a spoločnosť: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 359.

¹⁴⁸ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 135.

¹⁴⁹ ORAVCOVÁ, Jitka. *Sociální psychologie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004, str. 70.

¹⁵⁰ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 93.

orientovaného človeka zvyknutého riešiť rodinné problémy individuálne. Podobne ako ďalší autori (napr. v tejto práci už spomínaný McQuail) pristupuje opatrne k výskumu médií a ich vplyvu na agresivitu ľudí a zvyrazňuje rôzne prístupy k výskumom televízneho násilia, ale aj rozdielnu interpretáciu výsledkov a zvyrazňuje, že každá rodina má svoje vlastné schémy správania a preto sa výskumy vplyvu médií len ťažko uvádzajú do praxe. Rodičia každodenne reagujú na určité situácie a menia svoje vzorce správania. Kvalitatívne výskumy pokladá za veľmi vzdialené každodennej rodinnej realite, s ktorou sa on naopak pravidelne stretáva. Podľa neho jedinečnosť každodenných reakcií (napr. využitia médií) trpí zovšeobecňovaním. V zásade mu ide o to, že všeobecné výskumy len málo napovedajú o televíznom chovaní sa rodiny a sú tak pre mediálnu výchovu rodičov len málo výpovedné.¹⁵¹

- 9. Negatívum: Zdravotné riziká ako zlé držanie tela, zhoršovanie zraku, nezdravé jedlo a obezita, elektromagnetický smog** - všeobecne vedie prílišné pozeranie televízneho vysielania a televíznych programov k zníženiu fyzických činností a zároveň k zvýšeniu chuti na jedlo. Podľa Musila sa v ČR venujú deti týždenne fyzickému cvičeniu 4 hodiny, zatiaľ čo TV a počítaču asi 14¹⁵², čo logicky musí vyústiť do fyziologických problémov v držaní tela. Na druhej strane dvojica autorov Bauermann, Hradil pokladajú médiá za príčinu dlhodobých zdravotných rizík len ako jedným z faktorov pôsobiacich na celkový zdravotný stav jedinca. *„V otázke zdravotných dopadů nových komunikačních forem musíme v zásadě rozlišovat mezi bezprostředními a dlouhodobými dopady. Obtíž v přiřazení dlouhodobých zdravotních účinků spočívá v tom, že se kvůli časové prodlevě mezi výskytem příznaků a zapříčiňujícími faktory je stěží možné přesné přiřazení. K tomu přistupuje skutečnost, že každý druhý člověk je denně vystaven množství vlivů, které na něj, brány v úvahu samy o sobě, nějak působí - ať už jeho zdraví podporují, nebo narušují. Právě u takzvaných*

---

¹⁵¹ CHARLTON, Michael (ed.) a BACHMAIR, Ben (ed.). *Media Communication in Everyday Life: Interpretative Studies on Children's and Young People's Media Actions* [online]. München -New York - London - Paris: K. G. Saur Verlag, 1990, str. 210-223 .

¹⁵² MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 145.

*civilizačních nemocí máme co dělat s obrazy nemocí, jejichž základem je určitá suma faktorů. V této souvislosti lze tedy, pokud vůbec u nových komunikačních médií a zacházení s novými možnostmi hovořit jen o podílovém zapříčinění. Nicméně tyto podíly je třeba brát v úvahu, jejich význam v celkové souvislosti příčin co nejpřesněji vymezit a důsledky, které s toho vyplynou po zacházení s novými možnostmi, náležitě realizovat.*¹⁵³ Z tých krátkodobých ale uvádzajú natiahnutie svalov, bolesti končatín, bolesti hlavy, poruchy trávenia, vnútorný a vonkajší nepokoj a ďalšie príznaky stresu.¹⁵⁴ V otázke vplyvu televízie na obezitu má známy nemecký psychiater a autor knihy *Digitálna demencia* Manfred Spitzer jasno. Podľa neho deti nemajú vyvinuté kritické myslenie a preto sú účinkom médií, hlavne reklamy na nezdravé potraviny, vydané napospas. Pribúda štúdií, ktoré dokazujú priamu súvislosť medzi televíznou reklamou a závislosťou na jedení. Podľa autora je pochopiteľné, že tí, ktorí v mladosti často sledovali reklamu na jedlo nemôžu inak, len sami seba „navádzať“ v rámci svojho odmeňovacieho systému. Tak, aby dosiahli rovnaký odmeňovací efekt, musia jesť stále viac. Mechanizmus reklamy tak ďaleko presahuje bežné učenie sa značkám a výrobkom a tým sa aj vysvetľuje, ako rozumní dospelí ľudia, ktorí vedia, že zvýšená váha je nezdravá, sú napriek tomu obézní¹⁵⁵.

10. Negatívum: Hyperaktivita a nedostatok pozornosti - s týmito negatívami sa však málo stretávam u mediálnych teoretikov, viac u pedagógov a autorov kníh o výchove detí. Prvýkrát som o tom, že TV spôsobuje hyperaktivitu počula u syna v škôlke. Ako vravia nemeckí pedagógovia, je vyslovená domnienka, že TV spôsobuje hyperaktivitu a nedostatok pozornosti. Ide však o neoverenú domnienku, ako ďalej priznávajú.¹⁵⁶ Vychádza sa z teórie, že dieťa, ktoré

---

¹⁵³ BUERMANN, Uwe a HRADIL, Radomil. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2009, str. 154.

¹⁵⁴ Tamtéž, str. 155.

¹⁵⁵ SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, str. 122.

¹⁵⁶ ZÄHME, Volker a ZIERK, Felicitas. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, str. 60.

dlhodobo sedí pred televíznou obrazovkou, neuvolňuje energiu pohybom, čo vedie k zvýšenej hyperaktivite. Čo sa týka pozornosti, je všeobecne známe, a už sme to spomínali v súvislosti s učením, že televízia zrýchľuje svet okolo nás (deje sa vyvíjajú rýchlo, rýchly strih, kamera, kontrastné vnemy, zapojenie viacerých zmyslov v audiovizuálnom diele a pod.), čím dieťa v bežnom rytme padá do „nudy“ a snaží sa prebiehať od jednej činnosti k druhej, pretože jedna činnosť mu už nestačí.

11. Negatívum: Dokonalý klam – televízia vytvára ilúziu dokonalosti, na obrazovke všetko vypadá perfektné. Keď potom deti porovnávajú svet dokola, hlavne potom vlastné výtvary (napr. narodeninová oslava, obrázok alebo vyrobený predmet) s tým, čo vidia na obrazovke, zdá sa im, že neobstáli dobre. Odhalenie vlastnej úbohosti a úbohosti rodičov zanecháva pocit rezignácie vedie k tomu, že deti nie sú spokojné s vlastnoručne vyrobenými predmetmi alebo samostatne usporiadanými udalosťami¹⁵⁷.

12. Negatívum: Prehnaná starostlivosť o vlastný vzhľad vedúci k zdravotným problémom¹⁵⁸ – v prípade malých detí, ktoré sú stredobodom tejto práce je to skôr problém rodiča, ktorý hodnotí a úzkostlivo sleduje vývoj, rozvoj a vzhľad svojho potomka a porovnáva ho s inými (často fiktívnymi) televíznymi postavičkami, hrdinami, prípadne vzormi, ktoré vystavili tvorcovia televíznych programov. Často si ani neuvedomujú, že realita je niekde inde a deti takto zobrazené, sú v skutočnosti úplne iné a natáčaný záber je naaranžovaný a upravený pre čo najvyšší efekt.

13. Negatívum: Špirála mlčania je teória sformovaná už v roku 1973 nemeckou sociologičkou Elisabeth Noell – Neumannovou. Podľa nej ľudia nie sú ochotní vyjadrovať svoje postoje, pokiaľ majú pocit, že tieto postoje odporujú postojom prevažujúcim v spoločnosti, pričom masové médiá stotožňujú so svojim okolím

---

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 58.

¹⁵⁸ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

a spoločnosťou.¹⁵⁹ Špirála mlčania poukazuje práve na strach z izolácie, ktorý bráni jedincovi vystupovať so svojim názorom. Veľa ľudí tak vyčkáva so svojim názorom až do momentu, kedy cíti podporu skupiny¹⁶⁰. Veľakrát je však väčšinový názor len mediálnym skreslením reality a v skutočnosti v spoločnosti prevláda názor iný. Tým vzniká spomínaná špirála mlčania, v ktorej sa ľudia točia.

14. Negatívum: Reklama - pre televíznu reklamu vo všeobecnosti platí, že deti do 4 rokov ju neodlíšia od iných programov vôbec, táto schopnosť sa rozvíja od 5 roku života. Po 5 roku si deti reklamu začnú uvedomovať ako prostriedok získavania informácií o žiaducich veciach a v 7.-10. roku a pri žiaducej výchove, reklamu spoľahlivo oddelia od serióznej informácie. Okolo 10. roku života sa môžeme „tešiť“ na povedomie o značkových veciach¹⁶¹. Faktory škodlivosti reklamy si uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 3 Faktory škodlivosti reklamy podľa Vysekalovej¹⁶²

Klamné šťastie	Vzbudzuje dojem, že nákupom určitého produktu je možné dosiahnuť šťastie (najtypickejším príkladom napr. jedlo, pracie prášky a aviváže, životné poistenie a pod.)
Socializácia spoločensky škodlivých hodnôt	Aktéri reklamy stelesňujú hodnoty ako šťastie, prestíž, sexualita, krása, dokonalosť, ale málokedy sa stretávame so zvýraznením spoločensky prospešných hodnôt ako skromnosť, sebaobetovanie...
Brzdienie procesu zrenia	Prezentovanie základných ľudských hodnôt ako potrava, sexualita, bezpečnosť a uznanie. Vyššie (sebarealizácia, potreba presadiť sa) sú zatlačené do úzadia.
Nespokojnosť	Prezentácia dokonalého sveta dokonalých ľudí, ukazujú sa predovšetkým úspešní

¹⁵⁹ JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a spoločnosť: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, str. 344 – 345.

¹⁶⁰ VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, str. 169.

¹⁶¹ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 147.

¹⁶² VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy*. 4., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, str. 53-54.

vyvolaná nereálnym svetom	a blahobytní ľudia. Opačná tvár sveta (telesne postihnutí ľudia, chudobní, trpiaci a pod.) nie je zobrazovaná, pretože nezodpovedá predstave, akú sa nám reklamní tvorcovia snažia ukázať. Tým je podporovaná nespokojnosť (nižšia sebaistota a komplexy) pomerne širokej vrstvy divákov.
Manipulácia jedincom	Ťažko postrehnuteľné metódy ovplyvňovania jedinca (a veľmi jednoducho deťmi) dáva len malú možnosť autonómie a vlastného rozhodovania sa, napr. využívaním psychologických metód (napr. eyetracking – sledovanie zraku, psychológie farieb, neuromarketing, psychologická typológia a pod.).
Upevňovanie spoločenských štruktúr	Konzervatívne posolstvá, napr. o úlohe ženy ako domácej pani (pracie prášky, jedlo pre deti, umývacie prostriedky), prípadne sexuálneho vampa (parfémy, kozmetika, alkohol, autá, min. voda). Aj keď je nutné pripomenúť, že v poslednej dobe dochádza k menším pokrokom.
Plytvanie zdrojmi	Využívanými na drahú reklamu (jej výrobu, ale aj zaradenie do vysielania) sa dajú lepšie využiť pri zdokonalení výrobku (výskum a vývoj).

Mnohí rodičia sa reklame snažia vyhnúť tým, že ju deťom nepúšťajú alebo im kvôli reklame zakazujú sledovanie televízie. Myslím si, že tento postup nie je úplne správny, pretože informácie o produktoch sa k deťom tak či tak dostanú a zostanú tak voči jej vplyvu bezbranné (billboardy, škola a rôzne reklamné hry, ktoré firmy v školách usporadúvajú, kolektív detí, časopisy, ale aj reklamné knihy – rozprávky o televíznych hrdinoch, predmety - napr. na oblečení, ruksakoch a veľa ďalších príkladov). Vo výchove je potrebné aj reklamu brať ako novú výzvu a dieťa viesť nie len k jej rozpoznávaniu, ale predovšetkým ku kritickému odhaľovaniu manipulatívnych nástrojov v nej obsiahnutých.

15. Negatívum: Band – wagon efekt¹⁶³ ako súčasť marketingovej stratégie – ide o situáciu, kedy produkt inzerovaný v televízií alebo krásne naaranžovaný v obchodoch majú deti v škôlke, na ihrisku a najbližší kamaráti. Ide o obdobu tzv. brand – wagon efektu, ktorý vzbudzuje dojem, že určitú veci musíme určite mať len preto, že ju majú ostatní. Tu už bežná rodičovská psychológia úplne zlyháva a nastupuje buď rezignácia alebo tvrdá rodičovská autorita. Deti sú v podobných situáciách ešte zraniteľnejšie, pretože už nejde len o uspokojenie

---

¹⁶³ VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, str. 168.

túžby, ale môže nastať situácia, ktorú sme si už pomenovali - narastajúca sociálna izolácia.

16. Negatívum: Oddelenie fyzického a sociálneho miesta je filozofický koncept amerického profesora masovej komunikácie Joshua Meyrowitze, v ktorom popisuje ako sa nám televízia dostala do bežného života. Nadväzujem tu na kapitolu jedna, kde sme si ukázali, čo pre nás televízia a médiá vôbec v tejto dobe znamenajú, ale považujem za nevyhnutné priradiť to k negatívam televízie. Joshua Meyrowitz popisuje oddelenie fyzického a sociálneho miesta v rovnomennej kapitole svojho diela *Všude a nikde*: *„Elektronická sdělení však žádné sociální bariéry překonávat nemusejí; vkrádají se do domu jako noční zloděj. (...) Elektronická sdělení „prosakuji“ zdmi a překračují velké vzdálenosti. Kdybychom nebyli na invazi televizních a rozhlasových sdělení nebo telefonátů zvyklí, mohli by v nás skutečně vyvolávat noční můry a snad by se o nich dokonce točily hororové filmy. Nezávisle na tom, zda tato média mají kladné, záporné nebo neutrální účinky na společnost, je zřejmé, že za jejich asistence došlo k revoluční proměně fyzického a sociálního prostředí.“*¹⁶⁴ Deti už od narodenia berú televíziu ako fakt (Digital Natives) a preto nie sú schopné si predstaviť, prečo by to, čo v nej vidia, malo byť nebezpečné. Nehovoriac o fakte, že nebezpečenstvo je pre dieťa predškolského veku momentálny stav - páli to/bolí to, reže to/bolí to a nie je schopné uvažovať do budúcnosti. Preto si myslím, že kontrola pozeraných mediálnych obsahov je len a len záležitosťou rodiča, ktorý by k nej mal pristupovať zodpovedne, ale zároveň s istou dávkou „nadhľadu“.

2.4 Ako deti vnímajú médiá

V mnohých teoretických dielach o vplyve médií sa píše o negatívnych vplyvoch médií, o tom ako dokážu krehkú detskú dušu poškodiť, ale účinky médií nie sú dostatočne preukazné. Podľa McQuaila nie je možné učiť žiaden všeobecne platný záver a žiadnu hypotézu nie je možné považovať za plne dokázanú alebo zamietnutú, ale napriek tomu

---

¹⁶⁴ MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Překlad Jan Jiráček, Kateřina Jonášová, Irena Reifová. Praha: Karolinum, 2006, str.103.

sa zdá, že bádatelia sa zhodnú na tom, že dieťaťu je celkovo lepšie, keď nie je vystavené nadmerným účinkom televízie a ukazuje sa tiež, že postoj divákov k nebezpečenstvu televízie sa líši podľa spoločenskej triedy, pohlavia a ďalších faktorov.¹⁶⁵ Štúdie však poukazujú aj na fakt, že tak ako detskú osobnosť formuje prostredie, v ktorom žije, tak je to aj s pozeraním televízie. Deti, ktorých rodičia venujú menej času rozvoju ich osobnosti, sú všeobecne náchylnejšie k tomu, „prepadnúť“ rizikám televíznych programov. Medzi diela, ktoré v tejto kapitole uvádzam, patria predovšetkým dve knihy a to kniha Bohuslava Blažka *Tváří v tvář obrazovce*, pretože v nej cituje knihu Děti se umějí dívat na televizi nemeckého psychológa Jana – Uwe Roggeho¹⁶⁶, ktorý sa detskou psychológiou a rodinným poradenstvom zaoberá už celé roky a jeho diela o deťoch a ich výchove majú na našom trhu svoje stále miesto. Druhou je dielo dvoch britských mediálnych výskumníkov a autorov, Guntera Barrieho a Jill L. McAlee – *Children and Television*¹⁶⁷. Snažia sa prihliadnuť práve na individuálne podmienky sociálneho prostredia, ktoré deti formuje a dokladujú to rozsiahlym výskumom.

Podľa Blažka obecné platí, že čím je dieťa na tom lepšie vo svojej rodine a vzťahoch, tým lepšie sa vyrovnáva so silnými zážitkami a tým menší majú sklon televízií prepadať. Keď nastáva táto alternatíva, znamená to, že je niečo vo vzťahu v neporiadku a zakázať mu televíziu znamená vziať možnosť sa s týmto problémom vysporiadať¹⁶⁸. Zároveň autor uvádza, že veľmi dôležitým faktorom v problematike pôsobenia médií je aj vek dieťaťa. Tu sa práve odvoláva na výskumy Roggeho, ktorý popisuje vnímanie dieťaťa podľa vekových kategórií. Pre našu prácu je podstatné predovšetkým vnímanie 3-5 ročných detí, ale uvedieme si ešte aj kategóriu 6-8, pretože cieľom tejto práce je analyzovať predovšetkým deti predškolského veku, čo môže byť až do 7 roku života, v prípade odkladu nástupu do školskej dochádzky.

- *„Tříleté až pětileté děti mají vnímání filmu zaměřeno na jednotlivosti. Přitom mohou věrně reprodukovat detaily, často se jim ale do vyprávění mísí vlastní*

---

¹⁶⁵ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, str. 501.

¹⁶⁶ BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, str.170.

¹⁶⁷ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, xiii, 260 p. ISBN 04-151-4452-3.

zkušenosti. Nejvíc je zajímaví jednotlivé scény, které však nedokáží propojit do souvislého celku (... a potom...a potom'), a to hlavně ty, do kterých si mohou promítat svou osobní zkušenost. S věkem stoupá schopnost participace na ději, která se projevuje poznámkami, výkřiky, mimikou, gesty a fyziologickými projevy. Pozornost ale dětem vydrží jen krátkodobě a střídají se v ní intenzivnější fáze s fázemi odklonů a úniků do vedlejších činností. Těch zase s věkem ubývá. Věta, To je nuda' může být ale i výrazem obrany.“¹⁶⁹

- *„U dětí šestiletých až osmiletých ještě přetrvává spojování scén souslovím, a potom', ale ve vyprávění se objevují pokusy o chronologické řazení. Děti už se nedají strhujícím dějem „převálcovat“, ale pokud mají ve svém okolí citové zázemí, nasadí zmíněné obranné mechanismy a zároveň vcítění a soucítění. Tento duh prožitku se označuje jako FLOW (proud). Dítě nereaguje na oslovení, zapomíná na své okolí a čas, ustupuje rozptýlenost a mizí chvíle nudy. Když je dítě nejvíce strženo, potí se, zrychluje mu tep, má široce rozevřené oči a pusku a svému napětí ulevuje jen drobnými pohyby prstů (často je strká do úst nebo do nosu), kouše se do rtů, mne si ruce a prsty, tiskne se do křesla, objímá panenku, tuhne a dělá jen křečovitě pohyby. Obracení se o pomoc k dospělým, pohyby napomáhající uvolnění napětí nebo přeskoky do vedlejších činností slouží jako nezbytné mechanismy distancování se a jako reakce na snižující se zátěž. Je psychologicky a pedagogicky absurdní za tyto projevy v tomto věku kárat nebo jim zakazovat ty pořady, při kterých si takto ulevují.“¹⁷⁰*

Rogge zároveň zhrnul dramaturgické požiadavky na detské televízne programy: jasná a prehľadná výstavba (čiže úvod, jadro záver – predohra, hlavný dej – dohra), dobrý koniec, prehľadný počet postáv, mätko zaoblený štýl kresby (hranaté majú byť záporné postavy), čím viac zmyslov je zasiahnutých, tým lepšie.¹⁷¹

---

¹⁶⁸ Tamtéž, str.170.

¹⁶⁹ BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, str. 171.

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 171.

¹⁷¹ Tamtéž, str. 172.

Tabuľka č. 4 Prehľad typov televíznych programov vhodných pre malé deti¹⁷²

Do 2 rokov	Videa a televízia nie je vhodná pre deti do dvoch rokov, pokiaľ program nepodporuje interakciu medzi rodičom a dieťaťom (nesmie byť narážka)
Do 4 rokov	Nekomplikované príbehy s jednoduchým rytmickým jazykom a množstvom hudby. Super hrdinovia a zlosynovia sú zatiaľ nevhodní, pretože učia komunikovať päťami a sú zlým príkladom.
Po 4. roku	Ľahko strašidelné príbehy so šťastným koncom.
5 -8 rokov	Deti preferujú hľadanie, fantáziu a inšpiratívne príbehy.
8-12 rokov	Náročnejšie príbehy s dobre prepracovanými postavami a logickými zápletkami, hlavne príbehy o riešení konfliktov a skúmaníu dôležitých otázok života.

Rogge vyznáva spoločné sledovanie televíznych programov detí a rodičov: „*Televizní výchova dětí je společným úkolem všech členů rodiny.(...) Předpokladem rozhovoru je přesné pozorování toho, jak děti sledují televizi, a aktivní naslouchání, když vypráví své zážitky.*“¹⁷³

Má veľmi zaujímavý pohľad na formovanie detského pasívneho diváka: „*i dětská pasivita u televize (...) je výsledkem výchovy: vedlejší činnosti dětí se často potlačují větou , Tak co chceš – koukat na televizi, nebo si hrát', aniž si rodič ujasní smysl a účel takových činností.*“¹⁷⁴

Tiež poukazuje na snahu rodičov vyberať náučné programy pre deti a vyhýbať sa podľa nich programom s násilným obsahom alebo obsahom, ktorý rodičom inak nevyhovuje (eticky, morálne...) a týmto výberom neúmyselne spôsobujú detskú divácku pasivitu. „*Často se takovýto postoj zakládá na pochopitelné touze po jednoduchých vysvětlovacích modelech, podle nichž náročné, pedagogicky hodnotné programy mají*

¹⁷² O'MAROVÁ, Peggy a MCCONNELLOVÁ, Jane. *Přirozený rodinný život: Komplexní průvodce rodičovstvím časopisu Mothering. 1. Praha: Malvern, 2013, str. 278.*

¹⁷³ BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, str. 173.*

¹⁷⁴ Tamtéž, str. 173.

„dobré“ účinky, agresivní pořady vedou k násilným činům a děti sledují televizi pasivně.“

Doporučuje rodičom, aby dávali pred deťmi svoj názor o sledovanom programe jasne najavo, predovšetkým o scénach, ktoré sa im nepáčia a to jasne a kľudne. Tak deťom uľahčia formovanie ich vlastného názoru bez podsúvania názoru vlastného. Podmienka je skutočne zachovanie vlastnej neutrality. Všetky tieto rady mierené na rodičov Rogge formuluje v snahe nie zľahčiť vplyv médií na deti, ale naopak chce, aby rodičia médiá chápali ako produktívnu šancu vyrovnat' sa s technickými výzvami súčasnosti a s tým súvisiacimi úzkosťami.¹⁷⁵ A k tomuto vyjadruje aj svoju myšlienku ohľadne detí a zvládania úzkostí: *„To, zda děti prožijí setkání se symboly nabitými úzkostí jako produktivní nebo vývojově brzdící, závisí v rozhodující míře na tom, jakou v sobě nesou sebedůvěry. Pro citové vyprázdněné děti, jimž chybí intimní svět a které zakoušejí trvalé odmítání a nedostatek lásky, jsou mediální úzkostné scénáře ohrožujícím zážitkem. (...) Existují ale i tvořivé procesy zvládnání úzkosti. (...) Děti schopné inscenovat vlastní úzkost a dát jim vlastní dramatickou formu zakoušejí tvořivý přístup k úzkostem, a to se jim daří tím víc, čím větší důvěru mají ve vlastní schopnosti.“*

2.4.1 Ako deti pozerajú televíziu

Keď budeme hovoriť o čase strávenom deťmi sledovaním televízie, musíme si uvedomiť fakt, že deti nepozerajú televíziu „prilepené“ na obrazovku. Ich pozornosť sa stále mení a to hlavne pokiaľ ide o malé deti, ktoré nedokážu dlhodobo udržiavať pozornosť. Zároveň je ich pozornosť obmedzená schopnosťou pochopenia sledovaného programu, alebo aj množstvom znesiteľných emotívnych scén na obrazovke. Vedci, ktorí sledovali deti v prostredí domova aj laboratórnych podmienkach zistili, že deti len zriedka sedia a pozerajú na televíziu vkuse. Podľa jednej štúdie malých detí sledujúcich jednu epizódu už spomínaného detského programu Sesame Street, deti odvracali pohľad od obrazovky až 150krát za hodinu.¹⁷⁶ A naopak aj deti, ktoré sa nachádzajú v miestnosti so zapnutou obrazovkou a ich prvoradým cieľom nie je sledovanie televízie ale napr. hra alebo domáce práce, tak vysielanie vnímajú a zaujímajú sa o najživšie

---

¹⁷⁵ Tamtéž, str. 173.

¹⁷⁶ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 30-31.

(najhluchejšie, najzaujímavejšie) sekvencie. Pozeranie je možné rozdeliť do dvoch typov: reaktívne a aktívne¹⁷⁷.

Reaktívne pozeranie televízie dvojica autorov Barrie a McAleer spojuje skôr s malými deťmi do veku cca 2 rokov (aj keď to nie je presne vymedzené). Je to vlastnosť človeka viacej sa zaujímať len o sekvencie, ktoré ich viac emocionálne stimulujú. Ide o prirodzenú reakciu človeka na to, čo je v prostredí nové a vychádza z primitívnej vlastnosti, vedieť čo sa deje. Podľa jednej štúdie už 6 mesačné dieťa, ponechané pred zapnutou televíziou bez hračiek, upriami pozornosť na monitor a to až 49% času meraného počas 6 minút. Do veku 2 rokov deti vykazujú iba malý záujem o televíziu. Staršie deti už ale pozeranie televízie objavujú. Detská schopnosť reagovať na televíziu rastie spolu s ich intelektuálnym vývojom. Až do veku 5 rokov sú viazané schopnosťou vnímať vizuálne alebo zvukové efekty, na ktoré sa primárne zameriavajú.¹⁷⁸ Ide teda o pozeranie zamerané na reakcie.

Aktívne pozeranie televízie a venovanie viac pozornosti tomu, čo dieťa sleduje je spojené s tým, ako dieťa rozumie programom. Táto vlastnosť sa podľa nich vyvíja ešte pred dosiahnutím tretieho roku života. Podobne ako dospelý, aj deti dokážu sledovať „stopy“ (zmeny) v pozeranom televíznom programe, keď sa deje niečo dôležité a to aj vtedy, keď sa priamo na obrazovku neďívajú. Rada by som uviedla zaujímavý výskum, v ktorom 5 ročné deti rozdelili do dvoch skupín, ktoré pozerali rovnaký program. Jedna skupina bola v prázdnej miestnosti, druhá v miestnosti s hračkami. V skupine bez hračiek, pozerali deti program priemerne 87% času, v skupine s hračkami len 44%. Obe skupiny detí však nevykazovali rozdiely v tom, čo si celkovo zapamätali¹⁷⁹. **Tento výskum nám hovorí okrem iného aj to, že pokiaľ chceme zamedziť dieťaťu prístup k určitým nevhodným programom alebo scénam, mali by sme sa vyhnúť ich púšťaniu v priestore, kde sa dieťa nachádza aj keď je prípadne zaujaté hrou.**

Autori knihy *Children and Television* ešte pokračujú v popise javu, ktorú nazývajú zotrvačnosť pozornosti. V podstate ide o to, že pokiaľ program dieťa zaujme, tak pokračujú v jeho sledovaní aj keď sa obsah zmení a je menej zaujímavý. V prípade

---

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 29-34.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 31-32.

¹⁷⁹ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 33.

malých detí popisujú tento jav tiež, pokiaľ dieťa niečomu v programe porozumie a zaujme ho to, bude pokračovať v sledovaní ďalej a pokúšať sa porozumieť aj zložitejším sekvenciám. Zotrvačnosť pozornosti tak vedie dieťa k posilňovaniu schopnosti porozumieť neznámemu vysielaniu v televízií.¹⁸⁰

2.4.2 Špecifické vlastnosti detí a mládeže vo vzťahu k médiám

Názov podkapitoly pochádza z knihy Jozefa Musila Sociální a mediální komunikace. V rovnomennej podkapitole popisuje vlastnosti detí, ktoré ich predurčujú k tomu, aby boli náchylnejšie na pôsobenie médií.

Začnime predovšetkým tým, prečo vlastne deti sledujú médiá. Médiá uspokojujú rôzne potreby detí: byť informovaný, zabavený, mať spoločnosť, relaxovať a podobne. Tieto potreby motivujú detského diváka vyhľadávať si v televízii príslušný typ programu. Väčšinu času tak deti sledujú televíziu z nejakého dôvodu a ten dôvod kládne môže byť tak jednoduchý, ako len „zabiť čas“.¹⁸¹ Autori knihy Children and Television ďalej spomínajú výskumy spojené s motiváciou detí, čo ich teda vedie k sledovaniu televízie. Jeden z nich sa uskutočnil v Londýne medzi deťmi vo veku 9, 14 a 15 rokov. Tieto mali napísať esej na tému 'Prečo rád pozerám televíziu'. Výskumníci následne vytvorili osem skupín dôvodov, prečo tak deti činia: zabitie času, zabudnúť na starosti/ako prostriedok odvedenia pozornosti, učenie sa o veciach, učenie sa o sebe, vzrušenie, relax, vyhľadávanie spoločnosti, zvyk. Podobný prieskum v USA vybral tieto motívy: učenie sa, zvyk alebo zabitie času, vyhľadávanie spoločnosti, útek, vzrušenie a relax.¹⁸² Podľa Musila obecné hodnotenie vplyvu na deti vychádza z faktu, že pôsobenie akejkoľvek informácie je tým silnejšie, čím menej predchádzajúcich skúseností dieťa má a čím menej má ustálené hodnotové a morálne postoje. Sformuloval niekoľko obecných príčin ohrozenia dieťaťa, ktoré uvádzam.

Príčiny ohrozenia podľa Musila:

- detská zvedavosť a vnímavosť

---

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 35.

¹⁸¹ Tamtéž, str. 18.

¹⁸² Tamtéž, str. 19.

- nepripravenosť detskej psychiky (preto je násilie v TV nebezpečnejšie než krutosti čítané alebo prerozprávané, ktoré si dieťa predstavuje úmerne svojmu veku)
- znížená schopnosť detí odlíšiť zobrazenie od reality a vytvoriť si tak odstup od deja
- návodovosť zobrazeného násilia, pornografie a sebevražedných pokusov
- osvojovanie si nevhodného konania ako normy až k trvalému vytvoreniu vzoru jednania (napr. agresívne chovanie po videní akčného seriálu, rozprávky).¹⁸³

Viac do hĺbky sa problematike vývoja detskej psychiky venoval vývojový psychológ Jean Piaget vo svojej knihe *Psychologie inteligence*.

Etapy kognitívneho vývoja podľa Piageta¹⁸⁴:

- **senzomotorické obdobie - senzomotorická asimilácia** (od narodenia do cca 2 rokov). Už na jeho začiatku okrem reflexov na dieťati vidíme aj vnútornú organizáciu reflexov a začiatky hľadania (dieťa hľadá prs, postupne sa s ním hrá), kedy dieťa asimiluje nové poznatky do pôvodných reflexných schém, jednoduchšie povedané začína sa učiť. Toto obdobie má 6 úrovní a končí druhým rokom, kedy sa dieťa neprejavuje už len aktívnym experimentovaním, ale vynalieza postupy, ktoré dovtedy nepoznalo.¹⁸⁵
- **symbolické a predpojmové myslenie** (od 2 do cca 4 rokov) – dieťa sa učí používať symboly a znaky (vrátane reči) a rozumieť im (dovtedy predovšetkým napodobovalo) a vytvárať základné pojmy. Zatiaľ nie je schopné oddeliť slovo od toho, čo zastupuje – dieťa, ktoré sa hrá s kamienkom na cukrík síce vie, že má kamienok, ale napriek tomu v kamienku vidí cukrík.¹⁸⁶
- **názorné myslenie** (od 4 rokov od cca 8 rokov) – dieťa pomaly začína chápať vzťahy medzi predmetom a činnosťou, ale stále chýba širší kontext (ako napr. vnímanie času a priestoru). Stále je to vnímanie založené na symbolizme

---

¹⁸³ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 131.

¹⁸⁴ PIAGET, Jean. *Psychologie inteligence*. Vyd. 2., v nakl. Portál 1. Praha: Portál, 1999, str. 117 i 141.

¹⁸⁵ Tamtéž, str. 97 – 109.

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 118 – 122.

(činnosť je na prvom mieste predvádzaná v predstave) a egocentrizme (čiže dieťa predpokladá, že každý vidí veci tak, ako ono).¹⁸⁷

- **operačné grupovanie**, kedy sa organizujú „konkrétne operácie“ (cca 8 – 12 rokov) – vznik logicko – aritmetických a priestorovo časových operácii (pochopenie množstva, počtu, hmotnosti...). Dieťa si začína uvedomovať príčinu a následok – nesleduje zmenu predmetu, ale to, čo k nej viedlo. Zatiaľ ale dostatočne nechápe vzťahy medzi jednotlivými predmetmi. Nie je schopné abstrakcie – čiže stále k poznávaniu nového využíva zmysly a nedochádza k novým poznatkom na základe vzťahov medzi predmetmi.¹⁸⁸
- **formálne myslenie s dospelou reflexívnou inteligenciou** (od cca 12 rokov). Formálne myslenie sa rozvíja v období adolescencie a už nie je viazané na prítomnosť ako predchádzajúce typy. Dieťa si vytvára predstavy o všetkom možnom. Je schopné abstrakcie a metodického postupu. Reflexívne myslenie začína v momente, kedy dieťa začína uvažovať hypoteticko – deduktívne, čo znamená že uvažuje o predpokladoch, ktoré nutne nesúvisia so skutočnosťou a závery tohto myslenia nemusia byť totožné so skúsenosťou dieťaťa.¹⁸⁹

Dieťa vo veku do 6tich rokov stále využíva názorné myslenie. Dokáže si predstaviť len to, čo videlo a pozná. Preto sú zložité televízne programy preň nevhodné, nedokáže ich ešte spracovať. To, čo vidí, mu dáva významy, čiže ak v televízii uvidí, že sa nejaké zvieratko chová určitým spôsobom, tak si to tak zapamätá. Dokáže pochopiť, že televízia nie je skutočnosť, ale od reality videné oddeliť nevie. Navyše, podľa Piageta prebiehajú operácie nie len horizontálne (čiže v rámci jedného vývojového obdobia), ale aj vertikálne, naprieč týmito obdobiami.¹⁹⁰ Čo v praxi znamená, že čo sa deti naučia, vidia alebo si zapamätajú v skorších obdobiach, „zapadne“ im do celkového vzoru pochopenia sveta v neskorších obdobiach. Preto, keď deti pozerajú televízne programy teraz, je možné, že ich vplyv spozorujeme aj na správaní v staršom veku.

---

¹⁸⁷ Tamtéž, str. 122 – 127.

¹⁸⁸ Tamtéž, str. 127 – 234.

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 138 – 141.

¹⁹⁰ Tamtéž, str. 138.

2.4.3 Ako rozumejú deti televíznym programom?

Najčastejšia viera spojená s pôsobením TV na deti je tá, že deti berú televízne vysielanie príliš vážne a veria všetkému, čo na obrazovke vidia. Autori knihy *Children and TV* však rozpracovali teóriu, podľa ktorej deti nie sú iba obyčajné bezodné nádoby a tým pádom neakceptujú všetko, čo im televízia ukazuje. Svoje zistenia zhrnuli do niekoľkých bodov, ktorými dokazujú, že deti dokážu selektovať to, čo v televízii videli:

- **Detské porozumenie programového formátu a jeho základných rysov** (myslené obraz a zvuk): podľa výskumov detská pozornosť nie je na televíziu upriamená stále. Obrazový a zvukový efekt sú hlavné činitele, ktoré udržujú detskú pozornosť, zatiaľ čo iba zvuk je schopný upriamiť rozptýlenú detskú pozornosť opäť na monitor. Podľa výskumov deti pripútajú nasledujúce zvuky: zmena hlasitosti, špeciálne zvukové efekty, ženský hlas, detské hlasy, osobité hlasy a inštrumentálna hudba. Tri typy zvukov znižujú pozornosť: mužský hlas, spev jednotlivca a pomalá hudba a podľa spomínaných výskumov potlesk a skupinový spev nevykazujú žiadne zmeny pozornosti.¹⁹¹
- **Schopnosť dieťaťa sledovať príbeh:** pred začiatkom školskej dochádzky môžu mať deti problém s pochopením deja. Vo veku 4 až 5 rokov sú deti schopné spomenúť si na krátke izolované scény, ktoré ich zaujali, ale nie sú schopné poskladať príbeh dohromady. Detské myslenie je zamerané na prítomnosť a majú problémy s dejovou líniou, ktorá sa vyvíja v čase. Podľa štúdií spomínaných v publikácií deti majú väčší problém s pochopením programov, kde okrem centrálnej dejovej línie, vystupuje aj veľa nepodstatných informácií.¹⁹²
- **Schopnosť dieťaťa odlíšiť realitu od fantázie:** podľa uvádzaných výskumov dokážu deti veľmi dobre rozlíšiť fikciu v prípade kreslených postavičiek v kreslených rozprávkach typu Tom a Jerry a príbeh si dokážu mierumilovne vychutnať. Horšie to je s príbehmi, kde vystupujú ľudia, ktorí sa navyše svojimi vlastnosťami alebo výzorom môžu podobáť niekomu z detského okolia. V tomto

---

¹⁹¹ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 41.

¹⁹² Tamtéž, str. 42.

prípade už rozlíšenie reality od fikcie nie je pre malé dieťa také jednoduché. Tento rozvoj prebieha postupne, a to predovšetkým vo veku 3-12 rokov dieťaťa. Podľa uvádzaného výskumu až viac ako 50% 5 ročných detí nie je schopných pochopiť, že televízne postavy hrajú herci. Vo veku 8 rokov už to vedia 2/3 detí a vo veku 11 rokov tomu rozumie väčšina detí¹⁹³.

- **Spôsob, ako deti posudzujú televízne postavy a ich činy:** táto vlastnosť sa objavuje až u starších detí. Deti pod 6 rokov ešte nie sú schopné tak dobre rozlíšiť fikciu od reality, aby dokázali ešte aj posudzovať činy postáv. Sú voči nim skôr nekritické.
- Vo všeobecnosti sa predpokladá, že **deti do 1 roku by televíziu nemali sledovať vôbec**. Preto je alarmujúci článok internetových novín Spiegel online, ktorý uvádza Manfred Spitzer, o vzostupe televízií pre najmenšie deti: *„Televizní průmysl se už před několika lety otevřel nové cílové skupině: lidem od čtyř do čtyřadvaceti měsíců. Z takzvané televize pro nemluvnata se mezitím stál průmysl s kapitálem 500 miliónů dolarů. Pokud ještě v sedmdesátých letech činil věk pro zahájení pravidelného sledování televize zhruba čtyři roky, dnes jej klademe do pouhých čtyř měsíců.“*¹⁹⁴ Ide o americký televízny koncept a Spitzer o ňom pokračuje ďalej s tvrdením, že deti mladšie ako 1 rok sa na TV dívajú jednu hodinu denne. Čo je však v ostrom rozpore s Doporučením amerických detských lekárov, ktorý sledovanie AV diel u detí do dvoch rokov rozhodne odmietajú a do troch rokov pripúšťajú maximálne jednu hodinu denne.¹⁹⁵

2.4.4 Ako rodičia môžu ovplyvniť detské diváctvo?

V tejto súvislosti uvádza Manfred Spitzer štúdiu, v ktorej sa ukázalo sa, že 80% dvoj až trojročných detí si už samostatne zapína televíziu. 40% detí si samo púšťa video alebo DVD. Dokonca uvádza štúdiu, v ktorej sa preukázalo, že už deti vo veku 6 – 23 mesiacov tieto médiá samostatne ovládajú neuveriteľne často¹⁹⁶. Podľa neho deti

---

¹⁹³ Tamtéž, str. 46-47.

¹⁹⁴ SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, str. 125.

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 125.

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 126.

napodobňujú to, čo robia ich rodičia. Pokiaľ sa rodičia často dívajú na televíziu, robia to aj ich deti. Ak je úroveň vzdelania a príjmov rodičov nižší, dívajú sa deti na televíziu častejšie, často dochádza k aktívnemu nabádaniu detí k sledovaniu televízie. **Táto štúdia dokumentuje enormnú úlohu rodičov pri rozvoji návykov detí, čo sa konzumácie médií týka.** Spitzer ďalej poukazuje na to, že vplyv médií na intelektuálny vývoj (negatívny) detí bol preukázaný. **Prístup rodičov z nižších vrstiev tak ešte zväčšuje sociálne rozdiely a upevňuje tak už existujúcu nerovnosť šanci¹⁹⁷.**

Dvojica nemeckých autoriek Monika Murphy-Witt a Petra Stamer-Brandt napísali knihu *Připravte své dítě do života: osm klíčových dovedností - jak je můžete svému dítěti zprostředkovat a jak si je může dítě s vaší pomocí osvojit*. Ide predovšetkým o schopnosti „prežitia“ dieťaťa v 21. storočí, kde nepochybne mediálne technológie patria. Podávajú niekoľko zaujímavých rád v súvislosti s televíznym vysielaním – nazývajú to Tipmi pre tréning na budúcnosť spojených s mediálnou gramotnosťou dieťaťa:

- **Byť aktívny:** nenechať dieťa, aby bol pasívnym konzumentom médií, ale nechať ho aj aktívne jednať. Môže experimentovať s fotoaparátom, mobilom alebo kamerou, ukázať mu ako si doma nahrá vlastné zvuky. Dieťa tak pochopí to, ako sa tvorí film a bude mať k nemu kritickejší prístup.
- **Proti mlčaniu:** nekupujte dieťaťu vlastnú mediálnu výbavu príliš skoro. Pokiaľ bude mať v izbe svoj vlastný televízor a počítač, smart telefón, už spolu prakticky nebudete hovoriť a to ani o používaní týchto zariadení. Nepoužívajte TV ako elektronický druh pestúnky.
- **Stále pomaly:** spomaľujte život svojho dieťaťa. Používanie rýchlych médií totiž zásadne mení myslenie, vnímanie a rýchlosť reakcií našich detí. Všetdný deň im pripadá ako spomalený film. Potom bývajú podráždené, nervózne a hyperaktívne. A preto im ako rodičia zaraďujte pokojové fázy, aby mohli spomaliť a nájsť si zdravšie tempo.¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ Tamtéž, str. 127.

¹⁹⁸ MURPHY-WITT, Monika a STAMER-BRANDT, Petra. *Připravte své dítě do života: osm klíčových dovedností - jak je můžete svému dítěti zprostředkovat a jak si je může dítě s vaší pomocí osvojit*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, str. 124-126.

Na deti ďalej vplývajú aj ďalšie faktory, ktoré môžeme nazvať aj rodinnou mediálnou výchovou:

- **obmedzenia sledovania televízie** - ktoré jasne dávajú najavo názory rodičov, ale rešpektujú aj potreby dieťaťa,
- **rodinné sledovanie televízie** - v útlom veku, neskôr deti uprednostňujú svojich rovesníkov alebo pozeranie osamote,
- **rodinná komunikácia o tom, čo bolo videné** - rodinná komunikácia sa považuje za najvýznamnejší vplyv na detskú socializáciu a rozvoj a to nie len ako implementácia rodičovského vzoru a hodnôt, ale predovšetkým ako podpora detí, rozvoj harmonickej klímy, zabránenie kontroverzných vyjadrení a nežiadúceho správania,
- **vplyvy ostatných ľudí na detské užívanie televízie** - kamaráti, starí rodičia, škola...,
- **záujem a povedomie rodičov** – o tom, na čo sa dieťa díva,
- **vplyv rodičov na dopady televíznych programov** – rodič na základe pozorovaného správania sa dieťaťa určuje vhodnosť/nehodnosť sledovaného programu.¹⁹⁹

Nemecký výchovný poradca Jan Uwe Rogge, ktorý je v Českej republike známy predovšetkým publikáciami *Deti potrebujú hranice* a *Rodiče určujú hranice*, sa vo svojich dielach venuje aj tomu, ako nakladať s médiami. **Podľa neho zákazy a odmeňovanie televíziou pomáhajú len krátko a povrchno.** Zákazy nepomáhajú deťom, aby si samostatne plnili domáce povinnosti alebo sa vyvarovali neporiadku a vedú k boji o moc. Navyiac sa častokrát nerozvážne vyslovené zákazy nedodržiajú, takže deti ich ani neberú vážne. Odmeňovanie televíznymi programami zase vedie k fascináciám a znehodnocujú samostatnosť detí (domáce práce a povinnosti, úlohy do školy apod. by mali byť samozrejmosťou a nie dôvodom odmeny)²⁰⁰. Zároveň však autor zdôrazňuje generačný konflikt, ktorý sa medzi rodičmi a deťmi odohráva aj vďaka médiám často preto, že rodičia s televíziou (ale hlavne počítačmi) nemajú také skúsenosti ako deti (Digital Imigrants). „*Mluví-li se o dětech a mládeži a jejich všedních*

---

¹⁹⁹ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 182-196.

²⁰⁰ ROGGE, Jan-Uwe. *Děti potřebují hranice*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2009, str. 85.

*zkušenostech – a k nim patří právě i zkušenosti ve vztahu k médiím – mám někdy dojem, jako by takový rozhovor či spíše náрек, ba dokonce obžaloba, měl více společného s lékařskou správou. Častěji se tu mluví o konzumem posedlé, narkotikům propadlé mládeži bez fantazie, které už není pomoci, než nějakým opatrným, popisným způsobem.*²⁰¹ Rogge dále pokračuje s tvrzením, že rodičia majú tendencie harmonizovať minulosť a prítomnosť vidia v čiernych farbách. Pri hodnotení skúsenosti s mladými sa odsudzujú zmenené učebné procesy a s tým súvisí aj boj o moc. Médiá tak silne zasahujú do medziľudských vzťahov v rámci rodiny. Zatiaľ čo vtedy, keď sa dieťa učí čítať, rodič je k dispozícii, len veľmi ťažko sa tak deje s televíziou, dieťa si vytvára vlastnú skúsenosť, ktorá dospelých obyčajne dráždi. Narážajú tu do seba rôzne skúsenosti a zdá sa, že dieťa je autonómnejšie, ako býval rodič. Nové médiá aj generačne podmienené skúsenosti by sa tak mali prejavovať vo výchovnom procese. Rogge vytvoril niekoľko návrhov a pravidiel, ako dieťa vychovávať. Tieto však nie sú súčasťou tejto práce, ale považujem ich za dôležité, preto ich uvádzam v prílohe s názvom **Jan – Uwe: Dúsledky a pravidla.**

Rodičia majú na detské diváctvo veľký vplyv a to nie len tým, že malým deťom určujú hranice sledovania televíznych programov (čas, typ programov, denný program), ale svojimi postojmi a názormi môžu ovplyvniť to, ako dieťa vníma televízne obsahy. V tomto im môže pomôcť aj jednotná klasifikácia televíznych obsahov.

2.4.5 Čo rodičom môže pomôcť pri výbere vhodných programov?

Rodičia plnia svoje práva a povinnosti voči deťom aj tak, že pre tie najmenšie vyberajú vhodné programy, dívajú sa s nimi, sledujú ich reakcie a pomáhajú im tak, aby pochopenie televízneho obsahu zodpovedalo výchovnému štýlu rodiny. Je však možné im pomôcť, a to poskytnutím informácií o obsahu programov, pričom nestačí iba údaj o vekovej vhodnosti.²⁰²

V tejto úlohe im môže pomáhať jednotná klasifikácia programov, ktorá je napr. na Slovensku (smajlíky, ktoré ukazujú minimálnu vekovú hranicu vhodnosti programu pre

---

²⁰¹ Tamtéž, str. 89.

²⁰² MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, str. 138.

dieťa). V Centre mediálných štúdií CEMES Univerzity Karlovy FSV vznikla správa k projektu s názvom Řešení klasifikace audiovizuálních produktů podle věkových skupin. V tejto správe dvojica autorov Jiráček (predný český médiológ, profesor UK na FSV), Dvořáková (pedagogička FF UK, v súčasnosti riaditeľka sekcie neaudiovizuálnych zbierok Národného filmového archivu) posudzujú možnosť zavedenia dánskeho systému klasifikácie AV diel s názvom Kijwizer. V tejto správe sa okrem iného uvádza, že: *„Česká veřejnost je velmi vstřícná vůči jednotnému deskripčnímu a klasifikačnímu systému. Jasným signálem, který vyslala, je skutečnost, že žádá systém informativní, nikoliv omezující. Pokud jde o názor potenciálně škodlivé obsahy, představa veřejnosti se v zásadě shoduje s představou autorů nizozemského systému. Nevážnější ohrožení představuje v očích veřejnosti pornografie, hrubé násilí, konzumace drog a fyzické agrese. Česká veřejnost dále přikládá značný podíl potenciální škodlivosti zobrazování homosexuálního erotického a sexuálního chování, propagaci nacizmu, antisemitizmu a rasizmu a zobrazování šikany. O něco méně významné je pro českou veřejnost užívání vulgarizmů a verbální agresivita.“*²⁰³

Zavedením jednotného klasifikačného systému (myslené nie len TV, ale aj kino, DVD, internet...) by sa rodičom otvorila možnosť posúdenia programov, ktoré pozerajú ich deti. Toto riešenie by bolo pre deti vhodné najmä preto, že by prinášalo zvýšenú zodpovednosť vysielateľov a distribútorov audiovizuálnych obsahov a po zmene legislatívy by prinášalo aj vymáhateľnosť porušenia záväzných pravidiel.

Druhým veľkým spomínaným problémom je reklama, predovšetkým tá na nezdravé jedlo (alkohol a cigarety už svoje obmedzenia majú). Tejto problematike sa venuje Manfred Spitzer a porovnáva reklamu na nezdravé potraviny v rôznych krajinách. Podľa neho by na deti zameraná reklama na nezdravé potraviny mala byť zakázaná, tak ako v Švédsku (zakázaná akákoľvek reklama zameraná na deti), Veľkej Británii alebo Južnej Kórei. Vo Veľkej Británii trpí nadváhou 32% chlapcov a 31% dievčat medzi druhým a pätnástym rokom, preto sa tam nesmie od roku 2008 vysielat' v čase, kedy deti sledujú TV, žiadna reklama na nezdravé jedlá (teda pred 21.00)²⁰⁴. Podobná

---

²⁰³ JIRÁK, Jan a DVOŘÁKOVÁ, Tereza. CEMES UK FSV. *Koncepce klasifikace audiovizuálních produktů podle věkových skupin: Závěrečná správa*. Str. 8.

²⁰⁴ SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, str. 123.

regulácia zo strany štátu by zvýšila šance detí na vytvorenia kritického myslenia voči televíznym reklamám a obsahom. Argumentuje sa však obmedzením trhového hospodárstva a o podobných „reštrikciách“ sa v televíznom vysielaní ani neuvažuje. Posledné obmedzenia týkajúce sa nezdravých potravín je **novela zákona 82/2015 (tzv. školský zákon), v ktorej sa zakazuje predaj a reklama nezdravých potravín na školách**. Metodiku k tejto novele, ktorá má byť platná od 1.9.2015 a týka sa práve nezdravých potravín som na stránkach Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nenašla (október 2015), takže sa dá predpokladať, že zatiaľ neexistuje a tak uplatňovanie tejto novely zostáva na zvážení pedagogických pracovníkov (resp. riaditeľa školy)²⁰⁵. V Británii argumenty zo strany komerčných staníc a zadávateľov reklamy na podporu televíznej reklamy na potraviny orientované na deti zatiaľ nemajú úspech, u nás je to iné. Zostáva predovšetkým na rodičovi, aby tak svoje dieťa naučil selektovať to, čo v televízii vidí, ukázal mu svojím príkladom zdravý životný štýl a predovšetkým vedel, čo dieťa v televízii sleduje. Nezabráname pravdepodobne tomu, že nás reklama dostihne prostredníctvom detských rovesníkov, outdoorovej reklamy, internetovej reklamy a podobne. Ale „semienko“ nedôvery v našich deťoch už pomaly bude klíčiť.

Už sme si veľakrát v druhej kapitole dokázali, že rodičia majú na detské diváctvo veľmi silný, a v prvých „diváckych rokoch“ dieťaťa smerodajný, vplyv. Mnohí rodičia sa o to, čo a ako ich deti sledujú zaujímajú, mnohí naopak oceňujú ticho, v ktorom sa domácnosť počas tejto aktivity ocitne. Nasledujúca kapitola obsahuje výskum s názvom Vzťah rodičov k detskému diváctvu – deti predškolského veku. Otázky odkazujú na informácie spracované v predchádzajúcich kapitolách a verím, že s niektorými budú v zhode, s inými naopak. Okrem iného to bude dané špecifickosťou každej krajiny v ktorej sa ten-ktorý výskum odohral alebo kultúrnymi rozdielmi a skúsenosťami autorov, ktorí knihy, z ktorých som vychádzala, napísali.

---

²⁰⁵ Metodika_novela ŠZ 82-2015_final.pdf. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Máj 2015 [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/35210/>.

3 Výskum

Na úvod tejto kapitoly by som rada uviedla jedno zaujímavé zistenie z knihy *Children and Television*, kde autori uvádzajú nepomer medzi štatistickými údajmi sledovania televízie, ktoré uvádzajú respondenti. Tento výskum prebehol dvomi spôsobmi a to pozorovaním prostredníctvom kamier nainštalovaných v hlavnej televíznej miestnosti v dome a prostredníctvom dotazníkov. Týmto spôsobom sa zistila odchýlka medzi skutočným diváckym správaním zaznamenaným kamerou a tým, čo diváci vyplnili. Odchýlka predstavovala priemerne 71% súhlas s realitou. Vedci zároveň zistili tendenciu podceňovať čas strávený sledovaním TV na úrovni iba 5,5%, zatiaľ čo preceňovanie bolo preukázané až v 24,8% prípadov.²⁰⁶

Tento výskum uvádzam predovšetkým preto, aby sme si uvedomili, že medzi zistením, ktoré sa ukazuje v dotazníku a skutočnosťou môže byť malá odchýlka spôsobená predovšetkým neúplnou pamäťou alebo odhadom rodičov, prípadne ich tendenciou trochu upravovať realitu podľa svojich predstáv. Nie je to však na škodu samotným výsledkom dotazníka, pokiaľ s týmto vedomím pracujeme.

3.1 Skúmaný problém

Hlavným výskumným problémom je televízna regulácia užívania televíznych programov vo výchove detí do šiestich rokov. Jej súčasťou je nie len detské diváctvo, ale predovšetkým prístup rodičov k detskému diváctvu a ich úloha v tom, čo deti budú alebo nebudú pozerat', regulácia času a obsahu stráveného sledovaním televíznych programov.

Veková hranica záujmových detí v skúmaných rodinách bola od narodenia až do začatia školskej dochádzky (čiže 0-6 rokov). Vymedzenie vekovej skupiny je jednoduché – ide o deti v predškolskom veku, ktoré zatiaľ formuje predovšetkým rodinné prostredie (primárna socializácia). Deti od narodenia a nie až vyššieho veku (napr. 3 rokov, ako to

---

²⁰⁶ GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, str. 3.

robí Šed'ová vo svojom výskume²⁰⁷) som si vybrala so zreteľom na fakt, že nás zaujíma rodičovské „mediálne“ správanie sa voči deťom a to vrátane toho, ako dlho a v akom veku deti televíziu sledovať môžu alebo nie. A práve detské diváctvo najmladších divákov je podľa mňa zaujímavým ukazovateľom trendu. Musím však podotknúť, že veľa mnou oslovených rodičov najmenších detí (predovšetkým do 1 roku) dotazník odmietlo vyplniť s tým, že deti televíziu vôbec nesledujú, takže by to bola zbytočná strata času a to aj napriek tomu, že pokiaľ dieťa vôbec nesledovalo televízne programy, bola možnosť v dotazníku preskočiť až na posledné otázky týkajúce sa názorov rodičov na účinky sledovania televíznych programov.

3.2 Zmysel a cieľ práce

Hlavným cieľom práce je **analyzovať ako súčasní rodičia regulujú detské diváctvo vo vekovej kategórii detí od nula do šiestich rokov a to v českých a slovenských domácnostiach.**

Hlavný stanovený cieľ vedie automaticky k vedľajšiemu cieľu a síce zistiť, koľko času trávia deti vo vekovej skupine 0 – 6 rokov sledovaním televíznych programov.

Rigorózna práca vychádza z dvoch hypotéz:

1. Rodičia majú tendenciu deti "odkladať" pred televíziu, a to z rôznych dôvodov.
2. Rodičia nevenujú pozornosť času a typom programov, ktoré dieťa pozerá. A to už v jeho rannom veku, kedy je najzraniteľnejšie.

Stanovené hypotézy vedú k nasledujúcim otázkam.

Skúmané otázky:

1. Koľko času približne trávia deti do šiestich rokov pred televíziou?
2. Upravujú rodičia denný program dieťaťa podľa vybraných TV programov?
3. Zaujímajú sa rodičia o to, čo ich dieťa pozerá v TV?
4. Využívajú rodičia televízne programy ako výchovný prostriedok dieťaťa?

---

²⁰⁷ ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, 157 s. ISBN 978-807-3151-492.

3.3 Použité metódy

Metód spracovania praktickej časti rigorózneho práce som využila niekoľko. Vo fáze písania teoretickej časti a tvorbe dotazníka som využila metódu **neformálnych rozhovorov so šiestimi mamičkami**. Tieto mi pomohli zrozumiteľne preformulovať otázky v navrhnutom dotazníku, doplniť ďalšie možnosti odpovedí, prípadne odhaliť chyby. Odporučili mi dokonca preformulovať úvodné oslovenie s cieľom viac zaujať a motivovať rodičov k tomu, aby mi dotazník vyplnili. Rada znela jednoducho, daj rodičom dôvod, aby dotazník vyplnili. Ja osobne som sa domnievala, že samotný záujem o tému je motivátorom, ale preformulovanie textu s miernym marketingovým „podtónom“ („...aj vy si niekedy kladiete otázku...?“) podľa mňa prinieslo výsledky, pretože sa mi ozvalo až niekoľko desiatok mamičiek, ktoré chcú vedieť výsledky šetrenia. Rozhovory trvali približne mesiac v prázdninovom období júl – august 2015.

Ďalšou použitou metódou je **poloformálny štruktúrovaný rozhovor s vybranými rodičmi**. Držala som sa otázok z dotazníka, ale išlo o voľný rozhovor, často v prítomnosti detí, kedy sa rodičia mohli viac uvoľniť a menej myslieť na to, že si z rozhovoru robím záznam. Výsledkom je dialóg o médiách, ich vplyve na dieťa, výchove a podobne. Má za úlohu potvrdiť/vyvrátiť/doplniť dotazníkové šetrenie a prípadne otvoriť možnú ďalšiu diskusiu týkajúcu sa témy. Prvý rozhovor som urobila v priebehu augusta 2015, posledný sa uskutočnil v októbri 2015. Ide celkom o 5 rozhovorov s vybranými rodičmi (4 matky, jeden otec), každá rodina s trochu iným zázemím a situáciou (napr. matka samoživiteľka; rodičia obaja doma; matka na rodičovskej dovolenke – otec v práci; ale aj matka z časti pracovne vyťažovaná – otec v práci; prípadne sťahovanie do iného mesta a štátu ako veľká životná zmena).

V praktickej časti ešte využívam metódu **dotazníkového šetrenia**. Dotazník som vytvorila prostredníctvom webových stránok <http://www.click4survey.cz/>, kde som si zaregistrovala účet pod balíčkom BASIC, ktorý obsahuje viacero možností tvorby dotazníkov a hlavne otvorených - zatvorených otázok s viacerými variantami odpovedí. Okrem toho má neobmedzený počet mesačných odpovedí, ako aj dobré analytické výstupy. Chcela som zároveň, aby užívateľské prostredie pre dotazovaných pôsobilo profesionálne a dotazník sa dal čo najjednoduchšie vyplniť. Celkovo dotazník „visel“ online od 15.9.2015 do konca novembra 2015, čiže dva a pol mesiaca. Pri tvorbe

harmonogramu pre dizertačnú prácu som plánovala dostupnosť jeden mesiac, ale vďaka úspechu, ktorý zaznamenal a aj faktu, že sa do výskumu zapojili inštitúcie ako MŠ, materské centrum a aj súkromná gynekologická ordinácia, som čas dostupnosti predĺžila. Celkovo sa tak do šetrenia zapojilo 232 respondentov z Čiech, Moravy a Slovenska. Výsledok považujem za neočakávaný, ale o to viac potešujúci. A verím, že vzorka je dostatočne široká. Pre zaujímavosť, databáza Click 4 Survey obsahuje cca 500 kontaktov na rodiny s malými deťmi predškolského veku, cena za kontakt je o niečo vyššia ako 30 Kč, ale z mojej praxe odpovie na podobné emaily cca 1/10 oslovených.

Cieľovú skupinu som oslovovala prostredníctvom facebooku medzi svojimi známymi s malými deťmi s prosbou o vyplnenie a ďalšie šírenie elektronického dotazníka. Skontaktovala som aj materské centrum Jablíčkov²⁰⁸ v Prahe – Strašnicích, kde so synom chodievame. Títo mi rozposlali emailové oslovenie s prosbou o vyplnenie na cca 150 emailových adries (výsledok bol 16 vyplnených dotazníkov, čo potvrdzuje moju skúsenosť s cca 10% odozvou) a vyvesili výzvu na facebookový profil (2 reakcie). Facebookové profily a webové stránky však celkovo pokladám za málo účinný nástroj distribúcie informácií, pri súčasnej presýtenosti facebookovej steny, kde sa navyše po novom zobrazujú aj reklamy, čo povodne nebývalo. Oslovila som aj súkromnú gynekologickú ordináciu Genitrix²⁰⁹. Na recepcii mi vzali 20 dotazníkov pre mamičky, čo majú malé deti do čakárne a vrátili mi 15 vyplnených dotazníkov. Poslednou oslovenou inštitúciou, s najvyšším počtom respondentov, bola Materská škola v Stráňavách (celý názov Základná škola s materskou školou 1. československého armádneho zboru Stráňavy²¹⁰), okres Žilina (stredné Slovensko). Ide o dedinu s cca 2000 obyvateľmi, v blízkej dostupnosti mesta Žilina. Materskú školu oslovila moja mama, ktorá v obci vyrastala. Vtedajšia pani riaditeľka bola veľmi ústretová a nadšená témou a vzala hneď 80 papierových dotazníkov, z ktorých sa nám vrátilo až 50.

Ďalšou využitou z metódou je **analýza podkladových materiálov**: záznamov rozhovorov a získaných dotazníkov. Z nej potom deduktívnou metódou vyhodnotím rodičovské správanie a vplyv na detského diváka. Poslednou metódou je **kritická**

---

²⁰⁸ <http://www.jablickov.cz/>

²⁰⁹ <http://www.genitrix.cz/>

²¹⁰ <http://zsstranavy.edupage.org/>

analýza získaných dát s ohľadom na faktory ako je anonymita dotazníka a snaha rodičov (často nevedomá) skresľovať fakty.

3.4 Analýza dotazníka

Dotazník obsahoval celkovo 28 zmiešaných otázok. Išlo o otázky uzatvorené, otvorené alebo polouzatvorené s možnosťou doplniť vlastnú voľbu (napr. iné, poznámka...). Väčšina otázok mala možnosť jednej voľby, ale niektoré otázky mali možnosť z výberu viacerých variant. Celkovo bol dotazník otvorený 375krát. Nakoniec ho vyplnilo 232 respondentov, čo je 62% úspešnosť. Dotazník má však povahu ankety a nie reprezentatívneho šetrenia a jeho výsledky sa nedajú vzťahovať na celú populáciu. Preto treba k jeho výsledkom takto pristupovať. Dotazník bol opustený iba 14krát, čo môže byť spôsobené tým, že respondenti sa nakoniec rozhodli neodpovedať, ako aj tým, že nemali čas dotazník vyplniť a potom sa k nemu znova vrátili od začiatku. Takto vyplnený dotazník považujem za veľký úspech. Hlavným faktorom úspešnosti, podľa mňa, bolo presné zacielenie respondentov, to znamená, že sa oslovovali priamo tí rodičia, ktorí majú malé deti vo veku 0 - 6 rokov, ako aj atraktivita tematiky. Okrem týchto faktorov však určite zapracovalo aj jednoduché a prehľadné užívateľské rozhranie webovej stránky, cez ktorú sa dotazník zobrazoval a jednoduché otázky. Spolu s konzultantom, profesorom Jirákom, sme sa snažili, aby dotazník bol čo najjednoduchší, najzrozumiteľnejší a dobre sa vyplňal, čo sa nám podarilo. Zaznamenala som len jeden typ sťažnosti s vyplňaním a síce rodičia s vysokoškolským inžinierskym ukončeným vzdelaním mali tendenciu doplniť do vytlačených dotazníkov, že majú titul Ing. V dotazníku sa totiž vyskytovalo všeobecné pomenovanie vysokoškolského štúdia 2. stupňa ako magisterské. Inak sa žiadne poznámky ani sťažnosti na porozumenie otázok nevyskytli.

Prvých 5 otázok dotazníka sa sústreďí predovšetkým na popisovanie vzorku respondentiek/ respondentov.

3.4.1 Dotazník časť A: Základné údaje o rodičoch a deťoch

V prvej časti dotazníka ide predovšetkým o vymedzenie a popisovanie cieľovej skupiny.

➤ Počet detí v predškolskom veku (0 - 6 rokov) žijúcich v spoločnej domácnosti

Túto otázku vyplnilo celkovo 232 respondentov. Pričom najvyšší podiel odpovedí zaznamenalo len jedno dieťa do 6 rokov v domácnosti a to 66% (154 respondentov).

Dve deti do 6 rokov v domácnosti má 70 respondentov, tri deti už len 7 respondentov a štyri deti len 1 respondent – vid'. Graf č. 3.

Graf č. 3 Počet detí v predškolskom veku v domácnosti

Počet detí v predškolskom veku (0 - 6 rokov) žijúcich v spoločnej domácnosti

Hodnota	Procent	Odpovedí
1	66%	154
2	30%	70
3	3%	7
4	0%	1
5	0%	0
6	0%	0
7	0%	0

Celkový počet odpovedí: 232

➤ Počet ďalších detí v školskom veku (nad 6 až do 18 rokov) žijúcich v spoločnej domácnosti

163 dotazovaných (čo je 70%) už nemá ďalšie dieťa nad 6 rokov. 24% respondentov má jedno dieťa v školskom veku, 5% má dve deti v školskom veku a po jednom respondentovi má 3 a 4 deti vo veku nad 6 rokov.

Graf č. 4 Počet detí v školskom veku v domácnosti

Počet ďalších detí v školskom veku (nad 6 až do 18 rokov) žijúcich v spoločnej domácnosti

Hodnota	Procent	Odpovedí
0	70%	163
1	24%	56
2	5%	11
3	0%	1
4	0%	1
5	0%	0
6	0%	0
7	0%	0

Celkový počet odpovedí: 232

➤ **Upresnite vek dieťaťa/detí predškolského veku žijúcich v spoločnej domácnosti, začnite od najstaršieho**

Táto otázka vypovedá okrem vekového zloženia detí hlavne o tom, ako rodičia menších detí do jedného roku boli/neboli ochotní odpovedať na dotazník. Celkovo mi odpovedalo len 10% rodičov, ktoré majú jedno dieťa pod 1 rok, z čoho sa dá vyvodzovať aj to, že nepokladali tento dotazník za dôležitý a deti do jedného roku, pokiaľ sú jedináčikmi, ešte nepozerajú televízne vysielanie. Druhorodených detí vo veku do jedného roku už je 24%, tret'orodených 44%. Žiaľ dotazník nám nevie odpovedať na otázku, či to, že majú staršieho súrodenca má vplyv aj na to, koľko času trávi dieťa so starším súrodencom pred televíznou obrazovkou. V osobných rozhovoroch mám dve rodiny s dvomi deťmi. V jednej starší syn pozerá televízne programy minimálne a syn do 1 roku vôbec (viď príloha č. 4, príklad č. 2), ide ale o rodinu, kde matka je na rodičovskej dovolenke a otec živnostník, ktorý pracuje z domu. Takže s deťmi môžu tráviť veľké množstvo času. V druhej rodine sa obe deti pozerajú na rovnaké programy (jedno má skoro tri roky, druhé rok a pol), takže ešte nevzniká taký rozdiel medzi tým, čo deti pozerajú. Vzťah medzi vekom a množstvom sledovania televízie a tým, že má predškolské dieťa staršieho súrodenca je zaujímavou otázkou, ktorá by sa mohla vyjasniť pri veľkom počte osobných rozhovorov. Zaujímavé môže byť aj zistiť, či rodičia v snahe zorganizovať väčší počet „potomkov“ prestávajú prikladať význam negatívnym vplyvom televízneho vysielania a viac sa prikláňajú ku kladom televízneho vysielania – napr. že deti zabaví, prípadne rozšíri ich obzory. V dotazníku sa vyskytuje aj jedno siedme dieťa, ale predpokladám, že ide len o zle „odkliknutú“ odpoveď.

Tabuľka č. 5 Štatistika veku predškolských detí

Upresnite vek dieťaťa/detí predškolského veku žijúcich v spoločnej domácnosti, začnite od najstaršieho

	0 -1 rok	1 -2 roky	2 - 3 roky	3 až 4 roky	4 až 5 rokov	5 - 6 rokov	nad 6 rokov	Počet odpovedí
1. dieťa	10%	13%	17%	13%	21%	21%	6%	229
2. dieťa	19%	14%	18%	17%	13%	7%	13%	88
3. dieťa	44%	22%	0%	11%	0%	11%	11%	9
4. dieťa	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
5. dieťa	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
6. dieťa	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
7. dieťa	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	1

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie matky

Aj vďaka spolupracujúcim inštitúciám sa mi podarilo osloviť širokú vzorku mamičiek a oteckov s rôznym stupňom vzdelania, ale aj v rôznych vekových kategóriách ako nám ukážu nasledujúce grafy. Najvyšší počet mamičiek má magisterské a stredoškolské vzdelanie s maturitou (zhodne 38%, čiže 89 dotazovaných mamičiek). Máme však aj 11 mamičiek s doktorandským vzdelaním a tri mamičky (3%) s ukončeným len základným vzdelaním.

Graf č. 5 Vzdelanie matky

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie matky

Hodnota	Procent	Odpovedí
wysokoškolské vzdelanie doktorandské	5%	11
wysokoškolské vzdelanie magisterské	38%	89
wysokoškolské vzdelanie bakalárske	8%	19
stredoškolské s maturitou	38%	89
stredoškolské výučný list	9%	21
ukončená základná škola	1%	3
neukončená základná škola	0%	0

Celkový počet odpovedí: 232

➤ Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otca

Oteckovia majú trochu iné zloženie vzdelania, najviac prevláda stredoškolské vzdelanie s maturitou – 41%, 28% otcov má magisterské vzdelanie, 20% stredoškolské s výučným listom, ale až 14 oteckov dosiahlo doktorandské vzdelanie.

Graf č. 6 Vzdelanie otca

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otca

Hodnota	Procent	Odpovedí
wysokoškolské vzdelanie doktorandské	6%	14
wysokoškolské vzdelanie magisterské	28%	66
wysokoškolské vzdelanie bakalárske	4%	9
stredoškolské s maturitou	41%	95
stredoškolské výučný list	20%	46
ukončená základná škola	1%	2
neukončená základná škola	0%	0

Celkový počet odpovedí: 232

➤ **Aktuálny vek matky**

Najmladšia mamička má 22 rokov, najstaršia 44. Priemerný vek mamičiek je 33 rokov

➤ **Aktuálny vek otca**

Najmladší otecko má 25 rokov, najstarší 56 rokov. Priemerný vek oteckov je 35 rokov.

3.4.1.1 Zhrnutie Dotazník časť A: Základné údaje o rodičoch a deťoch

V dotazníku, v prvej časti, odpovedalo 232 respondentov z Čiech a Slovenska, čo predstavuje vzorku z cca 15 miliónov obyvateľov²¹¹. **Vzorka je dostatočne veľká aj rôznorodá ako vekom, tak vzdelaním, a preto považujem dotazník za štatisticky výpovedný.** V porovnaní napríklad Manfred Spitzer uvádza nemeckú anketu na vzorke 729 matiek²¹² (Nemecko má cca 81 mil. obyvateľov²¹³). **V dotazníku žiaľ nebolo možné zohľadniť každé dieťa v domácnosti zvlášť, preto obsahuje priemerné ukazovatele na deti, ako ich zhodnotili rodičia.** Dotazník by bolo vhodné doplniť rozsiahlejším prieskumom v podobe osobných rozhovorov s rodičmi.

3.4.2 Dotazník časť B: Domácnosť a TV

➤ **Máte v domácnosti televízny prijímač (TV)?**

95% respondentov v mojej ankete odpovedalo kladne na otázku, či majú doma TV prijímač. Štatistika sa približne zhoduje so štatistikou NORDICOM-u s názvom

---

²¹¹ *Zoznam štátov podľa počtu obyvateľov*. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2012, 2015-09-03 [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Zoznam_%C5%A1t%C3%A1tov_pod%C4%BEda_po%C4%8Dtu_obyvate%C4%BEdov.

²¹² SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, str. 128.

²¹³ *Zoznam štátov podľa počtu obyvateľov*. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2012, 2015-09-03 [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Zoznam_%C5%A1t%C3%A1tov_pod%C4%BEda_po%C4%8Dtu_obyvate%C4%BEdov.

Audiovizuálne vybavenie domácností pre Európu v roku 2007 (viď príloha č.2) ²¹⁴ a údajmi Volka z roku 1999²¹⁵. Oba zdroje uvádzajú, že 98% domácností v ČR vlastní televízny prijímač. NORDICOM to isté číslo – čiže 98% uvádza aj pre Slovensko. Drobná odchýlka môže byť spôsobená vzorkou respondentov, metodikou získavania informácií aj zmenou trendu vlastníctva prehrávacích zariadení. Prikláňam sa k názoru, že v domácnostiach je pomalý a zatiaľ zanedbateľný trend úbytku televíznych prijímačov v prospech pribúdania iných zobrazovacích zariadení – počítačov, notebookov, tabletov a smartphonov, ktoré majú širšie využitie ako len zobrazovanie prijímaných programov. V prospech tejto teórie hovorí nasledujúca otázka „Máte v domácnosti stolový počítač, notebook, tablet alebo smartphone?“, na ktorú až 100% respondentov odpovedalo kladne. Myslím, že táto štatistika potvrdzuje v práci spomínaný trend príklonu k interaktívnejším a multifunkčným médiám.

Graf č. 7 Vlastníctvo TV prijímača

Máte v domácnosti televízny prijímač (TV)?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Áno	95%	219
Nie	5%	11

Celkový počet odpovedí: 230

➤ Máte v domácnosti stolový počítač, notebook, tablet alebo smartphone?

Až 100% dotazovaných domácností má doma niektoré zo zariadení ako je stolový počítač, smartphone, tablet alebo notebook, iba jeden respondent uviedol, že tieto zariadenia nevlastní, čo sa nám ani nezobrazilo v konečnom štatistickom výsledku. Všetky zariadenia sú cez internet schopné zobrazovať TV online prenosy, streamovať programy online, videá alebo filmy uložené na rôznych serveroch (napr. na YouTube) prípadne si televízne programy sťahovať z rôznych legálnych aj nelegálnych zdrojov po internete a všetko väčšinou bez reklamy. Ďalšou otázkou by bolo vhodné potvrdiť, že

²¹⁴ Statistikarkiv. NORDICOM [online]. Göteborg: Göteborgs universitet, 2007 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.nordicom.gu.se/sv/mediefakta/statistikarkiv>.

²¹⁵ VOLEK, Jaromír. Televize jako spolutvůrce domova a extenze rodiny. In: [online]. Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>.

domácnosti majú doma aj internetové pripojenie, čo z otázky nie je jasné. Istým spôsobom nahrádza túto otázku otázka zameraná na to, ako sa televízne programy dostávajú do domácností, ktorá sa tiež nachádza v časti B tohto dotazníka.

Graf č. 8 Vlastníctvo iného zobrazovacieho zariadenia

Máte v domácnosti stolový počítač, notebook, tablet alebo smartphone?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Áno	100%	231
Nie	0%	1

Celkový počet odpovedí: 232

➤ **Má vaše dieťa/deti predškolského veku v priestore, v ktorom spí/spia TV alebo iné technické zariadenie, cez ktoré je možné sledovať TV programy?**

Otázka je zámerne štylizovaná tak, že sa nepýtam priamo len na televízny prijímač, ale aj ostatné technické zariadenia schopné zobrazovať televízne programy. Dôvod je ten, že po rozhovoroch s viacerými rodičmi som zistila, že síce hovorili o tom, že nevlastnia televízny prijímač, ale televízne programy pozerajú prostredníctvom notebooku, tabletu alebo smartphonu. Preto považujem vlastníctvo týchto zariadení podobné vlastníctvu televízneho prijímača. Rozdiel je predovšetkým v tom, že zatiaľ čo v televízii si človek musí pozrieť, čo vysielajú, cez internet je možné pustiť si program podľa vlastného výberu a predovšetkým bez reklamy. Na túto otázku odpovedalo celkom 232 respondentov. Pričom 179 z nich (77%) uviedlo, že dieťa vo priestore, kde spí nemá zobrazovacie zariadenie, cez ktoré by samo pozeralo televízne programy. Len 23% detí vo veku 0-6 rokov má v priestore, kde spí zobrazovacie zariadenie. V prvej kapitole som uvádzala štatistiku agentúry Mediaresearch z roku 2011, podľa ktorej má v vo svojej izbe televízor až 36% detí vo veku 4-6 rokov²¹⁶. Odchýlka môže byť spôsobená tým, že máme širšiu vekovú kategóriu detí (0-6 rokov), ale aj klesajúcou tendenciou umiestňovania zobrazovacích zariadení v detských izbách. Štatistika zameraná len na deti vo veku 4-6 rokov môže trochu skresľovať. Verím, že veľa z detí, ktoré majú v detskej izbe

²¹⁶ KUNCOVÁ, Jana. MEDIAGURU. *Děti a média: vyhrávají televize a internet* [online]. 2012-03-27 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/#.VQs_T9KG-C1.

televízor alebo iné zobrazovacie zariadenie majú zároveň staršieho súrodenca, čo by dokázali potvrdiť/vyvrátiť pohovory s rodičmi. Z tých rodín, s ktorými som robila prieskum, nemá v detskej izbe televízor alebo počítač ani jedno. Keď ale porovnam výsledky nášho dotazníka s americkými prieskumami, ktoré uvádzame v prvej kapitole (vzorka 1463 detí), kde má vo svojej izbe televízor 16% detí od 0-1 roku, 37% detí od 2-4 rokov a 45% detí vo veku 5-8 rokov²¹⁷, tak to potvrdzuje rozdielny trend oproti USA. Je teda vidieť, že diváci v Čechách a na Slovensku sa chovajú inak ako diváci v USA a preto je porovnávanie diváckeho a televízneho prostredia týchto dvoch krajín nevhodné.

Graf č. 9 Zobrazovacie zariadenie v detských izbách

Má vaše dieťa/deti predškolského veku v priestore, v ktorom spí/spia TV alebo iné technické zariadenie, cez ktoré je možné sledovať TV programy?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Áno	23%	52
Nie	77%	179

Celkový počet odpovedí: 231

➤ Má vaše dieťa/deti predškolského veku povolené pozerať nejaké televízne programy v TV, na počítači, notebooku, tablete alebo telefóne?

Táto otázka smerovala k tomu, či rodičia vôbec dovoľia svojim deťom pozerať televízne programy. Tým, ktorí odpovedali na otázku nie (online), sa nezobrazovali ďalšie otázky z časti C (Pozeranie TV programov) a D (Rodič a detský divák), ale prechádzali priamo na časť E (Televízne programy a zdravie detí). Preto sa pri ďalších otázkach zo spomínaných častí ukazuje menší počet odpovedí. Ako je vidieť, televízne programy vôbec nepozera 9% detí respondentov, čo je zhruba v 20 rodinách. Okrem tých, ktorí úplne odmietajú sledovanie programov, zahŕňa aj menšie množstvo rodičov s deťmi veľmi nízkeho veku.

²¹⁷ *Zero to Eight: Children's Media Use in America 2013. Common sense* [online]. 2013 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <https://www.commonsensemedia.org/research/zero-to-eight-childrens-media-use-in-america-2013>.

Graf č. 10 Povolenie pozerat' televízne programy

Má vaše dieťa/deti predškolského veku povolené pozerat' nejaké televízne programy v TV, na počítači, notebooku, tablete alebo telefóne?

➤ Ako sa televízne programy dostávajú do vašej domácnosti?

V tejto otázke mali respondenti možnosť uviesť viacero odpovedí. Nešlo o to zistiť koľko z nich má káblovú televíziu, ale práve odhaliť trendy sledovania televíznych programov – ako a s akou obľúbenosťou využívajú rodiny rozdielne možnosti vysielania televíznych programov. Stále najobľúbenejším zdrojom vysielania je vysielanie cez satelit alebo káblovú televíziu – 94%. Streamovanie prostredníctvom uložených programov na internete využíva 60% respondentov. Až ďalších 32% pozerá televízne programy online. DVD, CD a Blu Ray vysieláče využíva až polovica, čiže 117 respondentov. Odpovede poukazujú na to, že domácnosti sú celkovo technicky dobre vybavené. Odpovede dokazujú zvyšujúcu sa popularitu internetového vysielania, ku ktorého sledovaniu sa hlási až 32% respondentov. Po rozhovoroch s rodičmi detí môžem povedať, že streamovanie (predovšetkým pozeranie youtube.com) je populárne hlavne vďaka dvom faktorom:

1. Je bez reklám (prípadne s možnosťou preskočenia reklamných blokov)
2. Je možné si vybrať program vhodný pre dieťa a tak rodič nie je odkázaný na to, čo je vysielané v televízii. Rodičia sa neboja, že by deti pozerali rozprávky s nevhodným (predovšetkým násilným) obsahom. Z tých najobľúbenejších boli hlavne anglicky hovorené piesne typu The wheels on the bus, Five little monkeys, vláčik s farbami a číslami, prípadne otváranie vajícok s rôznymi tvarmi, figúrkami a pod. vo vnútri.

Graf č. 11 Ako sa TV programy dostávajú do domácnosti

Ako sa televízne programy dostávajú do vašej domácnosti?

Hodnota	Procent	Odpovedí
TV prijímač (set-up-box, káblová televízia, satelit)	94%	217
PC, notebook, tablet, smart phone - stream (napr. ulozto.cz, youtube.com, TV archiv)	60%	140
PC, notebook, tablet, smart phone - internetové vysielanie	32%	75
DVD, CD, Blu Ray	50%	117
Nevlastníme žiadne zo spomínaných technických zariadení	0%	0
Iné	0%	0

Celkový počet odpovedí: 232

3.4.2.1 Zhrnutie Dotazník časť B: Domácnosť a TV

Dotazník približne potvrdzuje štatistiky získané v predchádzajúcich rokoch o počte domácností vybavených televíznym prijímačom. Zatiaľ čo Volek a NORDICOM uvádzajú 98% domácností vybavených televíznym prijímačom, mne vyšlo 95%. Malú odchýlku pripisujem zmene trendu vybavenosti domácností technickými zariadeniami, a síce odklonu od TV prijímača a príklonu k notebookom, smartphonom a tabletom. K vlastníctvu týchto zariadení sa hlási 100% oslovených domácností. Podľa Českého štatistického úradu malo v ČR²¹⁸ celkom 93,7% domácností s malými deťmi počítač – či už osobný alebo prenosný.

Tabuľka č. 6 ČSÚ Domácnosti s osobným počítačom²¹⁹

Tab. B3 Domácnosti s osobným počítačom; 2014

	%		
	Celkem	Stolní	Přenosný
Celkem	72,4	44,7	51,5
Celkem (16–74 let)	77,9	48,2	56,0
podle typu domácnosti			
domácnosti bez dětí celkem	64,7	39,1	44,4
z toho domácnosti důchodců	9,9	7,4	3,0
domácnosti s dětmi	93,7	60,1	71,2
podle příjmové skupiny domácnosti			
první (nejnižší) kvartil	32,7	16,3	19,4
druhý kvartil	57,5	32,6	33,3
třetí kvartil	87,2	54,7	59,5
čtvrtý (nejvyšší) kvartil	97,4	64,0	80,2

podíl z celkového počtu domácností v dané sociodemografické skupině

²¹⁸ Informační společnost v číslech: Česká republika a EU [online]. Praha: ČSÚ, 2015, 2015-08-04 [cit. 2015-12-21]. ISBN 978-80-250-2620-5. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32631125/061004-15.pdf/c38abb79-ac83-49f3-8519-c6eaceb8b5b2?version=1.1>.

Odchýlka medzi mojim výsledkom 100% a výsledkom štatistického úradu môže byť spôsobená tým, že ja som brala do úvahy aj smartphony a tablety a zároveň veľa respondentov bolo oslovených cez internet. Aj keď 118 vyplnených dotazníkov bolo papierových, čo tvorí 55% z celkového počtu vyplnených dotazníkov. **Hlavným zistením v tejto podkapitole je, že deti vyrastajú v domácnostiach s prístupom k médiám a teda sa s nimi stretávajú v každodennom živote. Nemôžu sa im len tak vyhnúť.** Ak by sa to aj rodičom podarilo, stále zostávajú rovesníci alebo rodina (v prípade detí do 6 rokov to najčastejšie bývajú rodinní príslušníci, napr. starí rodičia, starší súrodenci a pod.), ktorí im prístup k mediálnym obsahom (v našom prípade televíznym programom) sprostredkujú. Preto je podľa môjho názoru **rodič, ako hlavný zdroj sociálneho učenia zodpovedný za to, akým spôsobom naučí svoje dieťa posudzovať, prijímať a vyberať si mediálne obsahy.** Len samotným obmedzovaním času sledovania a typu programov totiž dieťa od nevhodných vplyvov médií neochráni.

3.4.3 Dotazník časť C: Pozeranie televíznych programov

➤ Koľko času vy, ako rodič, venujete pozeraniu televíznych programov denne?

Rodiča sme si už v prvej kapitole zadefinovali ako podstatný socializačný faktor a názorového vodcu aj v diváckom správaní sa dieťaťa. Predovšetkým vo veku do 6-tich rokov, kedy primárna socializácia prebieha v rodine. Preto je divácke chovanie rodičov tiež podstatným faktorom, ktorý treba sledovať, ak sa zaoberáme diváckym správaním detí do 6-tich rokov. Počasie je z mojich neformálnych rozhovorov s rodičmi dôležitým faktorom výberu aktivít pre rodinu a preto som považovala za dôležité uviesť v otázke dve varianty počasia: priaznivé a nepriaznivé. Na otázku odpovedalo celkom 212 respondentov.

V priaznivom počasí nepozera televízne programy 14% (29) rodičov, 28% (59) sa zmestí do 1 hodiny denne a 1-2 hodiny pozerá programy 33% rodičov (71). Tieto časy sa zmestia zhruba do pozerania televíznych novín, prípadne nejakého jedného večerného programu. 2-3 hodiny denne pozerá 41 respondentov, 3-4 hodiny 9

respondentov, 4-5 hodín uvádza jeden respondent a k sledovaniu viac ako 5 hodín televíznych programov v peknom počasí sa hlásia len dvaja respondenti.

V nepriaznivom počasí sa situácia mení. Už iba 6% respondentov (13) si nezapne televízny program. Počet respondentov sa presúva zo sledovania najkratších časov do sledovania dlhších časových intervalov. Do jednej hodiny sa počet respondentov znižuje z 59 na 24 (čo predstavuje 11%). Interval 1-2 hodiny sa znižuje na 31% (65) respondentov. Čo naznačuje posunu dotazovaných s nižším časom do kategórie s vyšším časom. Niektorí diváci majú čas pozerania stanovený presne, takže sa im nemení. Malý nárast predstavujú ďalšie časové bloky a síce 2-3 hodiny na 20% (čiže navýšenie o jedno percento, o dvoch divákov). Vysoký nárast zaznamenali posledné a najdlhšie časové úseky. Blok 3-4 hodiny z 9 respondentov na 35 respondentov, blok 4-5 hodín z 0% (jedného respondenta) na 20 respondentov a blok viac ako 5 hodín denne z 2 na 12 respondentov.

Dotazník dokazuje, že divácka sledovanosť sa mení v závislosti od počasia. Zatiaľ čo v priaznivom počasí najviac respondentov sleduje televíziu skôr ako súčasť a doplnenie denných aktivít (televízne noviny, športové prenosy, prípadne večerné filmy), počas nepriaznivého počasia už sa stávajú pre mnohých rodičov nosnou aktivitou dňa (3 a viac hodín uvádza 67 respondentov). Stále však zostáva väčšina rodín, v ktorej sledovanie televíznych programov aj v nepriaznivom počasí zostáva pod 3 hodinami denne (145 respondentov).

Rodičia z osobného pohovoru sú skôr zdržanliví diváci a všetci sa zmestia max. 2 do hodiny denne, pričom uvádzajú, že celkovo sa presunul sledovací čas do večerných hodín, výnimku tvoria priame športové prenosy, ktoré sledujú otcovia príležitostne cez deň.

Tabuľka č. 7 Porovnanie sledovacích časov rodičov v priaznivom a nepriaznivom počasí

Čas/hodiny	Priaznivé počasie (% / počet respondentov)	Nepriaznivé počasie (% / počet respondentov)
0	14% (29)	6% (13)
0-1	28% (59)	11% (24)
1-2	33% (71)	31% (65)
2-3	19% (41)	20% (43)

3-4	4% (9)	17% (35)
4-5	0% (1)	9% (20)
Viac	1% (2)	6% (12)

➤ **Koľko času venuje vaše dieťa/ deti predškolského veku pozeraniu televíznych programov denne?**

Otázka je opäť rozdelená podľa počasia. Na obe varianty odpovedalo 212 respondentov. Navyše som detský divácky čas rozdelila na menšie časové úseky ako rodičovské, pretože si myslím, že pol hodina je pre dieťa v nízkom veku dlhý časový úsek. Nad dve hodiny sledovania televíznych programov denne ale už opäť čas dávam po hodinách. Časové kategórie detského sledovania programov do troch hladín: **slabé diváctvo** obsahujúce časové úseky 0 – 1 hodiny denne, **mierne diváctvo** 1 – 2 hodiny denne, **stredné diváctvo** 2 – 3 hodiny denne, **silné diváctvo** 3 - 5 hodín denne, **veľmi silné diváctvo** nad 5 hodín denne. Pre porovnanie Šeďová uvádza len 4 časové úseky sledovania televízie a to do 10min, 30-90 min, 90-180 min a bez limitu.²²⁰ Toto rozdelenie mi príde málo a chýba mi práve porovnanie rozdielu medzi priaznivým a nepriaznivým počasím.

V priaznivom počasí nepozera televízne programy 11% detí dotazovaných (čo je 24 dotazovaných). Do pol hodiny sa zmesť 22% dotazovaných (46) a do jednej hodiny denne sa zmesť najvyšší počet respondentov – 29% (61). Viac ako 4 hodiny denne pozerajú len 2 percentá dotazovaných, čo tvoria iba 4 rodiny. Nad 6 hodín už nemám žiadnu kladnú odpoveď.

V nepriaznivom počasí sa čísla opäť menia, podobne ako u dospelých. Najnižšie divácke časy strácajú respondentov a tí sa presúvajú do vyšších sledovacích časov. Dokonca k sledovaniu televízie nad 7 hodín sa hlási jeden respondent. Vid' Tabuľka č. 7 Porovnanie sledovacích časov detí do 6 rokov v priaznivom a nepriaznivom počasí. Najväčšia zmena nastala v slabom diváctve do jednej hodiny, z ktorej odišlo až 24 detí respondentov a najviac sa ich presunulo do kategórie stredného diváctva 2-3 hodiny.

V priamych rozhovoroch mám 4 rodiny, kde deti TV programy skôr nepozerajú, akurát rodina č. 3 má k televíznym programom benevolentnejší prístup. Rodičia 1. a 5.

---

²²⁰ ŠEĎOVÁ, Klára. *Deti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, str. 52.

uvádzajú 1 hodinu denne (skôr vyšší odhad), rodič 2. max. pol hodinku denne, rodič 3. má tak 2 hodiny denne, rodič 4. uvádza 0, ale niekedy sa dieťa batolí pre TV, keď otec pozerá šport, čo je ale výnimočne (strach z poškodenia zraku). Odchýlky v priaznivom alebo nepriaznivom počasí neuvádzajú.

Tabuľka č. 8 Porovnanie sledovacích časov detí do 6 rokov v priaznivom a nepriaznivom počasí

Čas/hodiny	Priaznivé počasie (% / počet respondentov)	Nepriaznivé počasie (% / počet respondentov)	Typ detského diváctva
0	11% (24)	3% (7)	slabé diváctvo
0-0,5	22% (46)	7% (15)	
0,5 – 1	29% (61)	17% (37)	
1 - 1,5	16% (34)	19% (40)	mierne diváctvo
1,5 – 2	9% (19)	16% (34)	
2 – 3	9% (20)	23% (49)	stredné diváctvo
3 – 4	2% (4)	7% (15)	silné diváctvo
4 – 5	1% (2)	2% (5)	
5 -6	1% (2)	2% (5)	veľmi silné diváctvo
6 – 7	0% (0)	2% (4)	
Viac	0% (0)	0% (1)	

Tabuľka č. 9 Porovnanie sledovacích časov rodičov a detí do 6 rokov v priaznivom počasí

Čas/hodiny	Priaznivé počasie (% / počet rodičia)	Priaznivé počasie (% / počet respondentov) deti
0	14% (29)	11% (24)
0-1	28% (59)	51% (107)
1-2	33% (71)	25% (53)
2-3	19% (41)	9% (20)

3-4	4% (9)	2% (4)
4-5	0% (1)	1% (2)
Viac	1% (2)	1% (2)

Tabuľka č. 10: Porovnanie sledovacích časov rodičov a detí do 6 rokov v nepriaznivom počasí

Čas/hodiny	Nepriaznivé počasie (% / počet rodičia respondentov)	Nepriaznivé počasie (% / počet detí respondentov)
0	6% (13)	3% (7)
0-1	11% (24)	24% (52)
1-2	31% (65)	35% (74)
2-3	20% (43)	23% (49)
3-4	17% (35)	7% (15)
4-5	9% (20)	2% (5)
viac	6% (12)	4% (10)

Z tabuliek č. 8 a 9 – porovnanie sledovacích časov rodičov a detí, je vidieť približne rovnakú tendenciu sledovania televíznych programov rodičov a detí. Hlavný rozdiel vidím v sledovaní televíznych programov v priaznivom počasí do jednej hodiny, kam sa zmestí až polovica detí. Naproti tomu väčšia časť rodičov sa združuje v intervale 2 až 3 hodín, čo podľa mňa znamená, že sa rodičia pozrú na nejaký večerný program v čase, keď sa dieťa pripravuje na spánok alebo spí a nesledujú svoje programy s deťmi. Podobnú tendenciu ukazujú aj intervaly 2-4 hodín v nepriaznivom počasí. Dokumentujú to aj rozhovory s rodičmi, ktorí mi potvrdili, že keď uložia deti, tak si radi ako oddych pozrú nejaký vybraný televízny program (nie je to ale pravidlom).

➤ **Spozorovali ste, že by pozeranie televíznych programov vzbudilo nový záujem dieťaťa?**

Táto otázka priamo nadväzuje na debatu ohľadne vzdelávacej funkcie televíznych programov. Už sme v druhej kapitole zistili, že sú vedci, ktorí si myslia, že médiá na vzdelávanie vplyv nemajú (uvádzam Spitzera) a majú (uvádzame Postmana). Nechcela som otázku priamo štylizovať ako učenie sa, pretože by to mohlo byť pre mamičky

malých detí mätúce. Nový záujem naproti tomu predznamenáva, že dieťa z televíznych programov niečo skutočne pochytilo a chce o tom vedieť viac, nie len samotnú informáciu z televízie, ale možno aj rodičovský komentár, knihu a pod. Až 75% rodičov uviedlo, že pozeranie televíznych programov vzbudilo nový záujem dieťaťa. Z rodičov, s ktorými som sa bavila, uvádza nový záujem Rodič č. 1 - matka samoživiteľka – autá a zvieratá. Rodič č. 2 – dieťa pozerá menej, ale zaujíma sa o anglické piesne a z odposluchu si pamätá texty. Rodič č. 3 uvádza počítanie a rozoznávanie farieb a ich menovanie v angličtine, spievanie anglických textov, schovávanie predmetov do plastelíny (odpozorované z televízneho programu, kde sa otvárajú Kinder vajíčka alebo vajíčka z plastelíny, v ktorých sú rôzne hračky a predmety), spievanie anglických piesní, rozoberanie a umývanie áut. Rodič č. 4 zatiaľ nemá skúsenosť, dieťa televízne programy nepozera. Rodič č. 5 naproti tomu neuvádza žiadny nový záujem, naopak dieťa - dievčatko baví sledovať len to, s čím sa stretne v bežnom živote (napr. kamarát má rád McQueena z Cars, takže sa zaujíma o autá).

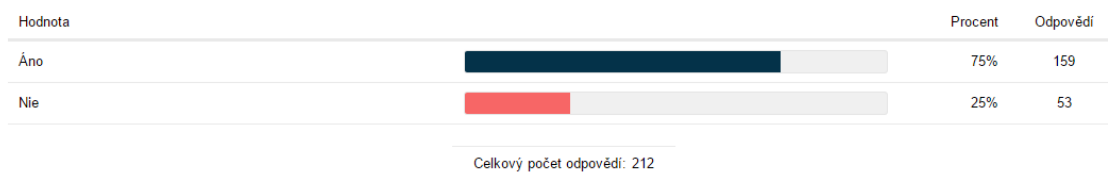
➤ **Prosím uveďte príklad záujmu, ktorý pozeranie televíznych programov vzbudilo vo vašom dieťati - nebojte sa uviesť viac príkladov, ak si spomeniete**

Ide o doplňujúcu, nepovinnú otázku, v ktorej rodičia mali uviesť príklad záujmu, ktorý pozeranie televízie vzbudilo v dieťati. Otázku vyplnilo 165 rodičov. Rodičia spomínajú zhodne niekoľko skupín záujmov: zvieratá a prírodopisné dokumenty (bežné aj vyhynuté ako dinosaury), dopravné prostriedky, stavebné a technické stroje (autá, vlaky, motorky), geológia (kamene, sopky, tsunami), aktivity ako tancovanie, spev, cvičenie, výlety na videné miesta, kreatívne dielne, vedecké pokusy, varenie, hygiena, mnohí rodičia uvádzajú naučenie sa anglických slov a záujem o angličtinu a jedným z posledných uvádzaných záujmov tvorí reklama a jej produkty (ako napr. sladkosti). A samozrejme rodičia uvádzajú záujem o rozprávky, príbehy, rozprávkové postavy, dokonca sa spomína aj zvýšený záujem o divadlo.

Z týchto dvoch otázok zameraných na vzdelanie detí by sa dalo usudzovať, že deti sa zaujímajú o to, čomu sú schopné porozumieť, je súčasťou prirodzeného vývoja a v bežnom živote ich obklopuje. Nedá sa ale zároveň tvrdiť, že sa z televíznych programov nenaučia nič (najviac ukazuje príklad angličtiny, ktorá je sama o sebe dôkazom, že sa deti z obrazoviek učia, mnohokrát rodičia jazyk ani neovládajú).

Graf č. 12 Televízne programy a učenie detí

Spozorovali ste, že by pozeranie televíznych programov vzbudilo nový záujem dieťaťa?

- **Spozorovali ste, že nejaký program vzbudil silné emócie vášho dieťaťa/detí? (Např. smiech, šťastie, plač, strach a iné)**

Otázka smeruje k zisteniu, ako deti reagujú na pozerané programy, ale aj k tomu, či rodičia vôbec sledujú a zaujímajú sa o správanie detí pri televíznych obrazovkách. Až 81% rodičov uvádza, že deti emotívne reagovali na určité podnety v pozeraných programoch. Ďalšia nepovinná otvorená otázka odpovedá na to, aké škály emócií deti prejavovali a reakcie rodičov na tieto emócie.

Graf č. 13 Televízne programy a emócie detí

Spozorovali ste, že nejaký program vzbudil silné emócie vášho dieťaťa/detí?

- **Prosím uvedte, ako ste zareagovali v prípade zvýšených emócií dieťaťa na program**

Na otázku odpovedalo až 154 rodičov. Prevažná väčšina z nich uvádza emóciu, ktorú vyvolali nejaké televízne programy smiech a radostné emócie. Druhou uvedenou emóciou je plač/smútok/znepokojenie. Ďalšie emócie sa spomínajú už iba sporadicky: strach, zlé sny (niekedy aj vtedy, ak rodičia zachytili len pozitívne emócie, tak sa v noci obrazy vracajú so strachom), odmietanie pokračovať v sledovaní programu, ľútosť. Viacerí rodičia uvádzajú, že ich deti rozrušuje, ak sa v príbehu vyskytujú ohrozené alebo trpiace deti. Rodičia uvádzajú aj reklamy, ktoré uvádzajú ako faktor vzbudzujúci emócie, bez uvedenia konkrétnej reakcie (jediný konkrétny príklad ale uvádzajú chuť na sladké). Hnev ani agresivita sa v odpovedi nevyskytujú.

Pokiaľ ide o reakcie rodičov, tak v prípade smiechu sa smejú s deťmi a väčšina chce vedieť, čo bolo také smiešne. V prípade smútku, strachu alebo plaču rodičia dieťa upokojujú a začnú sa s deťmi o príbehu rozprávať, vysvetlia obsah a kontext situácie, alebo program vypnú, prípadne ich kombinácia. Z iných reakcií sa objavila ešte snaha o zdieľanie pocitov a vysvetlenie, prípadne rodičia skúsia negatívnu časť vysvetliť a pustiť párkrát po sebe, či sa reakcia zmení. Objavilo sa prekvapenie a strach z reakcie dieťaťa, ako silne naň obsah pôsobí. Alebo potešenie z toho, že dieťa už je schopné pochopiť vtip, situáciu alebo kontext vysielaného programu. Len dve odpovede obsahovali odpoveď nič alebo normálne.

Množstvo vyplnených dobrovoľných odpovedí sa dá interpretovať ako záujem rodičov o problematiku médií. Popísané emócie vypovedajú o tom, že dieťa citlivo reaguje na vysielané programy a je preto potrebné s ním tieto emócie zdieľať a vysvetľovať ich. Zároveň môžeme povedať, že rodičia sa o detské emócie spôsobené pozeraním televíznych programov zaujímajú. Nie vždy s nimi sedia pri monitore (rodičia uvádzajú veľa príkladov, kedy deti za nimi so svojím televíznym zážitkom prichádzajú), ale snažia sa vždy zareagovať.

V opýtaných rodinách Rodič č.1 uvádza len smiech, Rodič č. 2 len smiech, Rodič č. 3 uvádza smiech aj plač. Pričom zaujímavé je, že starší syn reagoval na program (Maša a Medveď, jednu epizódu) plačom aj pri opakovanom púšťaní a vysvetľovaní, zatiaľ čo mladší syn v tom istom veku s tým problémom nemal a reaguje na všetky epizódy skôr smiechom. Rodič č. 4 – uvádza nezáujem (v prípade pohybu pred TV obrazovkou). Rodič č. 5 neuvádza nejaké silné reakcie, skôr spev a tanec, ale po videní Spidermana sa mame zdala agresívnejšia (tendencia k boju a napodobňovaniu akčnejšieho správania), tak program už nepozerajú.

➤ **Malo narodenie a výchova dieťaťa/detí priamy vplyv na váš čas strávený sledovaním televíznych programov? (Neváhajte označiť aj viac možností, prípadne dopísať vlastnú odpoveď)**

Na otázku odpovedalo 208 respondentov, ktorí mali na výber viac možností, ale aj voľbu Iné, s možnosťou vyplnenia otázky. Iné vypísalo 25 rodičov. Znížený počet respondentov bude pravdepodobne spôsobený tým, že niektorí vyplnili len možnosť Iné bez označenia (čiže vyplnili prázdne miesto, ale nezaklikli samotnú možnosť), čo

software dotazníku nevzal do štatistiky, ale v exportovaných dátach sa odpovede zobrazili.

Len 13% rodičov uvádza, že zostalo pri rovnakých televíznych návykoch, ako pred tým, ako sa im narodili deti. Najviac respondentov – 70% (145) označilo odpoveď, že sa ich divácke chovanie zmenilo a programy sledujú menej. Viac sledovania programov označilo 23% respondentov a zmenu sledovacích časov označilo 23% respondentov. Iné síce označilo len 10 respondentov, ale 25 ich vyplnilo pole možností. V kategórii iné sa zhodne objavuje odpoveď, že rodičia pozerajú oveľa menej až vôbec, pretože im popri deťoch nezostáva čas, prípadne zmenili svoje divácke návyky a presunuli sledovanie svojich programov na večerné hodiny, keď dieťa spí. Zmenou, ktorú zhodne udáva najviac rodičov je prechod na detské príbehy a rozprávky.

Z opýtaných rodín: Rodič č.1 uvádza menej sledovacieho času a presunutie do večerných hodín, rodič č.2 neuvádza zmenu televíznych návykov (pozeranie televízie bolo aj predtým minimálne, skôr nejaký film podľa nálady večer), rodič č.3 – uvádza menej času stráveného sledovaním programov, rodič č. 4 – neudáva zmenu návykov, televízne programy sledovali vždy skôr menej, akurát otec sleduje pravidelne futbalové prenosy. Rodič č. 5 uvádza zmenu k dlhšiemu sledovaciemu času. Pred dieťaťom bolo viac času na iné aktivity a čas strávený doma bol minimálny. Teraz, po zaspatí dieťaťa, relaxuje pri televízii.

Graf č. 14 Zmeny v diváckych návykoch rodičov

➤ Máte v domácnosti bežne počas dňa zapnutý TV (prípadne počítač, notebook, tablet a pod.), na ktorom bežia nejaké televízne programy?

Otázku som mohla štylizovať trochu presnejšie. Išlo mi o to, či rodičia používajú televízor ako kulisu pri domácich činnostiach a či tak trávia deti čas hraním sa pred

televíziou. Podľa odpovedí v otvorenej otázke Iné by som ale typovala, že rodičia popisujú svoje divácke správanie. To znamená, že počas dňa si televízor pustí aj pri deťoch 48% respondentov, zatiaľ čo 50% televízor (alebo iné zobrazovacie zariadenie) nepúšťa, len v prípade zámerného pozerania televízie.

82 rodičov vyplnilo časový údaj, koľko dieťa strávi hrou pred zapnutou televíznou obrazovkou. Tento limit sa pohyboval od 5 minút po 9-11 hodín. Najviac odpovedí rodičia udali od 5 minút do dvoch hodín - 52 respondentov. 18 respondentov uvádza čas medzi 2,5 – 4 hodinami strávenými hrou pred zapnutým monitorom. 4,5 až 6 hodín uvádzajú 3 respondenti, 7 hodín, 8 hodín a interval 9-11 hodín po jednom respondentovi. 6 respondentov neudalo čas, len bližšie popísali sebou vyplnenú možnosť (nehrá sa, alebo deti TV berú ako kulisu a pod.).

Tieto odpovede, napriek zle sformulovanej otázke nám však ukazujú, že celodenné bežanie televízie alebo iných zobrazovacích zariadení nie je v českých a slovenských domácnostiach normou. Rodičia ich síce niekedy nechajú „bežať“ ako kulisu, ale nie celý deň. Z opýtaných rodín ani jedna nenecháva pustenú televíziu ako „podmaz“ k domácim prácam, ani ako domácu kulisu ani nemá počas dňa voľne zapnuté televízne programy.

Graf č. 15 Hra pred zapnutým monitorom

Máte v domácnosti bežne počas dňa zapnutý TV (prípadne počítač, notebook, tablet a pod.), na ktorom bežia nejaké televízne programy?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Áno	48%	101
Nie	50%	107
Ak áno, prosím odhadnite čas, ktorý dieťa strávi hrou pred zapnutou TV	39%	82

Celkový počet odpovedí: 212

3.4.3.1 Zhrnutie Dotazník časť C: Pozeranie televíznych programov

Dlhé vysedávanie pred televíznymi obrazovkami deťom rozhodne škodí. Kde sa ale nachádza pomyslená hranica škodlivosti? Suchý, autor knihy Mediální zlo – mýty a realita, uvádza ako rizikové sledovanie televíznych programov 3 a viac hodiny denne²²¹. Neuvádza však vekovú hranicu detí, pre ktoré tento čas odporúča. Podľa neho,

²²¹ SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2007, 168 s. Psyché (Triton), sv. č. 49, str. 63.

denne sleduje televízne programy 44% detí vo veku 5 – 14 rokov²²², čo je ale veľmi široká veková hranica s rôznymi diváckymi preferenciami. Vychádza z názoru, že účinok média sa posilňuje opakovaním a tak dieťa vystavené televíznym programom 4 a viac hodín denne, bude vystavené „negatívnej mediálnej expozícií“ viac, ako dieťa, ktoré strávi sledovaním televízie hodinu denne²²³.

Podľa rozhovorov, ktoré som robila s rodičmi, ale aj dotazníkov, ktoré mi vyšli, čas strávený sledovaním televíznych programov nie je jasný. Rodičia často uvádzajú času menej, aby vypadali lepšie, alebo uvádzajú času viac – pokiaľ sa cítia vinní, že deti nechávajú z ľubovoľných dôvodov sedieť pred TV obrazovkou. Samotné deti často strávia uvedený čas hraním sa alebo sa sústredia na iné aktivity, ako je len samotný audiovizuálny záznam. Každé dieťa je navyše originál a vníma vysielané alebo pustené programy po svojom. Preto je čas strávený pred televízorom len veľmi nepresným ukazovateľom účinku médií na deti. Napriek tomu som v dotazníku venovala veľa priestoru zisťovaniu, koľko času deti a rodičia trávia pozeraním programov, pretože to veľa napovedá o mediálnom správaní sa skúmaných rodín.

Najviac rodičov sa pozerá na televízne programy do troch hodín denne: v priaznivom počasí je to 200 rodičov – 95% (pričom najviac spadá do kategórie 1-2 hodiny, celkom 71), v nepriaznivom počasí ide o 145 – 68% rodičov, ostatní rodičia sa presunuli do vyšších sledovacích časov. Najsilnejšia kategória naďalej zostáva 1-2 hodiny. **Z výskumu sa dá vyvodit', že sledovanie televíznych programov je silne ovplyvnené počasím a striedaním sa ročných období,** ale zároveň je možné tvrdiť, že rodičia, ktorí majú presný denný program alebo viac záujmov sa počasím nedajú ovplyvňovať (odvodené zo stále silnej kategórie 1-2 hodiny).

U detí sa do troch hodín v peknom počasí „zmestí“ 204 - 96% detí, pričom najsilnejšia kategória je sledovanie 0,5 – 1 hodinu denne, kde je 29% detí. V nepriaznivom počasí sa do troch hodín na televízne programy pozerá 87% - 182 detí, pričom najsilnejšia kategória sa stáva kategória sledovania programov 2-3 hodiny s 23% detí **a je viac viditeľný posun medzi kategóriami smerom k vyššej sledovanosti televíznych programov v nepriaznivom počasí ako u dospelých.** Zo štatistiky (viď tabuľka č. 7) sa dá vyvodit', **že detské diváctvo je výkyvmi počasia ovplyvnené viac ako**

---

²²² Tamtéž, str. 63.

²²³ Tamtéž, str. 64.

rodičovské. Rodičia teda v období, kedy sa deti viac zdržujú doma, nechávajú deti viac času tráviť sledovaním televíznych programov.

Pokiaľ ide o pozitívne vplyvy televíznych programov, najčastejšie medzi rodičmi, s ktorými sa stretávam, prevláda názor, že deti sa prostredníctvom televíznych programov učia. Naopak sa však medzi odborníkmi nachádzajú názory, že televízia deti ohlupuje a jej prostredníctvom sa nenaučia viac menej nič (viď pozitívum č. 1 – nezámerné učenie, názory Spitzer). Preto som do dotazníka pridala aj otázku, či pozeranie televíznych programov vzbudilo nový záujem dieťaťa. Naschvál som sa nepýtala na to, či sa dieťa prostredníctvom televízie niečo naučilo, pretože takto štylizovaná otázka sa mi zdala zavádzajúca. 78% rodičov uviedlo, že áno. Najčastejšie boli menované autá a zvieratá. Podľa môjho názoru by sa však deti o oboje zaujímali tak či tak, bez ohľadu na to, či ich v televízií videli alebo nie. **Ako jasný dôkaz učenia sa prostredníctvom sledovania televíznych programov však môžeme uviesť to, že sa deti naučili napr. pomenovanie farieb, počítanie v angličtine (bez toho, aby ich to učili rodičia), spievanie anglických pesničiek, prípadne opakovanie správania pozorovaného v televíznych programoch (ako schovávanie predmetov do plastelíny). Ďalšími dôkazmi cieľavedomého učenia je aj zvýšený záujem o vedecké experimenty alebo varenie.** Nie je možné zabudnúť ani na reklamu, ktorá rodičom dennodenne dokazuje ako rýchlo sa deti učia o nových produktoch a aké je pomerne jednoduché vzbudiť ich nový záujem. Tieto príklady uvádzajú rodičia ako v osobných rozhovoroch, tak v dotazníkovom šetrení. **Dokazuje to, že televízne programy majú silný edukačný potenciál a deti sa z nich jednoznačne učia.** Na čom záleží je forma, akou je informácia podaná a počet opakovaní. Potvrďuje to tak Postmanov názor o nástupe nového vzdelávacieho modelu založeného na zábave (viď. pozitívum č. 1 – nezámerné učenie) alebo Prenskeho názor, že učitelia a Digital Imigrants nedokážu pochopiť schopnosti Digital Natives učiť sa z digitálnych technológií. Tento názor mi príde ako logický a vysvetľuje názorové rozdiely medzi generáciami, ale aj medzi samotnými vedcami, ktorí sa problematikou vplyvu médií zaoberajú.

Obdobným problémom je aj vplyv médií na emócie a správanie sa detí, predovšetkým v súvislosti s vysielaním agresívnych obsahov. Nejakú emóciu si v súvislosti so sledovaním televíznych programov všimlo 81% dotazovaných rodičov. V dotazníku väčšina rodičov uviedla smiech alebo úsmev ako emóciu, ktorú média u detí vybudzujú. Menej sa vyskytovali negatívne emócie ako plač/smútok/znepokojenie. **Mnohé z nich**

rodičia spájali so zobrazovaním detí v nebezpečných situáciách alebo zlých životných podmienkach. Z ďalších uvádzaných emócií bola reklama na jedlo a vplyv na detské chute. Rodičia na základe tejto časti výskumu kontrolujú obsah toho, na čo sa deti pozerajú aj preto, že sú si vedomí toho, že televízne programy vplývajú na ich emócie. V prípade negatívnej reakcie najčastejšie program vypínajú a už nepustia alebo sa o ňom s deťmi porozprávajú a vysvetlia, o čo v scéne, ktorá dieťa vystrašila, šlo. **Môžeme teda zhodnotiť, že českí a slovenskí rodičia nie sú k vplyvu médií na deti nevhľadaví a snažia sa deťom púšťať programy, ktoré im nebudú spôsobovať emocionálne ujmy.** Len málo rodičov uviedlo agresívne správanie spojené so sledovaním televíznych programov. Keď si ale pozrieme to, aké typy programov sledujú deti v ďalšej časti dotazníka, tak nám bude jasné, že to je dané skôr tým, že deti programy s násilným obsahom nepozerajú. Tie, ktoré ich videli, mali tendenciu správanie hrdinov opakovať (obyčajne ide o súboje nejakých akčných hrdinov s imaginatívnou negatívnou postavou – Spiderman, Ninja korytnačky, rytierske súboje...). **V takýchto prípadoch majú rodičia tendenciu agresívne programy vypínať a deťom neželané správanie zakázať.**

Rodičia sa po narodení svojich detí prestali dívať v takom veľkom množstve na televíziu (prípadne iné zobrazovacie zariadenia), uvádza to až 70% opýtaných. Z tých rodičov, ktorí využili možnosť popísať situáciu, sa väčšina zhoduje v tom, že majú na sledovanie televíznych programov oveľa menej času. **Môžeme teda konštatovať, že zmena mediálneho správania rodičov nepochádza zo zvýšenej zodpovednosti voči dieťaťu, ako skôr z toho, že im na sledovanie televíznych programov nezostáva čas.** Na druhú stranu ale z výskumu vyplýva, že rodičia detí do 6 rokov uprednostňujú iné aktivity s deťmi, ako je sledovanie televíznych programov. Otázka, či majú rodičia počas dňa bežne pustený televízor zrejme bola zle formulovaná. Nevieť teda s určitosťou povedať, koľko percent z opýtaných domácností má celodenne pustený televízny prijímač. Ale z odpovedí respondentov je možné určiť, že **české a slovenské domácnosti s deťmi do 6 rokov nemajú bežne zapnutý televízny prijímač celý deň (ako napr. kulisu pri domácich prácach).**

Ako vidieť, celkovo nie je situácia v sledovaných domácnostiach kritická. Rodičia preferujú kontrolu času a obsahu vysielaných programov a uprednostňujú iné typy rozptýlenia ako je len televízna zábava.

3.4.4 Dotazník časť D: Rodič a detský divák

➤ **Nechávate dieťa/deti prepínať si televízne programy samo (prípadne púšťať programy na počítači, tablete, DVD alebo mobile)?**

Na túto otázku odpovedalo 212 rodičov. Hlavným zámerom je zistiť, či si deti do 6 rokov môžu alebo nemôžu sami voliť programy. Nakoľko ide o deti už od 0 rokov, v možnostiach je aj voľba, že to dieťa nevie. Túto uviedlo 25% rodičov. 26% rodičov chce mať prehľad o tom, čo dieťa sleduje, tak ho nenecháva prepínať si programy samé. Až 43% rodičov nechá dieťa narábať so zobrazovacím zariadením, ale jeho výber programu kontroluje. Len 6% (čiže 12) rodičov necháva na dieťati slobodnú voľbu svojho programu. Odpovede ukazujú na celkovú zodpovednosť rodičov malých detí k tomu, čo si ich deti vyberajú za programy. Snažia sa ich správanie nejako korigovať a mať pod kontrolou, predovšetkým, čo sa týka času a typu programov. Z rodičov, ktorých som sa pýtala ja, ani jeden nenecháva výber programu na dieťati. U rodiča č. 3 sa staršie dieťa už pokúša o „ťukanie“ do smartphonu, predovšetkým ak je na YouTube vyobrazený zoznam rozprávok, ale nemá to samostatne dovolené. Rodičom ide predovšetkým o to, nech sa naučí jemne ovládať monitor a motoriku a nie o to, že si sám určuje TV programy.

Graf č. 16 Deti a vlastný výber programov

Nechávate dieťa/deti prepínať si televízne programy samo (prípadne púšťať programy na počítači, tablete, DVD alebo mobile)?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Nie, chcem mať prehľad, čo sleduje	26%	55
Nie, zatiaľ to nevie	25%	54
Áno, pod dozorom	43%	91
Áno, programy si vyberá samé	6%	12

Celkový počet odpovedí: 212

➤ **Rozprávate sa s dieťaťom/detmi o programoch, ktoré videlo?**

Mojim zámerom bolo zistiť, či rodičia o programoch, ktoré deti videli komunikujú, či chcú vedieť, aké pocity v dieťati zanechali, čo si pamätá, čo si z programu odnesie, či program preň nie je príliš zložitý alebo desivý a podobne.

Ako vidieť z výslednej štatistiky, iba 8% rodičov (18 z 212) sa so svojimi deťmi o tom, čo videli vôbec nerozpráva. 21 respondentov uvádza, že dieťa je na komunikáciu príliš malé. 25 rodičov sa pravidelne s deťmi o tom, čo videli baví a najväčší počet respondentov uvádza, že sa s deťmi o videných obsahoch baví občas. Na základe

predchádzajúcich otázok (hlavne tých, ktoré sa týkali emócií a učenia sa detí), sa dá predpokladať, že rodičia sa bavia s deťmi o tom čo videli v prípade, že na **programy nejak reagujú – či už emotívne alebo zvýšeným záujmom o niečo nové**. Najčastejšie vtedy, ak priamo za rodičmi prídu a začnú komunikovať. Z rodičov, s ktorými som sa bavila, sa s deťmi o videných obsahoch rozprávajú všetci, ale podobne ako to vyšlo v ankete, predovšetkým vtedy, keď dieťa nejak zareaguje alebo za nimi príde.

Graf č. 17 Komunikácia s deťmi o videných obsahoch

Rozprávate sa s dieťaťom/deťmi o programoch, ktoré videlo?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Nie	8%	18
Nie, dieťa je na komunikáciu príliš malé	10%	21
Nie, nezaujíma ma to	0%	1
Áno, občas	57%	120
Áno, pravidelne	25%	52

Celkový počet odpovedí: 212

➤ **Dovoľujete sledovať obľúbený program ako odmenu pri výchove dieťaťa/detí**
Používajú rodičia televízne programy ako formu výchovného prostriedku? Odpoveď nájdeme v nasledujúcich dvoch dotazníkových otázkach. Rozdelené sú do formy odmena a trest. 43% rodičov televízne programy vôbec nepoužíva ako odmenu vo výchove dieťaťa, naproti tomu ale až 57% rodičov buď pravidelne alebo príležitostne dieťa televíznym programom odmení.

Z oslovených rodičov používa TV programy ako výchovný prostriedok len rodina 3. aj to skôr sporadicky ako pravidelne a rodina 5. v prípade veľkého priestupku zakáže Večerníček.

Graf č. 18 Výchova dieťaťa - odmena

Dovoľujete sledovať obľúbený program ako odmenu pri výchove dieťaťa/detí?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Nie	43%	91
Áno, príležitostne	43%	91
Áno	14%	29

Celkový počet odpovedí: 211

➤ **Zakazujete sledovať obľúbený program ako trest pri výchove dieťaťa/detí?**
Zákaz sledovania televízných programov ako trest pri výchove dieťaťa vôbec nepoužíva 46% opýtaných (čo je o 7 respondentov viac, ako odmena). Príležitostne alebo

pravidelne používa trest zákazu sledovania televíznych programov 54% rodičov, čo je o 7 rodičov menej. Takže môžeme povedať, že zákaz sledovať televízne programy je o málo menej častý ako odmena. Rodičia sa teda svoje deti snažia motivovať aj tým, že im povolia sledovanie programu výmenou za vykonanie nejakej činnosti.

Z opýtaných sme už spomínali, že zákaz je sporadický (rodina č. 3 a 5 – zákaz Večerníčka ako pravidelnej dennej rutiny).

Graf č. 19 Výchova dieťaťa - trest

Zakazujete sledovať obľúbený program ako trest pri výchove dieťaťa/deti?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Nie	46%	98
Áno, príležitostne	36%	75
Áno	18%	38

Celkový počet odpovedí: 211

➤ Stáva sa, že predškolské dieťa ide spať v neskoršom čase, ako bežne zaspáva, aby sa dodávalo alebo dívalo na zaujímavý program v TV?

Musím sa priznať, že moje očakávania v tejto otázke boli úplne iné. Čakala som naopak, že veľké percento rodičov prizná malé „hriechy“ vo výchove a úľavy vo večernom sledovacom čase, hlavne cez víkendy. Ako nám ukazuje nasledujúci graf č. 17, naopak, rodičia sa snažia dodržiavať večerné časy spánku, a to až 67% rodičov detí, čo je celkovo 141 odpovedí. Len 59 z nich uvádza možnosť, že dieťa ide spať podľa nejakého programu, pričom iba dvaja respondenti zo spomínaných 59 uvádzajú, že doba spánku dieťaťa sa riadi televíznym programom. V odkaze Iné, rodičia poukazujú na to, že dieťa má niekedy posunutý režim (napr. letný/zimný čas, oslavy, výlety a pod. a vtedy sa stáva, že ide spať inak, ale dôvodom nebýva televízny program alebo to ako dôvod uvádzajú len veľmi výnimočne – cca 1x mesačne). Povedala by som, že českí a slovenskí rodičia kladú veľký význam na dennú rutinu dieťaťa a nedovolia televíznym programom, aby ju malým deťom narušovalo. Z rodičov, ktorých som sa pýtala všetci dodržia večerný spánok. Jediná výnimka je v rodine č. 3, kde si so starším synom dohodli, že jedenkrát mesačne si spolu večer pozrú nejakú vybranú rozprávku.

Graf č. 20 Nočné sledovanie televíznych programov

Stáva sa, že predškolské dieťa ide spať v neskoršom čase, ako bežne zaspáva, aby sa dodivalo alebo divalo na zaujímavý program v TV

Hodnota	Procent	Odpovedí
Nie, má pravidelný rytmus spánku	67%	141
Áno, niekedy	24%	51
Áno, každý vikend	3%	6
Áno, doba spánku sa riadi televíznym programom	1%	2
Iné	6%	12

Celkový počet odpovedí: 212

➤ Aké druhy programov má vaše dieťa/ vaše deti predškolského veku dovolené pozerat'? (Neváhajte označiť viac možností)

Odpovede na túto otázku nám ukazujú, aké typy programov majú deti do 6tich rokov možnosť pozerat'. Snažila som sa pokryť čo najširší okruh programov, ale napriek tomu sa mi v kategórii iné objavili ďalšie typy, na ktoré som si ani nespomenula. Rodičia ešte uvádzali hrané rozprávku ako Mrázik alebo Popoluška, Večerníček (ktorý ale radím medzi krátke animované rozprávky), tvorivé dielne pre deti a programy určené priamo deťom ako napr. Zázračný ateliér, Zpívanky a Spievankovo, Fíha Tralala (spievankový program pre najmenších, možné nájsť i na youtube.com) a predovšetkým anglické piesne s farbami, číslami, ktoré sme si už v tejto práci spomínali a sú veľmi populárne aj vďaka tomu, že majú vzdelávací charakter. Rodičia mali možnosť označiť viac možností. Z nášho zoznamu sa deti najčastejšie dívajú na krátke animované programy určené pre najmenšie deti a to až 87% detí, druhé miesto obsadili animované celovečerné filmy pre celú rodinu typu Doba ľadová a ďalšie miesto. Oblúbené sú aj dokumenty, ktoré uvádza 28% respondentov. Neakčné animované rozprávky potom 53% z detí, ale akčné rozprávky (napr. Ninja korytnačky) už iba 19% detí opýtaných. Vysoké percento sledovanosti však ukazujú aj akčné filmy, nech už sa tvária ako chcú (napr. momentálne moderné je nazývať ich rozprávkami vhodnými pre deti – vid'. Maleficent – Zloba, či Harry Potter) a fantasy + komiksové filmy ako napr. Iron Man dokopy majú 14% respondentov. Obecne ale tabuľka dokazuje to, že rodičia sa snažia posudzovať vhodnosť programov pre deti a nepúšťať im také, ktoré by pre nich boli príliš nevhodné. Častokrát sa stáva, že mladší súrodenci vidia programy, ktoré pozerajú starší, čiže sa „zvezú“ v závese. To uvádza v poznámkach viac rodičov. Je ťažké zaujať staršieho súrodencu (hlavne ak je skutočne starší) tým istým programom, čo pozerá mladší. Ale mladší je skôr ochotný sa pozrieť na to, čo pozerá starší súrodenec, hoci ho to môže po nejakej dobe prestať baviť.

Tabuľka č. 11 Typy sledovaných programov

Typ programu	Respon- denti v %	Respon- denti v čísle
Krátke animované rozprávky pre najmenších (napr. Mickeyho klubík, Požiarnik Sam, Matýsek a Jája, Prasiatko Pepa a pod.)	87%	184
Akčné animované rozprávky (napr. Spider-Man, Transformers, Pokémon, Ninja korytnačky a pod.)	19%	40
Animované rozprávky ostatných žánrov (napr. Scooby Doo, Casper, Mike Rytíř, Princezna Sofia a pod.)	53%	111
Animované celovečerné filmy pre celú rodinu (napr. Doba ľadová, Shrek, Ľadové kráľovstvo, Univerzita pre príšerky a pod.)	63%	132
Kreslené sitcomy (Futurama, Simpsonovci, South Park, Spongebob a pod.)	17%	35
Hrané komédie pre celú rodinu (napr. Sám doma, Noc v múzeu, Beethoven, Asterix a Obelix a pod.)	21%	45
Akčné hrané rozprávky pre celú rodinu (napr. Zloba - Maleficent, Snehulienka a lovec, Narnija, Harry Potter a pod.)	9%	20
Celovečerné sci-fi. fantasy alebo komixové filmy (Matrix, Hobbit, Pán prsteňov, Avatar, Avengers, Iron man a pod.)	5%	10
Celovečerné filmy určené predovšetkým pre mladých (Sága Twilight - Stmievanie, Hunger Games a pod.)	0%	1
Celovečerné akčné filmy a thrillery pre dospelých	0%	0
Horory	1%	2
Historické a výpravné filmy (Trója, Spartakus, Alexander Veľký, Bitka pri Thermopylách a pod.)	1%	2
Neakčné celovečerné filmy rôznych žánrov (napr. Zaklínač koní, Kráľova reč a pod.)	0%	1

Muzikály a hudobné filmy	6%	12
Hrané sitcomy (Priatelia, Teória veľkého tresku, Ako som poznal vašu matku...)	5%	11
Hudobné programy	20%	43
Správy	4%	9
Športové prenosy (futbal, hokej, F1, Moto GP, atletika a pod.)	16%	34
Reality show (Farmár hľadá ženu, Výmena manželiek, Kdo prežije – Survivor...)	1%	3
Súťaže (Superstar, Česko - Slovensko má talent, Milionár, Ninja faktor a pod.)	13%	27
Dokumentárne filmy (prírodopisné, cestovné, historické a pod.)	28%	54
Talk show (Banánové rybičky, Show Jana Krausa, Všechnopárty, Trochu inak...)	0%	1
Zábavné programy (Partička, TeleTele, Kredenc a pod.)	6%	12
Iné	7%	15

Tento trend potvrdzujú aj osobné pohovory. Všetky deti pozerajú z nasledujúcich: krátke animované príbehy, hudobné anglické animované programy (farby, čísla), otváranie Kindervajíčok (plastelínových vajíčok) s prekvapením, hudobné programy, prírodopisné programy a len v rodine č. 3 aj animované celovečerné rozprávky pre celú rodinu.

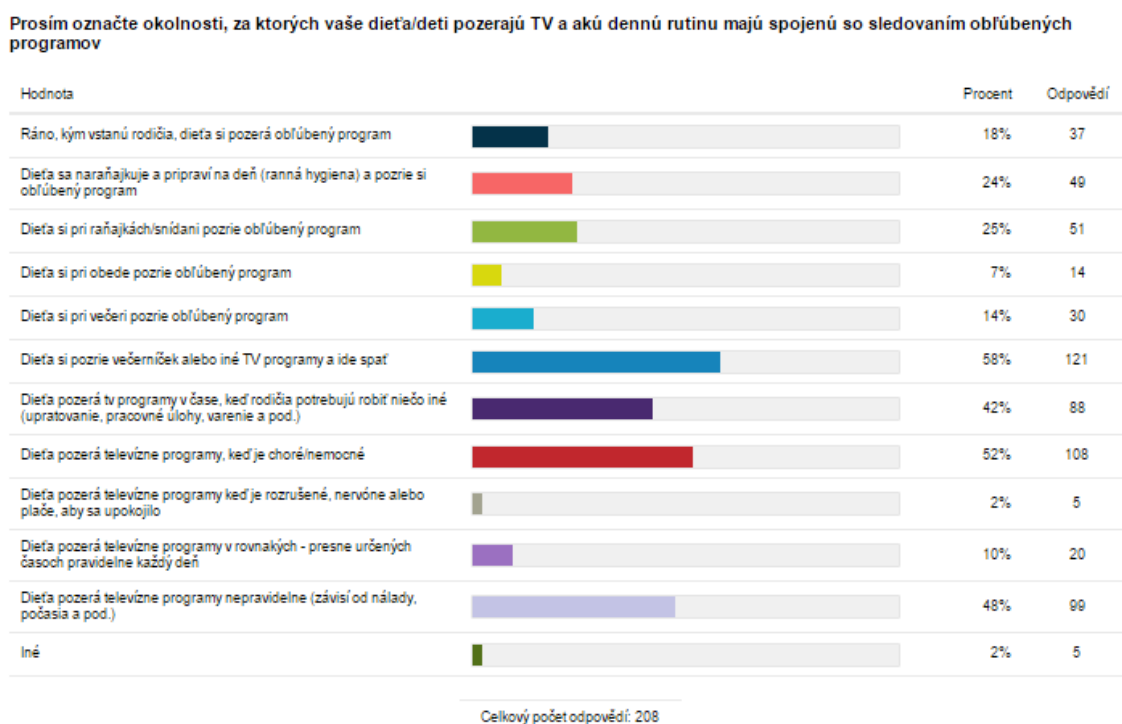
➤ **Prosím označte okolnosti, za ktorých vaše dieťa/deti pozerajú TV a akú dennú rutinu majú spojenú so sledovaním obľúbených programov**

Otázka má odpovedať na to, či rodičia deti odkladajú alebo neodkladajú pred televíznu obrazovku, aby si tak „uľahčili“ rodičovské povinnosti a využili ju ako babysittera. Odpoveď je ukrytá v možnosti: dieťa pozerá programy v čase, keď rodič potrebuje

urobiť niečo iné – až 42% rodičov takto využíva televíziu. Najčastejšie však rodičia uvádzajú sledovanie televíznych programov v čase, keď je dieťa choré (čiže sa musí udržať v kľude, prípadne v posteli a nemôže chodiť von). Iba 18% opýtaných necháva pozeráť deti televízne programy ráno (napr. cez víkendy), aby si dlhšie pospali. Až 48% rodičov uvádza, že sa televízia pozerá nepravidelne, čiže v ich domácnostiach zatiaľ nemá tak pevne stanovené miesto, aby sa ňou nejak riadil denný program dieťaťa. Ale musíme sa predsa len pozrieť na fenomén Večernička, ktorý stále v 58% domácností znamená odchod do postele. Zámerné som k Večerničku pridala aj iný program, pretože už na základe mojich rozpráv s rodičmi som vedela, že rodičia využívajú napr. rozprávky na YouTube alebo z rôznych serverov, kde sa dajú pozrieť zadarmo a púšťajú ich deťom pred spaním ako signál, že sa ide do postele.

Z opýtaných rodičov najviac využíva televíziu rodina 3. Rodiny 1. a 2. sledujú TV s deťmi nepravidelne. Rodina č.4 má dieťa príliš malé, nesleduje. Rodina č. 5 má presný program: keď sa naraňajkuje a pripraví na deň sleduje dieťa TV (cca. 20 min.), poobede po zobudení (cca. 20 min.) a potom Večerniček (cca. 15 min.). Rodina 3 púšťa deťom televíziu pri jedle (okrem raňajok), pred spaním a v prípade, že sú deti unavené a podráždené, prípadne rodičia potrebujú niečo urobiť.

Graf č. 21 Denná rutina a sledovanie televíznych programov

3.4.4.1 Zhrnutie dotazník časť D: Rodič a detský divák

Časť D potvrdzuje mnohé závery z časti C, napr. o kontrole obsahu sledovaných programov.

26% rodičov nenecháva deti prepínať si programy samé, zatiaľ čo 43% z nich necháva dieťa prepínať si programy pod dozorom. Iba 6% (celkom 12) respondentov sa priznáva k tomu, že si ich deti vo veku 0-6 rokov prepínajú programy samé, bez kontroly.

Ukazovateľ naznačuje, že rodičia chcú mať kontrolu nad tým, čo dieťa sleduje. Tento záver je možné vydedukovať, pretože v možnostiach bola aj odpoveď, že je dieťa na prepínanie programov príliš malé, čo označilo celkom 25% rodičov.

Z dotazníku sa ukazuje, že pravidelne sa s deťmi o tom, čo videlo, rozpráva iba 25% rodičov a 8% rodičov sa s deťmi nebaví vôbec. Občas sa s deťmi baví 57% rodičov. Ak beriem do úvahy predchádzajúce odpovede (predovšetkým odpovede na emocionálne reakcie detí a odpovede na vzdelávanie detí), **rodičia sa s deťmi bavia hlavne vo vypätých situáciách** (dieťa na televízne programy silne reaguje), **prípadne si vyžaduje pozornosť a odpovede** (vzdelávacie programy, dokumenty, experimenty, tanec, spev a pod.).

Kontrolu času a programov v detskom sledovaní televíznych považujem za **pasívnu mediálnu výchovu**, zatiaľ čo aktívne spoločné sledovanie televíznych programov, spoločný výber programov a venovanie pozornosti chovaniu sa dieťaťa pri sledovaní programov (nie len najjasnejším prejavom ako smiech, plač, ale aj menej jasným signálom, ako je reč tela, momentálne správanie sa dieťaťa – znervóznenie, odbiehanie od programov a pod.) a vlastný príklad pokladám za **aktívnu mediálnu výchovu** a zároveň prípravu dieťaťa na vlastnú selekciu televíznych programov.

Autori sa zhodujú v tom, že pokiaľ nechceme médiám pripísať v rámci výchovy detí a v ich živote príliš veľký význam, **nemali by sme používať sledovanie televíznych programov** (alebo používanie mobilu, tabletu, PC, notebooku a pod.) **ako výchovný prostriedok** – motiváciu, trest ani odmenu (viď napr. Príloha č. 1: Jan – Uwe Rogge: Dúsledky a pravidla). V odpovediach respondentov sa ukazuje, že až 57% respondentov používa sledovanie televíznych programov ako odmenu buď pravidelne alebo aspoň príležitostne a 54% rodičov ako trest pravidelne alebo aspoň príležitostne. Musíme však brať do úvahy, že veľké množstvo detí je do dvoch rokov, u ktorých tresty nemajú taký veľký význam. Preto pokladám tieto čísla za pomerne vysoké. **Českí a slovenskí**

rodičia tak podľa **dotazníku využívajú pomerne intenzívne sledovanie televíznych programov ako odmenu alebo trest (výchovný prostriedok) pre svoje deti.**

Na druhú stranu ale je podľa oslovených respondentov **dôležité dodržiavať denný rytmus dieťaťa** a až 67% detí má pravidelný rytmus spánku, môžeme teda povedať, že **agresívnym večerným programom nie sú deti do 6 rokov vystavené. Nepotvrdila sa teda hypotéza č. 2, že rodičia nevenujú pozornosť času a typom programov, ktoré dieťa pozerá. A to už v jeho rannom veku, kedy je najzraniteľnejšie.** Naopak, rodičia venujú práve kontrole času a typu programov, ktoré dieťa pozerá veľký význam a zaujímajú sa o to, aby pozeralo vhodné programy. Menej pozornosti venujú aktívnej mediálnej výchove.

Veľké očakávania som vkladala do otázky, aké druhy televíznych programov majú deti dovolené pozeráť. Očakávala som vysoké percento sledovania akčných rozprávok, ale aj kreslených sitcomov. Tieto žánre rodičia deťom moc nepúšťajú. Deti do 6 rokov majú najčastejšie povolené pozeráť animované rozprávky (pre najmenších bez zložitých zápletiiek, ale už aj s trochu zložitejším príbehom s dejom). Mnohé deti už pozerajú aj animované filmy pre celú rodinu, ktoré sú koncipované tak, aby sa na nich zasmiali už najmenšie deti. Celkovo však animované rozprávky s akčnou a násilnou tematikou, ale aj hrané filmy podľa dotazníka deti sledujú minimálne. Mnohé deti pozerajú športové prenosy, hudobné programy a dokumentárne filmy. A zaujímavá je obľúbenosť súťažných programov pre deti (viď tabuľka č. 10 Typy sledovaných programov). Podľa dotazníka si dovoľujem tvrdiť, že **väčšina detí v českých a slovenských oslovených domácnostiach sleduje veku primerané a vhodné programy.** Ukazujú sa samozrejme aj extrémny, ako sledovanie akčných rozprávok s násilnou tematikou (9% rodičov) alebo celovečerných sci-fi a fantasy filmov (5% rodičov), dokonca horory (1%, čiže dve domácnosti), ale ide skôr o nižšie čísla.

O rodičoch malých detí do 6 rokov sa dá povedať, že sú so svojimi deťmi ešte aktívni a snažia sa im **pripravovať iný program ako len sledovanie televíznych programov.** Iba 18% opýtaných necháva pozeráť deti televízne programy ráno (napr. cez víkendy), aby si dlhšie pospali a až 48% rodičov uvádza, že sa televízia pozerá nepravidelne, čiže v ich domácnostiach zatiaľ nemá tak pevne stanovené miesto, aby sa ňou nejak riadil denný program dieťaťa. Stále však pretrváva fenomén Večernička, ktorý v 58% domácností znamená odchod do postele. Zámerné som k Večerničku v otázke pridala aj iný program, pretože už na základe mojich rozpráv s rodičmi som vedela, že rodičia

využívajú napr. rozprávky na youtube alebo z rôznych serverov, kde sa dajú pozrieť zadarmo a púšťajú ich deťom pred spaním ako signál, že sa ide do postele. Zato je však sledovanie televíznych programov „hojne“ využívaných ako metóda udržania dieťaťa v pokoji, počas choroby. **Potvrdila sa nám však hypotéza č. 1, že rodičia majú tendenciu odkladať deti k televíznym obrazovkám:** využívajú možnosť pustiť deťom televízne programy v týchto prípadoch: 18% si pospí, 42% potrebuje urobiť nejakú prácu, dieťa sledujúce televízne programy lepšie papá (pri raňajkách pozerá televízne programy 24% detí, pri obede 7%, pri večeri 14%), keď je dieťa choré 52% detí.

3.4.5 Dotazník časť E: Televízne programy a zdravie detí

➤ **Myslíte si, že sledovanie televíznych programov ovplyvňuje zdravie detí?**

V poslednej časti dotazníka ma zaujímalo predovšetkým to, do akej miery si rodičia uvedomujú vlastnú úlohu v mediálnej výchove dieťaťa a tak som sa pýtala na to, čo podľa nich vplyva na zdravie, emócie a zmeny správania detí (či vôbec veria, že televízne programy majú takú moc) a ktoré faktory sú rozhodujúce. A skutočne sa ukázalo, že rodičia vlastnú úlohu vidia v kontrolovaní času a obsahu programov, ale to, že dieťa musia sami naučiť sledovať televízne programy nevedia. V otázkach si rodičia mohli vybrať aj viac možností, to znamená, že nemuseli vybrať ten najsilnejší vplyv, ale naopak mohli udať všetky a preto ma nižší koeficient vlastnej zodpovednosti trochu prekvapil.

V otázke ohľadne zdravia detí len 10% rodičov neverí vo vplyv sledovania televíznych programov na zdravie dieťaťa a 15% verí, že ho rozhodne ovplyvňuje. V otázke si rodičia mohli vybrať aj viac možností. Najviac respondentov verí, že zdravie ovplyvňuje hlavne dlhý sledovací čas – 67% (154 odpovedí). Vplyv typu programov na zdravie dieťaťa je významný z 52% (119 odpovedí), na treťom mieste sa tak umiestnila mediálna výchova rodičov, ktorú označilo 79 (34%) respondentov. Pri odpovediach ma zaujal predovšetkým fakt, že podľa rodičov má na dieťa väčší vplyv typ sledovaných programov ako vplyv rodičov. Z rozhovorov s rodičmi vyplynul rovnaký fakt. Podľa nich zdravie detí ovplyvňuje predovšetkým dĺžka sledovania programov (alebo typ média, napr. u rodiča č. 5 je nemysliteľné pozeranie tabletu, pretože jeho uhlopriečka a blízke sledovanie podľa niektorých výskumov poškodzuje zrak). Rodičia sa zhodli predovšetkým na tom, že dlhé pozeranie televízie poškodzuje zrak detí, spôsobuje nedostatok pohybu (čas, ktorý strávia sledovaním TV nestrávia vonku) a obezitu.

Rodičia sa zhodli aj na tom, že pozeranie reklám spôsobuje zlé stravovacie návyky, pretože deti nie len že viac pri pozeraní televíznych programov zjedia, ale jedia predovšetkým nevhodné reklamované potraviny.

Graf č. 22 Sledovanie televíznych programov a vplyv na zdravie detí

Myslíte si, že sledovanie televíznych programov ovplyvňuje zdravie detí?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Rozhodne nie	10%	24
Záleží koľko času strávi dieťa/deti sledovaním TV programov	67%	154
Záleží na prístupe rodiča, ako dieťa naučí sledovať televízne programy	34%	79
Záleží na type sledovaných programov	52%	119
Rozhodne áno	15%	35
Poznámka	1%	2

Celkový počet odpovedí: 229

➤ Myslíte si, že sledovanie televíznych programov ovplyvňuje emócie detí?

V odpovediach na túto otázku sa rodičia najviac zhodujú v tom, že záleží na type sledovaných programov, a to až v 62% (142 odpovedí). Za nimi nasleduje čas strávený sledovaním programov – 35% a prístup rodiča 29% (čo je ešte menej ako v predchádzajúcej otázke). V porovnaní s predchádzajúcou otázkou však až 34% odpovedí ukazuje na to, že rodičia veria na silný vplyv televíznych obsahov na emócie detí. O emóciách z opýtaných rodičov hovoril predovšetkým rodič č. 2, v rodine veria v silný vplyv sledovaných programov a to hlavne na inteligenčný vývoj a emócie dieťaťa a preto sledujú televízor čo najmenej. Zároveň spolu s rodičom č. 5 najsilnejšie veria v úlohu rodiča pri výchove (myslené aj mediálnej výchove) dieťaťa. Rodič č. 1 vplyv na emócie zatiaľ nepostrehol ani na to nemá nejaký názor, rodič č. 4 má malé dieťa, emócie zatiaľ nezaznamenal.

Graf č. 23 Sledovanie televíznych programov a vplyv na emócie detí

Myslíte si, že sledovanie televíznych programov ovplyvňuje emócie detí?

Hodnota	Procent	Odpovedí
Rozhodne nie	5%	11
Záleží, koľko času strávi dieťa/deti sledovaním TV programov	35%	79
Záleží na prístupe rodiča, ako dieťa naučí sledovať TV programy	29%	65
Záleží na type sledovaných programov	62%	142
Rozhodne áno	34%	78
Poznámka	1%	2

Celkový počet odpovedí: 228

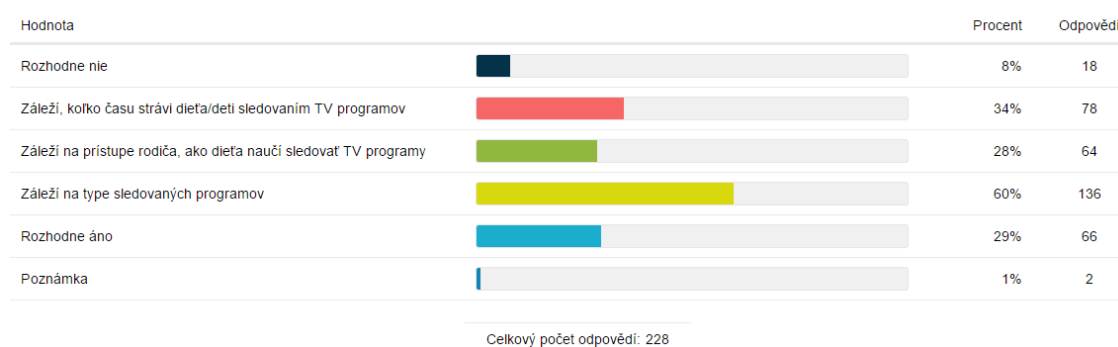
➤ **Myslíte si, že sledovanie TV programov vedie k zmenám v správaní dieťaťa?**

Najväčší počet odpovedí ukazuje na to, že rodičia prikladajú význam predovšetkým typu sledovaných programov – 60% (136 odpovedí), na druhom mieste je čas strávený sledovaním s 34% hlasov. Vplyv rodičov získal 28%.

29% rodičov verí, že rozhodne má sledovanie TV programov vplyv na zmeny v správaní detí. Z rodičov, s ktorými som hovorila všetci veria na vplyv TV programov na zmeny správania detí – predovšetkým agresivitu detí a to tak, že napodobňujú bitky, ktoré videli. Traja z nich sa s tým aj stretli, takže deťom sledovanie týchto programov zakázali. Iné zmeny správania neuvádzajú.

Graf č. 24 Televízne programy a zmeny správania sa detí

Myslíte si, že sledovanie TV programov vedie k zmenám v správaní dieťaťa?

3.4.5.1 Zhrnutie dotazník časť E: Televízne programy a zdravie detí

Odpovede na otázky ohľadne vplyvu sledovania televíznych programov na zdravie detí objasňujú hypotézu č. 2. Domnievala som sa, že rodičia nevenujú dostatočnú pozornosť času a typom programov, ktoré deti sledujú. Opak je pravdou a táto časť dotazníkového šetrenia to jasne potvrdzuje. Až 67% rodičov (čo je 154 odpovedí) verí, že dlhý sledovací čas ovplyvňuje zdravie detí a 52% rodičov (119 odpovedí) verí, že typ sledovaných programov má na zdravie detí vplyv. Ale iba 15% rodičov verí, že sledovanie televíznych programov má rozhodne vplyv na zdravie detí.

Situácia sa trochu mení v prípade vplyvu televíznych programov na emócie detí. 62% (142) respondentov verí, že pokiaľ ide o vplyv televíznych programov na emócie detí, záleží na type sledovaných programov, 35% (79) verí, že ich ovplyvňuje aj dĺžka pozerania a 34% (78) rozhodne verí, že sledovanie televíznych programov má vplyv na emócie detí. Podobná situácia je aj v prípade vplyvu televíznych programov na zmeny

správania sa detí. 29% (66) rodičov rozhodne verí, že vedú k zmenám správania sa detí. 60% (136) rodičov verí, že záleží na type sledovaných programov. 28% z nich verí, že má na tom svoj podiel aj čas strávený sledovaním televíznych programov. Z toho jasne vyplýva, že **rodičia sa zaujímajú predovšetkým o typy sledovaných programov a všeobecne sa zhodujú na tom, že majú vplyv ako na zdravie, tak na emócie a správanie sa detí. Hneď za nimi nasleduje čas strávený sledovaním televíznych programov. Vo svojej schopnosti ovplyvniť mediálne správanie detí veria až na treťom mieste, čo vedie k skôr pasívnej kontrole času a obsahu pozeraných programov ako k samotnej mediálnej výchove.**

3.4.6 Závěry dotazníkového šetření - zhrnutie

Dotazník vyplnilo 232 respondentov, z toho 118 ho vyplnilo v papierovej forme. Ostatné online. Vzorka je tak dostatočne rôznorodá, aj v prípade, že chceme posudzovať technologické zázemie jednotlivých domácností. Vybavenosť televíznymi prijímačmi je 95% a postupne sú televízne prijímače nahradzované inými zobrazovacími zariadeniami ako sú stolový počítač, tablet, notebook, smartphone. K vlastníctvu týchto zariadení sa v dotazníku hlási 100% opýtaných. Naša cieľová skupina detí od 0-6 rokov tak vyrastá v prostredí s prístupom k médiám a televíznym programom rôznych druhov a aj žánrov a stretávajú sa s nimi v každodennom živote. Nemôžu sa im len tak vyhnúť. Snaha rodičov o zákaz prístupu detí k televíznym obrazovkám a televíznym obsahom je tak bezpredmetná, pretože médiá už sú dávno súčasťou bežnej reality. A tak miesto boja s nevyhnutným by sa rodičia mali viac orientovať na mediálnu prípravu detí. V určitej etape života sa totiž deti s médiami stretnú a nastane otázka, či na tento stret budú pripravené tak ako deti, ktoré sa s televíznymi programami (a celkovo médiami) stretávajú odmalička. Hlavným zdrojom sociálneho učenia v predškolskom období je rodič, ktorý dieťaťu sprostredkováva každodennú realitu, či už ide o hygienu, slušné správanie, chovanie sa voči druhým a akceptáciu spoločenských noriem, tak by mal byť aj mentorom dieťaťa v prípade posudzovania a prijímania mediálnych obsahov. V tomto období spolu so základnými spoločenskými návykmi by dieťa mal učiť aj „správne mu mediálnemu konzumu“ a selekcii mediálnych obrazov. Medzi tieto rodičovské úlohy patrí ako **pasívna kontrola času**, ktorý dieťa venuje pozeraniu televíznych programov (neodporúčam maximálny sledovací čas, pretože každé dieťa je iné, každé rodinné zázemie je iné a každý sme v rôznych životných etapách, kedy je aj využitie médií iné)

a pasívna selekcia programov, tak aj aktívny prístup k mediálne výuke dieťaťa. To obsahuje okrem zaregistrovania plaču a smiechu aj **sledovanie ďalších emočných príznakov vplyvu sledovaného programu** (mimika, gestikulácia, konzumácia jedla, odbiehanie od monitoru) **a snaha o vyhodnotenie správania sa dieťaťa, pravidelné konverzácie o videných obsahoch** (napr. aj pred spaním, aby dieťa malo čas utriediť si myšlienky po tom, ako program videlo, čo zároveň pomôže odbúrať alebo odhaliť zdroj prípadných nočných besov), **zaujatie jasného postoja k videným programom bez vyčítavého tónu a manipulácií.** Dieťa sa učí pozorovaním a rodič svojím príkladom dieťaťu „vtláča“ jeho budúce postoje a správanie sa. Preto, keď dieťa pozerá nejaký program, s ktorým rodič nesúhlasí, je dobré dať jasne najavo svoj nesúhlas, ale zároveň nechať dieťa nech si samo rozmyslí, čo si o programe myslí. Deti majú iný divácky vkus aj iné vnímanie, iné potreby ako rodič, preto dávať najavo pohrdanie programom alebo ho skritizovať znamená automaticky skritizovať aj dieťa, čo vzájomnému porozumeniu a ďalšej konverzácii na téma médiá neprospeje. Aj v mediálnej výchove, tak ako v bežnej výchove, platia presné pravidlá a rodič určuje hranice, ktoré sa neprekračujú. **Žiaľ, podľa výsledkov dotazníka je práve aktívna mediálna výchova v českých a slovenských domácnostiach zanedbávaná a prevažuje pasívna kontrola sledovacieho času a programov.**

Pokiaľ ide o množstvo času, ktoré deti strávia sledovaním televíznych programov, v peknom (96%) aj škaredom (87%) počasí sa väčšinou deti zmestia do hranice troch hodín denne. Tato hranica je Suchým²²⁴ uvádzaná ako riziková. České a slovenské deti do 6 rokov teda môžeme považovať za umiernených divákov s množstvom iných aktivít, ktoré im vyplnia voľný čas. Avšak detské diváctvo je počasím ovplyvnené viac ako rodičovské, čo znamená, že v nepriaznivom počasí, keď deti nie sú vonku, sa deti na televízne programy dívajú viac.

Na druhú stranu ale je podľa oslovených respondentov **dôležité dodržiavať denný rytmus dieťaťa** a až 67% detí má pravidelný rytmus spánku, môžeme teda povedať, že **agresívnym večerným programom nie sú deti do 6 rokov vystavené. Nepotvrdila sa teda hypotéza č. 2, že rodičia nevenujú pozornosť času a typom programov, ktoré dieťa pozerá. A to už v jeho rannom veku, kedy je najzraniteľnejšie.**

---

²²⁴ SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí.* Vyd. 1. Praha: Triton, 2007, 168 s. Psyché (Triton), sv. č. 49, str. 63.

Naopak, podľa výsledkov dotazníka si dovoľujem tvrdiť, že **väčšina detí v českých a slovenských oslovených domácnostiach sleduje veku primerané a vhodné programy.**

Hypotéza č. 1 (Rodičia majú tendenciu deti "odkladať" pred televíziu, a to z rôznych dôvodov) **sa nám potvrdila ako reálna.** Rodičia využívajú možnosť pustiť deťom televízne programy v týchto prípadoch: 18% si pospí, 42% potrebuje urobiť nejakú prácu, dieťa sledujúce televízne programy lepšie papá (pri raňajkách pozerá televízne programy 24% detí, pri obede 7%, pri večeri 14%), keď je dieťa choré 52% detí

Dotazníkové šetrenie podľa mňa dokázalo, že prostredníctvom televíznych programov sú deti schopné sa učiť. **Ako jasný dôkaz však môžeme uviesť to, že sa deti z pozerania televíznych programov naučili napr. pomenovanie farieb, počítanie v angličtine (bez toho, aby ich to učili rodičia), spievanie anglických pesničiek, prípadne opakovanie správania pozorovaného v televíznych programoch (ako schovávanie predmetov do plastelíny). Ďalšími dôkazmi je aj záujem o vedecké experimenty alebo varenie.** Nie je možné ani zabudnúť na reklamu, ktorá rodičom denne dokazuje, ako rýchlo sa deti učia o nových produktoch a aké je pomerne jednoduché vzbudiť ich záujem. Tieto príklady uvádzajú rodičia ako v osobných rozhovoroch, tak v dotazníkovom šetrení. **Dokazuje to, že televízne programy majú silný edukačný potenciál a deti sa z nich jednoznačne učia.**

Dotazník tiež jasne dokazuje to, že televízne programy vplývajú už na emócie najmenších divákov. Nejakú emóciu si v súvislosti so sledovaním televíznych programov všimlo 81% dotazovaných rodičov. Najsilnejšie emócie rodičia spájali so zobrazením **detí v nebezpečných situáciách alebo zlých životných podmienkach. Z ďalších uvádzaných emócií bola reklama na jedlo a vplyv na detské chute.** Aj keď by sme tento vplyv mohli zaradiť do zmien správania sa. Pokiaľ ide o zmeny správania sa, rodičia takto malých detí ešte veľa prípadov nezaznamenali, tí, ktorí sa stretli s agresívnym správaním zareagovali skôr pasívnym spôsobom – to znamená, televíziu vypli a zakázali tieto obsahy na základe predpokladu, že dieťa je na to ešte malé alebo že sa učí zlé veci. Komunikácia o videných programoch vo výchove neprevláda. Z dotazníku sa ukazuje, že pravidelne sa s deťmi o tom, čo videlo rozpráva iba 25% rodičov a 8% rodičov sa s deťmi nebaví vôbec. Občas sa s deťmi baví 57% rodičov. Ak beriem do úvahy predchádzajúce odpovede (predovšetkým odpovede na emocionálne reakcie detí a odpovede na vzdelávanie detí), **rodičia sa s deťmi bavia**

hlavne vo vypätých situáciách (dieťa na televízne programy silne reaguje), **prípadne si vyžaduje pozornosť a odpovede** (vzdelávacie programy, dokumenty, experimenty, tanec, spev a pod.).

Médiá by nemali byť využívané ako výchovný prostriedok. Ale v odpovediach respondentov sa ukazuje, že až 57% respondentov používa sledovanie televíznych programov ako odmenu buď pravidelne alebo aspoň príležitostne a 54% rodičov ako trest pravidelne alebo aspoň príležitostne. **Českí a slovenskí rodičia tak podľa odpovedí v dotazníku využívajú pomerne intenzívne sledovanie televíznych programov ako odmenu alebo trest (výchovný prostriedok) pre svoje deti.**

Rodičia majú obavy z poškodenia zdravia, emočného vývoja alebo zmien správania sa svojich detí, ktoré by mohli byť spôsobené sledovaním televíznych programov. Všeobecne sa obávajú predovšetkým dĺžky času stráveného sledovaním televíznych programov, ale intenzívne kontrolujú aj typy sledovaných programov. **Vo svojej schopnosti ovplyvniť mediálne správanie detí veria až na treťom mieste, čo vedie k skôr pasívnej kontrole času a obsahu pozeraných programov ako k samotnej mediálnej výchove.**

Záver

Myšlienka, že napíšem rigoróznu prácu tematicky orientovanú na mediálnu výchovu vznikla v roku 2013, keď sa mi narodil syn. Strávila som veľa času učením sa, ako správne vychovávať dieťa a diskusiou s inými matkami o tom, ako dieťa správne vzdelávať. Tak som sa rozhodla využiť skúsenosti a kontakty s mamičkami a po konzultácií s profesorom Jirákom vznikla téma práce: „Večerníček a do postele! Regulácia užívania televízie vo výchove dieťaťa do šiestich rokov“.

Hlavným výskumným problémom rigoróznej práce bolo zistiť, ako moc regulujú rodičia užívanie televízie vo výchove detí do 6 rokov, pričom k pojmu televízia som pripojila aj stolový počítač, tablet, notebook a smartphone – teda všetky zariadenia schopné zobrazit' televízne programy. Je to spôsob, ako sa pýtať respondentov na pozieranie všetkých televíznych programov v rodinách. Inak by sme získali výsledky pozieranie televízora (ako predmetu), ktorý však už nie je jediným zobrazovacím zariadením v českých a slovenských domácnostiach. K dosiahnutiu cieľa som využila kvantitatívnu výskumnú metódu dotazníkové šetrenie a kvantitatívnu metódu poloformálny rozhovor s rodičmi detí do 6 rokov. Zo skúmaného problému vyplynul hlavný cieľ: **analyzovať, ako súčasní rodičia regulujú detské diváctvo vo vekovej kategórii detí od nula do šiestich rokov a to v českých a slovenských domácnostiach**. Vedľajším cieľom bolo **zistiť, koľko času trávia deti vo vekovej skupine 0 – 6 rokov sledovaním televíznych programov**. Rigorózna práca vychádza z dvoch hypotéz:

1. Rodičia majú tendenciu deti "odkladať" pred televíziu, a to z rôznych dôvodov.
2. Rodičia nevenujú pozornosť času a typom programov, ktoré dieťa pozerá. A to už v jeho rannom veku, kedy je najzraniteľnejšie.

Hlavný cieľ považujem za naplnený. Práca obsahuje popis podmienok, za akých sa deti dívajú na televízne programy, ich denné rutiny, prehľad typov programov, ktoré deti sledujú, ale aj toho, ako tieto programy vplývajú na detské emócie a vzdelávanie z pohľadu rodiča. Ďalej obsahuje popis toho, ako rodičia s deťmi o videných obsahoch komunikujú.

Vedľajší cieľ je tiež naplnený. Tabuľky 7 – 9 obsahujú prehľad sledovacích časov detí a ich rodičov a ich porovnanie.

Prvá hypotéza sa potvrdila (viď. podkapitola 3.4.6 Závěry dotazníkového šetření – zhrnutie). Rodičia využívajú možnosť pustiť deťom televízne programy v týchto prípadoch: 18% si pospí, 42% potrebuje urobiť nejakú prácu. Dieťa, ktoré pri jedle pozerá televízne programy, lepšie je (pri raňajkách pozerá televízne programy 24% detí, pri obede 7%, pri večeri 14%). Počas choroby pozerá televízne programy 52% detí.

Druhá hypotéza sa nepotvrdila. Podľa výsledkov dotazníkového šetrenia, rodičia v Čechách a na Slovensku venujú kontrole času a typu programov, ktoré dieťa pozerá, veľký význam a dozerajú na to, aby pozeralo vhodnú programy.

Hypotézy vedú k nasledujúcim skúmaným otázkam.

1. Koľko času približne strávia deti do šiestich rokov pred televíziou?
2. Upravujú rodičia denný program dieťaťa podľa vybraných TV programov?
3. Zaujímajú sa rodičia o to, čo ich dieťa pozerá v TV?
4. Využívajú rodičia televízne programy ako výchovný prostriedok dieťaťa?

Na všetky skúmané otázky nám dotazníkové šetrenie odpovedalo. Najväčší počet detských divákov sa v sledovacom čase zmesť do slabého až mierneho diváctva (viď tabuľka č. 7), čo je rozmedzie nula až dve hodiny pozerania televíznych programov denne – 87% detí v priaznivom a 62% detí v nepriaznivom počasí. Rodičia deťom neupravujú denný program v závislosti na vysielacích časoch televíznych programov. Jedným z dôvodov je aj to, že využívajú internetové streamovanie, čo im umožňuje prehrať vybraný televízny program v akýkoľvek dobu. Podľa výsledkov dotazníka sa rodičia veľmi zaujímajú o to, čo deti sledujú v televízii a programy im často vyberajú. Rodičia využívajú zákazy a povolenie sledovania televíznych programov ako výchovný prostriedok, čo iba posilňuje úlohu médií v domácnostiach.

Rodičia českých a slovenských detí do 6 rokov venujú veľkú pozornosť tomu, ako dlho a čo deti v televízii (alebo prostredníctvom internetu) pozerajú. Záleží im na tom, aby nepozerali obsahy s agresívnou tematikou a regulujú deťom dĺžku aj obsah sledovaných programov. Táto regulácia predstavuje pasívnu mediálnu výchovu. Menej sa však už zaujímajú o aktívnu mediálnu výchovu a z dotazníka vyplýva, že svojej úlohe vzoru mediálneho správania nedôverujú.

Počas tvorby tejto práce sa vynoril celý rad ďalších otázok, ktoré by bolo vhodné doplniť ďalším prieskumom, napríklad osobnými pohovormi s viacerými rodičmi ako v tejto práci. Jednou zo spomínaných otázok je problematika slabej aktívnej mediálnej výchovy so strany českých a slovenských rodičov, čo síce nie je súčasťou problematiky tejto práce, ale otvára diskusiu na tému mediálnej osvetvy samotných rodičov, aby dokázali svoje deti viesť tvárou v tvár médiám a ich vplyvom.

Summary

The idea to write rigorous thesis about media education originated in 2013 when my son was born. I spent a lot of time learning how to upbringing a child, and a lot of time discussing with other mothers about the correct way of children's education. So I decided to use that experiences and net of mother contacts, and after consultation with professor Jiráček the thesis title became "Bed time story and sleep! Regulating the use of television in raising children under 6 years of age".

The main research problem was to find out how much parents regulate TV watching in the upbringing of children up to 6 years of age. The word TV in this thesis includes table PC, tablet, notebook and smartphone – all devices able to display TV contents. This is the way how to ask respondents about all television programmes watching in the questioned families. Otherwise, we would obtain the results for watching TV, which is not the only displaying device in Czech and Slovak households. To achieve the main objective I used a quantitative research method of a questionnaire survey and a qualitative method of semi-formal interviews. From the research problem comes the main objective of the rigorous thesis: **analysis of how today's parents regulate children's viewing in the age group from 0 to 6 years of age in Czech and Slovak households**. The secondary objective was to **find out, how much time children in the age group from 0 to 6 years spend by watching TV programs**. This thesis is based on two hypotheses:

- 1) Parents use TV as a babysitter, and do so for various reasons.
- 2) Parents do not pay attention to the time and type of programmes that children watch, even at a very early age when they are most vulnerable.

I consider the main objective as fulfilled. The thesis includes a description of conditions under which children watch TV programmes, their daily routines, summary of the type of TV programmes watched, but also how these programmes influence children's emotions and education from parents' point of view. It also includes description of the way parents and children speak together about the watched contents.

The secondary objective was fulfilled as well. Tables 7 – 9 contain comparison of watching times of the children and their parents and their comparison.

The first hypothesis was confirmed (see subchapter 3.4.6 Conclusions from questionnaires - summary). Parents use the opportunity to turn on television programmes for their children in the following cases: 18% - to have some sleep, 42% - to do some work. Children who watch TV programmes while dining eat better (24% of children watch television programmes at breakfast, 7% at lunch, and 14% at dinner). 52% of children watch TV programmes when they are ill.

The second hypothesis was not confirmed. According to the questionnaire results, parents in the Czech Republic and Slovakia regulate the time as well as the type of programmes watched by children, and oversee the content's suitability.

Those hypotheses lead to the following investigated issues:

1. How much time do children up to 6 years of age spend watching TV?
2. Do parents adapt the child's daily routine according to the chosen TV programmes?
3. Are parents interested in what their child watches on TV?
4. Do parents use TV programmes as an education tool?

My questionnaire survey answered all these questions. Most of child viewers watch television programmes max. two hours per day (87% in favourable weather and 62% in unfavourable weather). Parents do not modify children's daily routine according to broadcast times of TV programmes. One of the reasons is TV contents streaming via the Internet, which enables the parents to play a chosen programme anytime during the day. According to the questionnaire results, parents are very interested in the TV contents watched by their children and very often choose the programmes themselves. The answer to the last question is "yes" - parents use TV as a punishment or reward, which

only empowers the role of the media in households. Parents of Czech and Slovak children up to 6 years of age pay attention to the time and contents of watched programmes. Parents do care that their children do not watch aggressive contents and regulate the length and contents of programmes watched. Such regulation constitutes a passive type of media education. However, parents are less interested in active media education and they do not trust in their own task as a media behaviour role model. During writing this thesis a number of issues emerged, which should be solved by additional surveys, for example via personal interviews with more parents than in this thesis. One of the investigated issues was weak media education by Czech and Slovak parents, which opens the discussion about media awareness-raising of the parents to teach them how to lead their children face to face media.

Použitá literatura

Knižné zdroje

BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 199 s. ISBN 80-858-5011-7.

BUERMANN, Uwe a HRADIL, Radomil. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2009, 239 s. ISBN 978-808-6600-581.

FRANK, Tomáš a JIRÁSKOVÁ, Věra. *K mediální výchově: Mediální výchova a komunikační strategie v teorii a praxi*. 1. Praha: SPHV, 2008, 124 s. ISBN 978-80-904-187-4-5.

GAUNTLETT, David a HILL, Annette. *TV living: television, culture and everyday life*. 1st pub. London: Routledge, 1999, xi, 315 s. ISBN 04-151-8486-X.

GILES, David. *Psychologie médií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 185 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-802-4739-212.

GUNTER, Barrie a MCALEER, Jill L. *Children and television*. 2nd ed. New York: Routledge, 1997, xiii, 260 p. ISBN 04-151-4452-3.

CHARLTON, Michael (ed.) a BACHMAIR, Ben (ed.). *Media Communication in Everyday Life: Interpretative Studies on Children's and Young People's Media Actions* [online]. München - New York - London - Paris: K. G. Saur Verlag, 1990. ISBN 3-598-20208-3.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 413 s. ISBN 978-807-3674-663.

JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: [stručný úvod do studia médií a mediální komunikace]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-807-3672-874.

JIRÁK, Jan a WOLÁK, Radim. *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, 2007, 152 s. ISBN 978-808-6212-586.

KOTLER, Philip. *Moderní marketing: 4. evropské vydání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 1041 s. ISBN 978-80-247-1545-2.

LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014, 143 s. XXI. století, sv. 31. ISBN 978-802-0023-339.

MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. 2., rev. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011, 399 s. ISBN 978-80-204-2409-9.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, 639 s. ISBN 978-807-3675-745.

MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2006, 341 s. ISBN 80-246-0905-3.

MÍČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Základy mediální výchovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 295 s. ISBN 978-807-3673-154.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. Základy sociologie, sv. 8. ISBN 80-864-2905-9.

MURPHY-WITT, Monika a STAMER-BRANDT, Petra. *Připravte své dítě do života: osm klíčových dovedností - jak je můžete svému dítěti zprostředkovat a jak si je může dítě s vaší pomocí osvojit*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 155 s. Clever life. ISBN 978-802-4720-821.

MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 256 s. ISBN 978-807-4520-020.

MUSIL, Josef. *Úvod do sociální a masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 123 s. ISBN 978-808-6723-440.

O'MAROVÁ, Peggy a MCCONNELLOVÁ, Jane. *Přirozený rodinný život: Komplexní průvodce rodičovstvím časopisu Mothering*. 1. Praha: Malvern, 2013. Adam a Eva. ISBN 978-80-87580-53-0.

ORAVCOVÁ, Jitka. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004. ISBN 80-8055-980-5.

PIAGET, Jean. *Psychologie inteligence*. Vyd. 2., v nakl. Portál 1. Praha: Portál, 1999, 168 s. ISBN 80-717-8309-9.

POSPÍŠIL, Jan a ZÁVODNÁ, Lucie Sára. *Mediální výchova: metodika*. Vyd. 1. Kralice na Hané: Computer Media, 2010, 112 s. ISBN 978-807-4020-407.

POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: veřejná komunikace ve věku zábavy*. 2., opr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010, 204 s. ISBN 978-802-0422-064.

ROGGE, Jan-Uwe a MÄHLER, Bettina. *Páni kluci: knížka pro rodiče, kteří vychovávají chlapce*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004, 135 s. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1134-8.

ROGGE, Jan-Uwe. *Děti potřebují hranice*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2009, 131 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-634-6.

ROGGE, Jan-Uwe. *Rodiče určují hranice*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2013, 182 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-262-0533-3.

ŘÍČAN, Pavel a PITHARTOVÁ, Drahomíra. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1995, 62 s. ISBN 80-717-8084-7.

SMOLÍKOVÁ, Klára. *Ovladač je můj!, aneb, Jak na média: praktický rádce pro každého, kdo chce mít média v hrsti*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-000-1865-9.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. 1. vyd. Brno: Host, 2014, 341 s. ISBN 978-807-2948-727.

SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2007, 168 s. Psyché (Triton), sv. č. 49. ISBN 978-807-2549-269.

ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007, 157 s. ISBN 978-807-3151-492.

VOLEK, Jaromír a BINKOVÁ, Pavlína - editovali:. *Média a realita: sborník prací Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU Brno*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. ISBN 80-210-3308-8.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 319 s. ISBN 978-807-3673-871.

VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy*. 4., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, 324 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4005-8.

WINN, Marie. *Unplugging the Plug-In Drug*. 1st publ. New York: Penguin Books, 1987, xviii, 206 s. ISBN 01-400-8895-4.

ZÄHME, Volker a ZIERK, Felicitas. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, 202 s. Příručka moderního člověka. ISBN 80-723-4420-X.

Elektronické zdroje

Informační společnost v číslech: Česká republika a EU [online]. Praha: ČSÚ, 2015, 2015-08-04 [cit. 2015-12-21]. ISBN 978-80-250-2620-5. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32631125/061004-15.pdf/c38abb79-ac83-49f3-8519-c6eaceb8b5b2?version=1.1>.

JIRÁK, Jan a DVOŘÁKOVÁ, Tereza. CEMES UK FSV. *Koncepce klasifikace audiovizuálních produktů podle věkových skupin: Závěrečná správa*. Praha, 2008.

PRENSKY, Marc. *Digital Natives, Digital Immigrants* [online]. NCB University Press, 2001, 9(No. 5), 6 [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.

RIDEOUT, Victoria. *Zero to Eight: Children's Media Use in America 2013*. In: Common sense [online]. Common Sense Media, 2013 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <https://www.commonsensemedia.org/research/zero-to-eight-childrens-media-use-in-america-2013>.

VOLEK, Jaromír. *TELEVIZE JAKO SPOLUTVŮRCE DOMOVA A EXTENZE RODINY* [online]. In: . Brno, 1999 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080227134945.pdf>.

Novinové články

VERNER, Ivan. Zábava okolo televize. *Bydlení, stavby, reality: měsíčník pro všechny příznivce moderního bydlení*. Praha: Mladá fronta, 2015, 10(3/2015). ISSN 1801-7533.

E- články

BAJEROVÁ, Markéta. Úrazu dětí přibývá, nejvíc nebezpečí číhá doma. In: *Týden.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/zdravi/urazu-deti-pribyva-nejvic-nebezpeci-ciha-doma_275591.html#.VQq9N9KG-C0.

ZAHRÁDKOVÁ, Michaela. Čtvrtstoletí českých médií. Díl druhý (1994–1999). In: *Týden.cz* [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, a.s, 2013, 2013-02-22 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/tisk/ctvrtstoleti-ceskych-medii-dil-druhy-1994-1999_262024.html

HRON, Lukáš. Revoluce v konstrukci. Skládací mobil bude za rok a bude hodně drahý. In: *IDNES.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: http://mobil.idnes.cz/samsung-vyrobi-prvni-prekladaci-smartphone-v-roce-2016-p01-/m_ob_samsung.aspx?c=A150325_131336_mob_samsung_LHR.

KUNCOVÁ, Jana. *Děti a média: vyhrávají televize a internet* [online]. In: MEDIAGURU. 2012 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://www.mediaguru.cz/2012/03/deti-a-media-vyhravaji-televize-a-internet/#.V_Qs_T9KG-C1.

VŠETEČKA, Roman. Twitter může s novou aplikací udělat z každého živého zpravodaje. In: *Technet.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/twitter-periscope-One-/sw_internet.aspx?c=A150331_182336_sw_internet_vse.

VÁCLAVÍK, Lukáš. Mobilní televize od T-Mobilu: nevyužitý potenciál a za vysokou cenu [zkušenosti]. In: *Cnews.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.cnews.cz/clanky/mobilni-televize-od-t-mobilu-nevyuzity-potencial-za-vysokou-cenu-zkusenosti>.

PLÍVOVÁ, Alžběta, tisková mluvčí České televize. Velká výstava, Krakonoš v HD, nové večerníčky i projekce po celé republice. Večerníček je na obrazovce 50 let. Tisková zpráva ČT. In: *EPress: Elektronický presskit ČT* [online]. Praha: Česká televize, 2015, 1996-2015 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/epress/vecernicek50/>.

Web

Dlouhodobé plány programového, technického, personálního a ekonomického rozvoje České televize na roky 2011-2015: Česká televize – multimediální galerie pro 21. století [online].

Praha, 2011 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/Plany_rozvoje_2011-2015.pdf.

Metodika_novela ŠZ 82-2015_final.pdf. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Máj 2015 [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/35210/>.

Prima (televizní stanice). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Prima_\(televizn%C3%AD_stanice\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Prima_(televizn%C3%AD_stanice))

Rozlišení. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2005, 2015-02-18 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozli%C5%A1en%C3%AD>.

Statistikarkiv. *NORDICOM* [online]. Göteborg: Göteborgs universitet, 2007 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.nordicom.gu.se/sv/mediefakta/statistikarkiv>.

Zoznam štátov podľa počtu obyvateľov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2012, 2015-09-03 [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Zoznam_%C5%A1t%C3%A1tov_pod%C4%BEda_po%C4%8Dtu_obyvate%C4%BEdov

Seznam tabulek

Tabuľka č. 1 porovnanie TV v detskej izbe 2011 vs. 2013, USA

Tabuľka č. 2 Plánované a neplánované účinku médií

Tabuľka č. 3 Faktory škodlivosti reklamy podľa Vysekalovej

Tabuľka č. 4 Prehľad typov televíznych programov vhodných pre malé deti

Tabuľka č. 5 Štatistika veku predškolských detí

Tabuľka č. 6 ČSÚ Domácnosti s osobným počítačom

Tabuľka č. 7 Porovnanie sledovacích časov rodičov v priaznivom a nepriaznivom počasí

Tabuľka č. 8 Porovnanie sledovacích časov detí do 6 rokov v priaznivom a nepriaznivom počasí

Tabuľka č. 9 Porovnanie sledovacích časov rodičov a detí do 6 rokov v priaznivom počasí

Tabuľka č. 10 Porovnanie sledovacích časov rodičov a detí do 6 rokov v nepriaznivom počasí

Tabuľka č. 11 Typy sledovaných programov

Seznam grafů

Graf č. 1 Vybavenosť detských izieb

Graf č. 2 Cyklus multiplikácie zobrazovacích zariadení v rodine

Graf č. 3 Počet detí v predškolskom veku v domácnosti

Graf č. 4 Počet ďalších detí v školskom veku v domácnosti

Graf č. 5 Vzdelanie matky

Graf č. 6 Vzdelanie otca

Graf č. 7 Vlastníctvo TV prijímača

Graf č. 8 Vlastníctvo iného zobrazovacieho zariadenia

Graf č. 9 Zobrazovacie zariadenie v detských izbách

Graf č. 10 Povolenie pozerat' televízne programy

Graf č. 11 Ako sa TV programy dostávajú do domácnosti

Graf č. 12 Televízne programy a učenie detí

Graf č. 13 Televízne programy a emócie detí

Graf č. 14 Zmeny v diváckych návykoch rodičov

Graf č. 15 Hra pred zapnutým monitorom

Graf č. 16 Deti a vlastný výber programov

Graf č. 17 Komunikácia s deťmi o videných obsahoch

Graf č. 18 Výchova dieťaťa - odmena

Graf č. 19 Výchova dieťaťa - trest

Graf č. 20 Nočné sledovanie televíznych programov

Graf č. 21 Denná rutina a sledovanie televíznych programov

Graf č. 22 Sledovanie televíznych programov a vplyv na zdravie detí

Graf č. 23 Sledovanie televíznych programov a vplyv na emócie detí

Graf č. 24 Televízne programy a zmeny správania sa detí

Seznam příloh

Príloha č. 1: Televízny program s žltým vyznačením programov určených pre deti (tabuľky)

Príloha č. 2: Jan – Uwe Rogge: Důsledky a pravidla užívání médií (text)

Príloha č. 3: Audiovizuálne vybavenie domácností pre Európu v roku 2007 (tabuľka)

Príloha č. 4: Dotazník (text)

Príloha č. 5: Zhrnutia rozhovorov s rodičmi detí (text)

Přílohy

Príloha č. 1: Televízny program s žltým vyznačením programov určených pre deti

Sobota 23.1.2016

So 23. 1.		Ne 24. 1.	
právě teď celý den všechny typy dokument film hudba pořad pro děti seriál sport zábava zprávy			
C1	C2	C:D	
05:15 Etiketa	05:50 Postřehy odjinud	06:00 Raníček	
05:20 Postřehy odjinud	06:00 Raníček	06:05 Světoběžky	
05:30 Události v regionech	06:05 Světoběžky	06:15 Hurá, škola!	
06:00 Bolkoviny	06:15 Hurá, škola!	06:30 Matýsek	
06:55 Růže a prsten	06:30 Matýsek	06:40 Franklin a přátelé	
08:25 Úsměvy Jiřiny Steimarové	06:40 Franklin a přátelé	07:00 Mikulášovy patálie II	
09:05 Nejlepší trapasy	07:00 Mikulášovy patálie II	07:15 Garfieldova show III	
10:15 Všechnopárty	07:15 Garfieldova show III	07:30 Studio Kamarád	
11:10 Otec Brown II	07:30 Studio Kamarád	09:00 Tamtam	
12:00 Z metropole, Týden v regionech	09:00 náš venkov: Milovaná samota	09:20 Můj slon Štísko	
12:25 Hobby naší doby	09:30 Za našima humny: Svatobořice - Mistřín	10:50 Bob a Bobek na cestách	
12:50 Postřehy odjinud	09:55 Folklorika	11:00 My z konce světa (10/13)	
13:00 Zprávy	10:25 Druhá světová válka v barvě: Šach Británii	11:30 Bludiště	
13:05 Červánková královna	11:20 Letecké katastrofy: Panika zabíjí	12:00 Lvičata	
14:10 Poslední Podskalák	12:05 Zatopené osudy: Slezská Harta	12:30 Hra o hrad	
15:45 Příběhy slavných... František Smolík	12:25 Babylon	12:55 Invaze planktonu	
16:40 Hercule Poirot	12:55 Elba stopami císaře	13:05 Mrfouskové - Údolí ztracených mravenců	
18:25 Kluci v akci	13:35 Nemoonice na vlnách Amazonky	14:30 Invaze planktonu	
18:55 Události za okamžik a počasí	14:30 Dáblova krása	14:35 Lucky Luke (3/52)	
19:00 Události	16:05 Tučňáci - Život z blízka (3/3)	15:05 Xovi (20/20)	
19:45 Branky, body, vteřiny	17:00 Zázračná planeta: My, chytří primáti (1/3)	15:30 Dobrodružství Sarah Jane IV (3/12)	
20:00 Nejchytřejší Čech	17:50 Dobrovolní hasiči roku 2015	15:55 Dobrodružství Sarah Jane IV (4/12)	
21:50 Všichni moji blízcí	18:45 Večerníček	16:25 Podcasts	
23:24 Výsledky losování šťastných 10 a Euromiliony	18:55 Velký, větší, největší: Přehrada Tři soutěsky v ČR	16:35 Věda je detektivka	
23:25 Murphyho válka	19:50 Zprávy v českém znakovém jazyce	17:05 Slovníkový detektiv Holmes (20/26)	
01:10 Kriminálka Paříž	20:00 Goldfinger	17:30 Dvojčata	
02:05 Manéž Bolka Polívky	21:50 Gomora (1/12)	18:40 Zprávičky	
03:20 Sama doma	22:45 Gomora (2/12)	18:45 Večerníček	
04:50 Pod pokličkou	23:45 Zmizení Alice Creedové	18:55 Nová dobrodružství medvídků PÚ (19/50)	
	01:25 Skrytý potenciál: Aneta Babioká a Iveta Toušlová	19:20 Kim Possible (11/21)	
		19:40 Oskarova oáza (86)	
		19:50 Bob a Bobek na cestách	

Čt 21. 1.	Pá 22. 1.	So 23. 1.
právě teď	celý den	všechny typy
	dokument	film
	hudba	pořad pro děti
	seriál	sport
	zábava	zprávy
		SMÍCHOV
06:20 Televizní noviny, Sportovní noviny, Počasí	05:30 Naše zprávy	06:00 HUDEBNÍ BLOK
07:10 Riskuj!	05:55 ANIMÁČEK	06:35 Aj múdry schybí (5)
07:35 Kolotoč	07:05 Rychlá hra	07:20 Oggy a Škodlí (20)
08:00 Teleshopping	08:15 Derrick (55)	07:30 Kung Fu Panda: Legendy o mazáctví (24)
08:35 Český bodyguard	09:35 Otec Braun (14)	07:55 Spongebob v kalhotách (25)
09:25 Výměna manželek II	11:45 Údajný vrah	08:20 Co nového, Scooby-Doo? II (13)
10:35 Místo v životě 2 (1)	13:30 Columbo	08:40 Co nového, Scooby-Doo? II (14)
11:30 Teleshopping	15:30 Láska z Fjordu: Letní bouře	09:05 Teleshopping
11:50 Babičiny dobroty	17:30 Babica vs. Sapík	09:20 Zlatá sedmdesátá III, IV ( )
12:10 Večeře	18:30 Naše zprávy	10:15 Co mám na tobě ráda (17)
12:30 Rande	19:00 Explosiv	10:40 Ženatý se závazky (1, 2)
13:30 PRÁSK!	19:20 Tajemství Jana Přeučila	11:30 Co kdyby (17)
14:00 Zvěřinec	20:20 Katie Fforde: Druhý dech	11:55 Teleshopping
14:30 Teleshopping	22:05 Exkluziv Kateřiny Brožové	12:20 Aj múdry schybí (5)
14:45 Čteráci	22:45 Cibulkova zábavná tajenka	13:10 Zlatá sedmdesátá IV (2, 3)
15:25 Dům snů	00:20 Láska z Fjordu: Letní bouře	14:00 Kutíl Tim II (1)
16:30 Lucie na bílo	02:10 Naše zprávy	14:30 Pravidla zasnoubení V (13)
17:35 Nová cestománie	02:50 Explosiv	14:50 Dva a půl chlapa V (1)
18:05 Nováci (51, 52)	03:10 Derrick (55)	15:10 Dva a půl chlapa V (2)
19:00 Riskuj!	04:10 Pauline a Leonard (156)	15:40 Přátelé X (18)
19:30 Kolotoč		16:10 Tři kluci a nemluvně IV (1)
20:00 Politické harašení aneb S politiky stále netančíme		16:35 Co mám na tobě ráda (18)
21:05 Ruská ruleta		17:00 Ženatý se závazky (3, 4)
22:05 Ptákoviny		17:55 Kutíl Tim II (2)
22:55 HOGO FOGO		18:25 Kung Fu Panda: Legendy o mazáctví (25)
23:55 Country estráda		18:50 Spongebob v kalhotách (26)
00:55 Kolotoč		19:15 Co nového, Scooby-Doo? III (1)
01:25 Rande		19:35 Co nového, Scooby-Doo? III (2)
02:15 Kolotoč		20:00 Joey (1)
02:40 P. F.		20:30 Tři kluci a nemluvně IV (2)
03:30 Riskuj!		
04:55 Zlatá míř		

Prima	love	ICOOOL	komputer kvalitas	nova	STREKOVA
06:20 Astro Boy (23)	05:00 Proštěnol	07:00 Teleshopping	05:10 Sanjay a Craig (12)	05:25 Novashopping	05:20 Teleshopping
06:50 NinjaGo	06:55 Dokonalý pár II (5)	07:35 Bionická žena (1)	06:35 Mighty B (4)	06:25 Oggv a Škodol	05:35 Gilmorova děvčata VII (22)
07:20 Autosalon	07:55 Jak se staví sen	08:30 Námořní vyšetřovací služba L.A. VI (19)	06:00 Přísné tajné / Agent Dudley Puppy (11)	06:35 Jaxa a priso ze Země Neznámé (16)	06:20 Vále boubelky V (10)
08:35 Danielle Steelová: Katedrálstop	08:50 Máme rádi Česko	09:25 Námořní vyšetřovací služba L.A. VI (20)	06:30 Želvy Ninja (11)	07:00 Monstra vs. Věštec (2)	07:10 Měsasšio Pleasantville
10:40 Koupil jsem ZOO	10:30 Kráska a zvíře (12)	10:20 Firefly (8)	07:00 Chlebáček (15)	07:20 Chlupatá roba (11)	09:10 Můj přítel Monk V (10)
13:15 Kurýř 3	11:30 Kráska a zvíře (13)	11:15 Skladíště 13 III (4)	07:30 Chlebáček (8)	07:45 Kačer Kabřík II (9)	10:00 Odložené případy VI (20)
15:25 Přítav (37)	12:25 Chirurgové IX (15)	12:10 Top Gear 2011 (8)	08:00 A zase mezi námi zvířaty (18)	08:10 Kung Fu Panda: Legendy o mazáčkovi (3)	10:50 Teleshopping
16:50 Vraždy v Midsummeru XVI	13:25 Jak jsem poznal vaši matku VIII (21)	13:20 Nazi a vystrašení (2)	08:30 A zase mezi námi zvířaty (19)	08:40 Tři pilka	11:15 Gilmorova děvčata (1)
18:55 Zprávy FTV Prima	13:50 Jak jsem poznal vaši matku VIII (22)	14:15 Simpsonovi XXII (18)	09:00 Dobrodružství Jiminyho Neutrona, malého génia (17)	09:50 Malá černá skříňka	12:10 Mezi námi zvířaty
19:25 Krimi zprávy	14:20 Chůva k pohledání (1)	14:45 Simpsonovi XXII (19)	09:30 Sanjay a Craig (17)	11:45 Volejte Novu	13:45 X-Men 2
19:40 Divácké zprávy	14:55 Záhadná žena 9: Nemluvně	15:15 Simpsonovi XXII (20)	10:00 Želvy Ninja (12)	12:25 Město andělů	16:20 Exmanželka za odměnu
19:55 TOP STAR	16:50 Closer VII (18)	15:45 Simpsonovi XXII (21)	10:30 Chlebáček (15)	14:30 Výměna manželek III	18:20 Město Ember
20:15 G. I. Joe 2: Odveta	17:30 Ano, šéfe s Gordonem Ramsayem USA V (8)	16:15 RE-PLAY	11:00 Americký táta IV (9)	15:30 Táta na plný úvazek	20:00 Wikileaks
22:35 Létající zabiják	18:50 Jak jsem poznal vaši matku VIII (23)	16:50 Applikace	11:30 Americký táta IV (10)	17:45 Jak vyvíčichrava	22:30 Dějiny násilí
00:40 Dáblovo dítě	18:15 Jak jsem poznal vaši matku VIII (24)	17:20 Hrajeme s Allim	12:00 Americký táta IV (11)	19:30 Televizní noviny, Sportovní noviny, Počasí	00:20 Na doraz
02:30 Vraždy v Midsummeru XVI	19:45 Chůva k pohledání (2)	17:55 Simpsonovi XXII (22)	12:30 Griffinovi IV (2)	20:20 Jsem číslo čtyři	02:00 Vikingové
04:00 G. I. Joe 2: Odveta	20:15 Vražedná seznamka	18:30 Simpsonovi XXIII (1)	13:00 Griffinovi IV (3)	22:20 Vikingové	03:40 Dějiny násilí
	22:10 Kráska a zvíře III (5)	19:05 Simpsonovi XXIII (2)	13:30 Griffinovi IV (4)	00:10 Podesetlé chování	
	23:05 Ano, šéfe s Gordonem Ramsayem USA V (9)	19:30 Simpsonovi XXIII (3)	14:00 Taková moderní rodinka (3)	01:30 Malá černá skříňka	
	00:00 Volejte Věšce	20:00 Rivalové	14:30 Taková moderní rodinka (4)	03:10 PRÁSK!	
	02:05 Chirurgové IX (15)	22:05 Poltergeist 2	15:00 Taková moderní rodinka (5)	03:35 Áčko	
	02:50 Poslední tanec	00:05 RE-PLAY	15:30 Scrubs: Doktůra III (19)	04:35 DO-RE-MI	
	04:30 Dokonalý pár II (5)	00:35 Applikace	16:00 Scrubs: Doktůra III (20)		
		01:10 Hrajeme s Allim	16:30 Scrubs: Doktůra III (21)		
		01:40 Firefly (8)	17:00 Průměrnáková III (3)		
		02:25 Skladíště 13 III (4)	17:30 Průměrnáková III (4)		
		03:10 Nazi a vystrašení (2)	18:00 Průměrnáková III (5)		
		03:55 Bionická žena (1)	18:30 Nová holka III (2)		
			19:00 Nová holka III (3)		
			19:30 Nová holka III (4)		
			20:00 Taková moderní rodinka (6)		
			20:30 Taková moderní rodinka (7)		
			21:00 Americký táta IV (12)		

Nedeľa 24.1.2016

So 23. 1.		Ne 24. 1.	
právě teď celý den všechny typy dokument film hudba případ pro děti seriál sport záhava zprávy			
01		02	0: D
05:15 Etiketa		05:00 Krásy evropského pobřeží: Golfský proud	06:00 Raníček
05:30 Z metropole		05:05 Život na pobřeží: Chilo (3/10)	06:05 Světoběžky
06:00 Zajímavosti z regionů		05:50 Postřehy odjinud	06:15 Hurá, škola!
06:25 Abeceda F plus S		06:00 Raníček	06:30 Matýsek
07:20 Příběhy slavných: František Smolík		06:05 Světoběžky	06:35 Franklin a přátelé
08:15 Poslední Podskalák		06:15 Hurá, škola!	07:00 Mikulášovy patálie II
09:45 Kalendárium		06:30 Matýsek	07:15 Garfieldova show IV
10:00 Toulavá kamera		06:35 Franklin a přátelé	07:30 Studio Kamarád
10:35 Objektiv		07:00 Mikulášovy patálie II	09:00 Dračí v hroci
11:05 Dynastie Nováků (4/13)		07:15 Garfieldova show IV	09:20 Medvídek Pú a jeho velkolepé dobrodružství
12:00 Otázky Václava Moravce		07:30 Studio Kamarád	10:35 Garfieldova show III
13:00 Zprávy		09:00 Československý filmový týdeník 1988 (1079/2379)	10:50 Dob a Dobek na cestách
13:05 O třech ospalých princeznách		09:15 Hledání ztračeného času: Pozdrav z letné (3)	11:00 Šikulové
14:10 Silák a strašidla		09:35 Francie s ozvěnou domova	11:30 Bratři Daltonovi (18/78)
15:05 Mít někoho do deště		09:55 Trabantem Jižní Amerikou (2/12)	11:35 AZ kvíz junior
15:50 Hříchy pro pátera Knoxe (1/10)		10:25 Klasičké lyžování: SP 2015/16/Česko	12:00 U8 - Úžasny svět techniky
17:00 Smrt černého krále		11:55 Klasičké lyžování: SP 2015/16/Česko	12:30 Výtvarka!
18:55 Události za okamžik a počasí		13:30 Nedej se	12:55 Invaze planktonu
19:00 Události		14:25 Choďte mě?	13:05 O třech ospalých princeznách
19:45 Branky, body, vteřiny		14:50 Sváteční slovo spisovatelky Daniely Fischerové	14:10 Silák a strašidla
19:57 Losování Sportky a Šance		14:55 Křesťanský magazín	15:05 Nová dobrodružství Luckyho Luka (3/52)
20:00 Případ pro lyžaře		15:25 Ženy, které psaly historii: Alžběta I.	15:30 Dobrodružství Sarah Jane IV (6/12)
21:15 168 hodin		16:15 Na cestě po západním Kapsku	15:55 Dobrodružství Sarah Jane IV (6/12)
21:44 Výsledky losování šťastných 10		16:45 Na plovárně s Melem Gibsonem	16:25 Podcasts
21:45 Colette		17:15 Ochránce (3)	16:40 Záhada Anubisova domu II (37/90)
23:50 Komisař Moulin		17:45 Dobrý večer v každém čase	16:50 Záhada Anubisova domu II (38/90)
01:15 Kriminálka Paříž		18:45 Večerníček	17:05 Slovný detektiv Holmes (21/26)
02:05 Bolkoviny		18:55 Nabručení: Na vlastní kůži	17:30 Kočkoškrab (5/40)
02:55 Hobby naší doby		19:20 Zajímavosti z regionů	17:45 Kočkoškrab (6/40)
03:25 13. komnata Věry Špinarové		19:50 Zprávy v českém znakovém jazyce	18:00 Ovečka Shaun IV
03:50 Sváteční slovo spisovatelky Daniely Fischerové			18:05 Pan Tau (22/33)
03:55 Bydlení je hra			18:40 Zprávičky
04:20 Chalupa je hra			
04:45 Rozsudek II			

		
06:30 Televizní noviny, Sportovní noviny, Počasí	05:30 Naše zprávy	06:00 HUDEBNÍ BLOK
07:20 Riskuj!	06:05 ANIMÁČEK	06:25 Aj múdry schybí (8)
07:50 Teleshopping	07:00 Rychlá hra	07:15 Oggy a Škodáci (20)
08:20 Nováci (51, 52)	08:00 Derrick (58)	07:25 Kung Fu Panda: Legendy o mazáctví (25)
09:10 Ptákoviny	09:20 Otec Braun (15)	07:50 Spongebob v kalhotách (26)
09:55 Ruská ruleta	11:40 Maroo Polo (1)	08:15 Co nového, Scooby-Doo? III (1)
10:50 Politické harašení aneb S politiky stále netančíme	13:30 Columbo	08:35 Co nového, Scooby-Doo? III (2)
11:55 Teleshopping	15:35 Láska z hor	08:55 Teleshopping
12:10 Výměna manželek III	17:30 Babica vs. Sapik	09:15 Zlatá sedmdesátá IV (2, 3)
13:20 Nová cestománie	18:30 Naše zprávy	10:05 Co mám na tobě ráda (18)
13:50 Český bodyguard	19:00 Explosiv	10:30 Ženatý se závazky (3, 4)
14:45 Teleshopping	19:20 Tajemství Stanislava Hložka	11:25 Co kdyby (18)
15:05 HOGO FOGO	20:20 Kriminálka Istanbul (1)	11:50 Teleshopping
16:05 Country estráda	22:10 Zákon a pořádek: Útvar pro zvláštní oběti IX (14, 15)	12:15 Aj múdry schybí (8)
17:10 Babicovy dobroty	23:55 Naše zprávy	13:05 Zlatá sedmdesátá IV (4)
17:30 Večeře	00:35 Smrtící stezka	13:25 Zlatá sedmdesátá IV (5)
17:55 Místo v životě 2 (2)	02:30 Maroo Polo (1)	13:55 Kutil Tim II (2)
19:00 Riskuj!	04:10 Pauline a Leonard (157)	14:25 Pravidla zasnoubení V (14)
19:30 Kolotoč		14:50 Dva a půl chlapa V (3)
20:00 Chcete být milionářem?		15:10 Dva a půl chlapa V (4)
20:55 Výměna manželek II		15:40 Joey (1)
22:05 Policajti z předměstí (7, 8)		16:10 Tři kluci a nemluvně IV (2)
22:55 Politické harašení aneb S politiky stále netančíme		16:35 Co mám na tobě ráda (19)
00:00 Zlatá mříž		17:00 Ženatý se závazky (5)
01:35 Lucie na bílo		17:55 Kutil Tim II (3)
02:30 Kolotoč		18:25 Kung Fu Panda: Legendy o mazáctví (26)
03:00 P. F.		18:50 Spongebob v kalhotách (27)
03:25 Riskuj!		19:15 Co nového, Scooby-Doo? III (3)
04:45 Áčko		19:35 Co nového, Scooby-Doo? III (4)
		20:00 Joey (2)

Prima	Ilove	IC00L	COMEDY LIVING	NOVA	NOVA
06:45 Astro Boy (24)	06:55 Dokonalý pár II (6)	06:30 Teleshopping	05:10 Sanjay a Craig (13)	05:25 Novashopping	05:45 Teleshopping
07:15 Ninjago	07:55 Jak se staví sen	07:05 Bionická žena (2)	05:35 Mighty B (5)	06:20 Oggy a Škodáci	06:00 Chlupatá rota (11)
07:45 Ninjago	08:50 Máme rádi Česko	07:55 Soubor bijáků (3)	06:00 Přísné tajné Agent Dudley Puppy (12)	06:40 Jáka a přátel ze Země Nezemě (17)	06:20 Mezi námi zvířata
08:15 Největší tankové bitvy (10)	10:30 Kráska a zvíře (14)	08:50 Appliace	06:30 Želvy Ninja (12)	07:05 Monstra vs. Věštec (3)	07:50 Nová oestonámie
09:15 Prima ZOOM SVĚT	11:30 Kráska a zvíře (15)	09:25 RE-PLAY	07:00 Chlebáči (14)	07:30 Chlupatá rota (12)	08:25 Město Ember
09:50 Tři mušketýři (5)	12:25 Chirurgové IX (16)	09:55 Firefly (9)	07:30 Chlebáči (17)	07:55 Kačer-Kabráček II (10)	10:05 Město andělů
11:00 Partle	13:25 Jak jsem poznal vaši matku VIII (23)	10:55 Skladíš 13 III (5)	08:00 A zase mezi námi zvířata (16)	08:15 Kung Fu Panda: Legendy o mazáčkovi (4)	12:05 Teleshopping
11:50 Božské dory od Markéty	13:50 Jak jsem poznal vaši matku VIII (24)	11:50 Top Gear 2011 (7)	08:30 A zase mezi námi zvířata (17)	08:45 Princzna husopaska	12:30 Lupička
12:25 Big Ben III (8)	14:20 Chůva k pohledání (2)	12:55 Nazí a vystrašení (3)	09:00 Dobrodružství Jiminyho Neutona, matého génia (18)	09:55 Zvěřinec	14:30 Jak vycvičit nřaka
14:30 Přístáv (38)	14:55 Vražedná sezámka	13:55 Simpsonovi XXIII (22)	09:30 Sanjay a Craig (11)	10:30 Gypyl s (ručením omazaným) (59)	16:10 Jsem číslo čtyř
15:55 Vraždy v Midsumeru XVI	16:50 Closer VII (19)	14:25 Simpsonovi XXIII (11)	10:00 Želvy Ninja (13)	11:50 Ledové sny	18:15 Lovci zločinů II (18, 19)
18:00 Češi na cestách	17:50 Ano, šéfe s Gordonem Ramsayem USA V (10)	14:55 Simpsonovi XXIII (2)	10:30 Chlebáči (8)	13:35 Fantomas se zlobí	20:00 Dost
18:55 Zprávy FTV Prima	18:50 Jak jsem poznal vaši matku IX (1)	16:25 Simpsonovi XXIII (3)	11:00 Americký táta IV (14)	15:35 Evoluce	22:15 Výchovný tábor
19:25 Křmí zprávy	19:15 Jak jsem poznal vaši matku IX (2)	15:55 Rivalové	11:30 Americký táta IV (15)	17:30 Smím prosit?	00:10 Laskavý dotek (10)
19:40 Divoké zprávy	19:45 Chůva k pohledání (3)	17:55 Simpsonovi XXIII (4)	12:00 Americký táta IV (16)	19:30 Televizní noviny, Sportovní noviny, Počasí	00:55 Nesvatbóví
19:55 TOP STAR	20:15 Rabín, kněz a krásná blondýna	18:30 Simpsonovi XXIII (5)	12:30 Griffinovi IV (7)	20:20 Román pro muže	02:45 Výchovný tábor
20:15 Koupili jsme ZOO	22:55 Chirurgové IX (19)	19:05 Simpsonovi XXIII (6)	13:00 Griffinovi IV (8)	22:15 Střepiny	04:20 Laskavý dotek (10)
22:50 Časový kód	23:50 Ano, šéfe s Gordonem Ramsayem USA V (10)	19:30 Simpsonovi XXIII (7)	13:30 Griffinovi IV (9)	22:50 Nesvatbóví	
00:55 Zrození k zabíjení? V (3)	00:45 Volejte Věšbe	20:00 Záhada sfingy	14:00 Taková moderní rodinka (8)	00:55 Kriminálka Las Vegas XIII (16)	
01:55 Největší tankové bitvy (10)	02:50 Chirurgové IX (16)	22:05 Dexter VIII (3)	14:30 Taková moderní rodinka (9)	01:45 Volejte Novu	
02:50 Vraždy v Midsumeru XVI	03:35 Záhada žena 8: Nemluvně	23:05 Soubor bijáků (3)	15:00 Taková moderní rodinka (10)	02:15 Áčko	
04:20 Dobrý synek	04:55 Dokonalý pár II (6)	00:05 Cinema Tipy	15:30 Scrubs: Doktůři IV (2)	03:05 DO-RE-MI	
		00:35 SHORTS	16:00 Scrubs: Doktůři IV (3)	03:55 Gypyl s (ručením omazaným) (59)	
		04:05 Dexter VIII (3)	16:30 Scrubs: Doktůři IV (4)	04:55 Novashopping	
		02:05 Firefly (9)	17:00 Průměrnáková III (8)		
		02:50 Skladíš 13 III (5)	17:30 Průměrnáková III (9)		
		03:30 Nazí a vystrašení (3)	18:00 Průměrnáková III (10)		
		04:15 Bionická žena (2)	18:30 Nová holka III (7)		
			19:00 Nová holka III (8)		
			19:30 Nová holka III (9)		
			20:00 Taková moderní rodinka (11)		
			20:30 Taková moderní rodinka (12)		

Příloha č. 2: Jan – Uwe Rogge: Důsledky a pravidla²²⁵ užívání médií

A. Důsledky

- Pro pochopení dětských zkušeností s médií je ze strany dospělých nevyhnutelná reflexe vlastních vzorů výkladu a jednání vztahujících se k médiím. Také rodiče mají přemýšlet o svých potřebách vztahujících se k televizi. Ovšem způsob jednání, který v dospívajícím vidí pouze snůšku deficitů - bez fantazie, atd. – je neoprávněný.
- Jde o vývoj argumentace ve vztahu k dětem i k rodině. Jde o odklon od obecně platných receptů, o orientaci podle konkrétních případů.
- Přednostním cílem každého výchovného jednání by měla být podpora bezprostředních schopností a dovedností dětí. Znamená to poskytovat jim pomoc a podporovat je při zpracovávání a transponování zážitků vztahujících se k médiím. Média patří k všednímu dni, jsou součástí jejich každodenních zkušeností, Děti se nicméně pokoušejí převádět své mediální zážitky do těch forem přivlastňování si světa, které jsou jim nejvlastnější. Je to hra a rozhovor.
- Rozmanité mediální zkušenosti dětí a rodičů se mají stát východiskem vyvíjejících se zkušeností. Jinak řečeno – jednání ve vztahu k médiím se dotýká vašich interakcí a vztahů v rodině. Zda z něho vyrostou nové možnosti, nebo se posílí negativní struktury, závisí na tom, jak dalece se generační rozdíly budou moci zpracovávat ve vzájemných rozhovorech.

B. Pravidla k televizní výchově

1. **Motivy.** Je důležité ujasnit si motivy, které jednotlivé členy domácnosti vedou k tomu, aby se dívali na televizi. Přitom by se mělo rozlišovat mezi trvalými a okamžitými potřebami. Dívá se člověk právě na televizi, protože to odpovídá jeho aktuálním potřebám, nebo chtěl vlastně dělat něco jiného? V prvním případě by měl stát za svou potřebou televize. Ve druhém případě by důležité najít si adekvátní možnosti, jak své možnosti uspokojit. Má – li nějaké dítě velkou touhu po televizi, je možné, že se za ní skrývají individuální rámcové

---

²²⁵ ROGGE, Jan-Uwe. Děti potřebují hranice. Vyd. 4. Praha: Portál, 2009, str. 92 – 93.

podmínky: např. Kritický životní zážitek, nějaká aktuální situace, nedostatečné alternativy volného času, nebo také postoj rodičů k televizi.

2. Zákaz dívat se na televizi zpravidla nepomáhá, většinou vede k mocenskému boji mezi rodiči a dětmi, podporuje dětský odpor a protest. Důsledkem zákazů nebývá menší sledovanost televizních pořadů, ale spíše vyhýbavé chování, např. „tajné“ sledování televize u kamarádů nebo prarodičů.
3. Sledování televize není ani odměna, ani trest, a také nemá hrát roli chůvy. Jakmile k tomu přece jen někdy dojde, měli by rodiče dětem aspoň odůvodnit nebo zpřístupnit svůj způsob chování. Jen tak mohou čelit dalším pokusům o vydírání.
4. Sledování televize musí být podřízeno programu dítěte, ne opačně. Program dětského dne musí být sladěn s televizí. Délka sledování televize má být omezena s ohledem na jiné aktivity volného času. Důležité však je: občas se vyskytující „dny civění“ nejsou k znepokojování.
5. Děti by se pokud možno neměly dívat na televizi samy. Přejí si především společnost stejně starých kamarádů nebo přátel, protože se dokážou lépe vcítit, než dospělí.
6. Rozhovory o televizi by měli bezpodmínečně upustit od hrozeb, moralizování, vyptávání se a znevažování. Zásadně by se tudíž mělo mluvit jen v první osobě (Nemám rád). Zevšeobecňováním (Na něco takového se nedívá), nebo poučováním (Na jakou slaboduchost se to zas díváš?) se děti cítí znevažovány a nepochopeny.
7. Děti potřebují čas k dodatečnému zpracování. Délka ovšem závisí jak na jednotlivém dítěti, tak na tom, jak silně ho pořad citově zasáhne. Po skončení pořadu bychom se neměli vyptávat. Měli bychom vyčkat, než dítě začne samo mluvit. Pak bychom měli aktivně naslouchat a neskrývat svou účast a názor.

Na závěr bychom měli mít na mysli: Žádná ideální a hladká televizní výchova neexistuje. Televizní výchova je vzájemná a společný učební proces. Čím dynamičtější a otevřenější takový proces probíhá, tím napínavější je pro všechny zúčastněné.

Príloha č. 3: Audiovizuálne vybavenie domácností pre Európu v roku 2007

(%)²²⁶

Europe: Audiovisual equipment in households 2007 (%)

	TV households	Multiset	VCR	DVD player	PVR/DVR
		(>1 TV-set)		Share of TV households (%)	
Share of households (%)					
Austria	97	41	58	41	4
Belarus	96 ¹	40 ¹	26 ²	..	..
Belgium	99	37	73	67	..
Bulgaria	99	40	10	20	..
Croatia	98	29	31	42	..
Cyprus	100	82	45	70	3
Czech Republic	98	30	52	45 ³	..
Denmark	97	51	65	76	1
Estonia	97	37	40	35	1
Finland	94	44	61	60	21
France	97	..	65	85	8
Germany	99	34	54	52	3
Greece	100	59	52	..	..
Hungary	98	42	44	49	..
Iceland	97	64	82	89	..
Ireland	98	52	67	74	5
Italy	98	59	57	56	1
Netherlands	98	..	43	60	9
Norway	99	37	55	76	10
Poland	97	27	35	37	..
Portugal	100	77	53	57	..
Romania	92	31	13	5 ⁴	..
Russia	99 ⁴	46	44	43	..
Serbia	96	33	18	35	0 ⁵
Slovakia	98	36	33	33	2
Slovenia	99	35	42	52 ³	0
Spain	100	61	53	70	..
Sweden	97	55	54	63	14
Switzerland	94	27	51	65	6
Turkey	99	39	1	15	0
Ukraine	96	20	11	23	..
United Kingdom	98	63	65	76	18
TOTAL Europe	96	44⁷	45⁸	51⁹	..
EU 26⁶	95	47⁷	53⁸	59¹⁰	..

.. Data not available

¹ Estimate.

² Data from 2004: 48% of urban population

³ Data includes DVD recorder.

²²⁶ Statistikarkiv. NORDICOM [online]. Göteborg: Göteborgs universitet, 2007 [cit. 2015-11-05].

Príloha č. 4: Dotazník

Vzťah rodičov k detskému diváctvu - deti predškolského veku

Milé mamičky, milí oteckovia,

aj vy si niekedy kladiete otázky, či sa vaše deti príliš často nepozerajú na TV, či ich to moc neovplyvňuje, ako to funguje v iných domácnostiach a či pozeranie TV je alebo nie je škodlivé? V tom prípade je tento dotazník pre vás to pravé. Zisťuje vzťah rodičov k pozeraniu TV ich detí predškolského veku (kým neusadnú do školských lavíc), ako často a čo deti pozerajú, ale aj názory rodičov na škodlivosť televíznych programov. Vhodný je dokonca aj pre tých, ktorí televízne programy deťom vôbec nedovoľujú pozerat', zobrazí sa vám jednoducho len pár otázok, ktoré sa týkajú vášho názoru na TV. Dotazník je plne anonymný, preto sa nebojte čo najvernejšie popísať skutočnosť. Je súčasťou rigorózneho práce, ktorú píšem pod patronátom katedry mediálnych štúdií IKSŽ Fakulty sociálnych vied UK v Prahe. Vyplnenie dotazníku vám zaberie maximálne 20 minút. Dúfam, že vás neodradí ani slovenčina. Pre porovnanie vašich skúseností s inými rodičmi mi neváhajte napísať na email a svecova.martina@centrum.cz, po vyhodnotení výskumu vám výsledky rada pošlem.

Martina Švecová

A Základné údaje o rodičoch a deťoch

1. Počet detí v predškolskom veku (0 - 6 rokov) žijúcich v spoločnej domácnosti

(Vrátane 6 rokov, ide o deti, ktoré zatiaľ nezahájili školskú dochádzku - zakrúžkujte)

1   2   3   4   5   6   7

2. Počet ďalších detí v školskom veku (nad 6 až do 18 rokov) žijúcich v spoločnej domácnosti

(Ide o ďalších súrodencov v rodine, ktorí už začali školskú dochádzku- zakrúžkujte)

1   2   3   4   5   6   7

3. Upresniete vek dieťaťa/detí predškolského veku žijúcich v spoločnej domácnosti, začnite od najstaršieho

1. Dieťa.....

2. Dieťa.....

3. Dieťa.....

4. Dieťa.....

5. Dieťa.....

6. Dieťa.....

7. Dieťa.....

4. Najvyššie dosiahnuté vzdelanie matky

(zakrúžkujte)

- vysokoškolské vzdelanie doktorandské
- vysokoškolské vzdelanie magisterské
- vysokoškolské vzdelanie bakalárske
- stredoškolské s maturitou

- stredoškolské výučný list
- ukončená základná škola
- neukončená základná škola

5. Najvyššie dosiahnuté vzdelanie otca
(zakrúžkujte)

- vysokoškolské vzdelanie doktorandské
- vysokoškolské vzdelanie magisterské
- vysokoškolské vzdelanie bakalárske
- stredoškolské s maturitou
- stredoškolské výučný list
- ukončená základná škola
- neukončená základná škola

6. Aktuálny vek matky

.....

7. Aktuálny vek otca

.....

B Domácnosť a TV

8. Máte v domácnosti televízny prijímač (TV)?

- Áno
- Nie

9. Máte v domácnosti stolový počítač, notebook, tablet alebo smartphone?

- Áno
- Nie

10. Má vaše dieťa/deti predškolského veku v priestore, v ktorom spí/spia TV alebo iné technické zariadenie, cez ktoré je možné sledovať TV programy?

(Odpoveď áno platí aj pre malé domácnosti, kde je spoločný priestor pre spánok dieťaťa a oddych rodičov, napr. garsónky, 1+1 byty a pod.)

- Áno
- Nie

11. Má vaše dieťa/deti predškolského veku povolené pozerať nejaké televízne programy v TV, na počítači, notebooku, tablete alebo telefóne?

- Áno
- Nie

12. Ako sa televízne programy dostávajú do vašej domácnosti?

(Neváhajte označiť aj viac možností, prípadne dopísať vlastnú odpoveď)

- TV prijímač (set-up-box, káblová televízia, satelit)
- PC, notebook, tablet, smart phone - stream (napr. ulozto.cz, youtube.com, TV archív)
- PC, notebook, tablet, smart phone - internetové vysielanie
- DVD, CD, Blu Ray
- Nevlastníme žiadne zo spomínaných technických zariadení
- Iné.....

.....

.....

C Pozeranie televíznych programov

13. Koľko času vy, ako rodič, venujete pozeraniu televíznych programov denne?

(Odhadnite približne na polhodiny – napr. 3,5 hod.)

- V priaznivom počasí .....
- V nepriaznivom počasí.....

14. Koľko času venuje vaše dieťa/ deti predškolského veku pozeraniu televíznych programov denne?

(Odhadnite približne na polhodiny – napr. 3,5 hod.)

- V priaznivom počasí .....
- V nepriaznivom počasí.....

15. Spozorovali ste, že by pozeranie televíznych programov vzbudilo nový záujem dieťaťa?

(Např. záujem o hmyz, autá, zvieratá, knihy a iné)

- Áno
- Nie

16. Prosím uveďte príklad záujmu, ktorý pozeranie televíznych programov vzbudilo vo vašom dieťati - nebojte sa uviesť viac príkladov, ak si spomeniete

.....

.....

.....

.....

.....

17. Spozorovali ste, že nejaký program vzbudil silné emócie vášho dieťaťa/detí?
(Např. smiech, šťastie, plač, strach a iné)

- Áno
- Nie

18. Prosím uvedte, ako ste zareagovali v prípade zvýšených emócií dieťaťa na program

.....

.....

.....

.....

19. Malo narodenie a výchova dieťaťa/detí priamy vplyv na váš čas strávený sledovaním televíznych programov?
(Neváhajte označiť aj viac možností, prípadne dopísať vlastnú odpoveď)

- Nie, pozeráme rovnako
- Áno, pozeráme menej
- Áno, pozeráme viac
- Áno, pozerám v inom čase ako predtým
- Iné.....

.....

.....

.....

.....

20. Máte v domácnosti bežne počas dňa zapnutý TV (prípadne počítač, notebook, tablet a pod.), na ktorom bežia nejaké televízne programy?

- Áno
- Nie
- Ak áno, prosím odhadnite čas, ktorý dieťa stráví hrou pred zapnutou TV na polhodiny.....

D Rodič a detský divák

21. Nechávate dieťa/deti prepínať si televízne programy samo (prípadne púšťať programy na počítači, tablete, DVD alebo mobile)?

- Nie, chcem mať prehľad, čo sleduje
- Nie, zatiaľ to nevie
- Áno, pod dozorom
- Áno, programy si vyberá samé

22. Rozprávate sa s dieťaťom/detmi o programoch, ktoré videlo?

- Nie
- Nie, dieťa je na komunikáciu príliš malé
- Nie, nezaujíma ma to
- Áno, občas
- Áno, pravidelne

23. Dovoľujete sledovať obľúbený program ako odmenu pri výchove dieťaťa/detí?

- Nie
- Áno, príležitostne
- Áno

24. Zakazujete sledovať obľúbený program ako trest pri výchove dieťaťa/detí?

- Nie
- Áno, príležitostne
- Áno

25. Stáva sa, že predškolské dieťa ide spať v neskoršom čase, ako bežne zaspáva, aby sa dodávalo alebo dívalo na zaujímavý program v TV?

- Nie, má pravidelný rytmus spánku
- Áno, niekedy

- Áno, každý víkend
- Áno, doba spánku sa riadi televíznym programom
- Iné

26. Aké druhy programov má vaše dieťa/ vaše deti predškolského veku dovolené pozerat'? (Neváhajte označiť viac možností)

- Krátke animované rozprávky pre najmenších (napr. Mickeyho klubík, Požiarnik Sam, Matýsek a Jája, Prasiatko Pepa a pod.)
- Akčné animované rozprávky (napr. Spider-Man, Transformers, Pokémon, Ninja korytnačky a pod.)
- Animované rozprávky ostatných žánrov (napr. Scooby Doo, Casper, Mike Rytíř, Princezna Sofia a pod.)
- Animované celovečerné filmy pre celú rodinu (napr. Doba ľadová, Shrek, Ľadové kráľovstvo, Univerzita pre príšerky a pod.)
- Kreslené sitcomy (Futurama, Simpsonovci, South Park, Spongebob a pod.)
- Hrané komédie pre celú rodinu (napr. Sám doma, Noc v múzeu, Beethoven, Asterix a Obelix a pod.)
- Akčné hrané rozprávky pre celú rodinu (napr. Zloba - Maleficent, Snehulienka a lovec, Narnija, Harry Potter a pod.)
- Celovečerné sci-fi, fantasy alebo komixové filmy (Matrix, Hobbit, Pán prsteňov, Avatar, Avengers, Iron man a pod.)
- Celovečerné filmy určené predovšetkým pre mladých (Sága Twilight - Stmievanie, Hunger Games a pod.)
- Celovečerné akčné filmy a thrillery pre dospelých
- Horory
- Historické a výpravné filmy (Trója, Spartakus, Alexander Veľký, Bitka pri Thermopylách a pod.)
- Neakčné celovečerné filmy rôznych žánrov (napr. Zaklínač koní, Kráľova reč a pod.)
- Muzikály a hudobné filmy
- Hrané sitcomy (Priatelia, Teória veľkého tresku, Ako som poznal vašu matku...)
- Hudobné programy
- Správy
- Športové prenosy (futbal, hokej, F1, Moto GP, atletika a pod.)
- Reality show (Farmár hľadá ženu, Výmena manželiek, Kdo prežije – Survivor...)
- Súťaže (Superstar, Česko - Slovensko má talent, Milionár, Ninja faktor a pod.)
- Dokumentárne filmy (prírodopisné, cestovné, historické a pod.)

.....
 .....

E Televízne programy a zdravie detí

28. Myslíte si, že sledovanie televíznych programov ovplyvňuje zdravie detí?

(Je možné zvoliť viac odpovedí a dopísať vysvetlenie voľby v poli poznámka. Nie je to povinné.)

- Rozhodne nie
- Záleží koľko času strávi dieťa/deti sledovaním TV programov
- Záleží na prístupe rodiča, ako dieťa naučí sledovať televízne programy
- Záleží na type sledovaných programov
- Rozhodne áno
- Poznámka.....

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

29. Myslíte si, že sledovanie televíznych programov ovplyvňuje emócie detí?

(Je možné zvoliť viac odpovedí a dopísať vysvetlenie voľby v poli poznámka. Nie je to povinné.)

- Rozhodne nie
- Záleží, koľko času strávi dieťa/deti sledovaním TV programov
- Záleží na prístupe rodiča, ako dieťa naučí sledovať TV programy
- Záleží na type sledovaných programov
- Rozhodne áno
- Poznámka.....

.....
 .....

Príloha č. 5: Zhrnutia rozhovorov s rodičmi detí

1. Matka samoživiteľka

Počet detí: 1

Vek dieťaťa –rozhranie : 2-2,5 roku

Vek rodičov: 34

Vzdelanie rodičov: matka stredoškolské s výučným listom

Popis rodinnej situácie a prostredia: Matka – samoživiteľka žije so synom spolu s rodičmi a jednou sestrou v trojizbovom byte v meste s cca. 100 000 obyvateľmi. Zdržuje sa predovšetkým v jednej izbe, ktorá jej spolu s dieťaťom náleží. V izbe má TV a notebook. Otec (VŠ vzdelanie) sa na výchove nepodieľa.

Popis TV správania:

Televízne zariadenie aj notebook sa nachádzajú v spoločnom priestore, v ktorom dieťa navyše spí. Matka je však aktívny typ a v byte sa vyskytuje minimálne, pričom nezáleží na počasí. Uprednostňuje výlety a vonkajšie aktivity ako pre seba, tak pre dieťa. Pokiaľ sledujú televízne programy, tak viac z TV (s káblovou televíziou). Najčastejšie sa matka díva neskoro večer, keď dieťa spí. Výnimočne cez deň, kedy sa dieťa buď díva alebo sa pred TV hrá. Približný odhad sledovania televízie cca 1 – 1,5 hodiny denne matka (skôr nepravidelne), dieťa minimálne, odhadom tak 1 hodina denne (skôr nepravidelne), pričom nezáleží od počasia. Dieťa sa na základe televízneho vysielania viac zaujíma o autá a zvieratá. Emócie žiadne výrazné: smiech – matka sa smiala s dieťaťom.

Narodenie dieťaťa znamenalo zníženie času sledovania TV programov a presunutie sledovania televízie do neskorých večerných hodín.

TV počas dňa vôbec nebeží, dieťa si samo programy nezapína, ani o ne nejaví veľký záujem. Matka televíziu ako výchovný nástroj nepoužíva (ani tresty ani odmeny) a spánok dieťaťa sa programom v televízií vôbec neriadi, sledovanie sa odohráva nepravidelne. Pozierané programy: predovšetkým krátke animované rozprávky, prípadne nejaký prírodopisný dokument, to čo dieťa zaujme.

Matka nad vplyvom televízie neuvažuje. Určite si myslí, že môže ovplyvniť zdravie (hlavne zrak), emócie záležia na type sledovaných programov a zmeny správania určite áno, predovšetkým agresívne správanie (napr. napodobňovanie bitiek vidných v televízií).

2. Obaja rodičia, matka na rodičovskej dovolenke, otec živnostník s miestom práce doma

Počet detí: 2

Vek detí: 2,5 - 3 roky

0 - 0,5 rok

Vek rodičov: matka: 36; otec 37

Vzdelanie rodičov: vysokoškolské magisterské otec aj matka

Popis rodinnej situácie a prostredia:

Podnájom v rodinnom dome so záhradou, bytová jednotka 3+1, prímestská oblasť, mesto 1mil. obyvateľov. Dve miestnosti hore, dve dole. Hore spoločná spálňa detí a rodičov + otcova pracovňa, dole detská herňa a kuchyňa. Televízia, počítač sa nachádzajú v otcovej pracovni, teda nie v spoločnom priestore. Deti sa tam dostanú len z rozhodnutia rodiča. Rodičia sú doma obaja – otec pracuje z domu, ale je schopný zariadiť si čas tak, aby matke mohol pomôcť s deťmi. Deťom tak je venované maximum času. Obaja rodičia uprednostňujú pre deti rozvojové aktivity (pracujú s nimi podľa metódy M. Montessori) a športové aktivity (predovšetkým otec). Deti k televízií nemajú žiaden vzťah. Malý syn s televíznou obrazovkou do kontaktu neprichádza vôbec a starší len príležitostne, pričom to nie je každý deň. Je zvyknutý sa hrať sám a voľný čas vyplniť inými aktivitami (pomoc v domácnosti, hry, pobyt na záhrade alebo vonku). Rodičia TV moc nepozerajú (príjem kanálov cez bežnú anténu), skôr využívajú TV k napojeniu na počítač a pozeraniu vybraných programov (hlavne filmov v čase, keď deti spia), otec športové prenosy aj cez deň. Odhad sledovania TV rodičmi je v priemere 1-1,5 hodiny, pričom nezáleží na počasi. Ich televízne návyky sa radikálne s príchodom detí nezmenili, nikdy nevenoval televízií veľké množstvo času. Starší chlapec sa „zmestí“ do 0 – 0,5 hodiny (veľmi nepravidelne). Sledované programy, niekedy s otcom športové prenosy, ale predovšetkým streamované programy na PC z YouTube – obľúbené sú anglické pesničky typu Wheels on the bus, ale hlavne otváranie Kinder vajíčok. Ide o program, kde cca 20 minút ruky (viac v zábere z človeka nie je) otvárajú malé krabičky z „kinderka“, v ktorých sú najrôznejšie drobené hračky alebo predmety (nutne nie reklamné predmety priamo z Kinder, často tam bývajú vložené iné veci). Televízia nie je počas dňa zapnutá a rodičia ju ani nevyužívajú ako výchovný nástroj. Zo vzbudených emócií sa zatiaľ objavuje hlavne smiech.

Televízia podľa nich silne dieťa ovplyvňuje (zdravie, emócie, intelektuálny vývoj aj zmeny správania) a preto sa snažia, aby mali deti vyplnený deň inými aktivitami. Veria v rodičovskú úlohu v živote dieťaťa a preto veria, že dokážu ovplyvniť aj detské televízne správanie.

3. Obaja rodičia, živnostníci

Počet detí: 2

Vek detí: 2,5 - 3 roky

1 - 1,5 rok

Vek rodičov: matka: 39; otec 34

Vzdelanie rodičov: matka vysokoškolské magisterské

Popis rodinnej situácie a prostredia:

V poslednom polroku výrazná zmena – sťahovanie do nového mesta. Pôvodne rodina bývala v obci blízko mesta 100 000 obyvateľov, v súčasnosti v meste 1 mil. obyvateľov. Súčasný bývanie v byte 2+1 v dome s ohradenou záhradou vo vnútrobloku. Deti spia s rodičmi v spoločnej spálni, obývačka je spoločný priestor pre celú rodinu, je tu situovaný aj televízor. Do priestoru, kde spia deti, matka TV nechce. Ďalej rodina vlastní notebook a smart phone s pripojením na internet. V minulosti otec aj matka pracovali ako živnostníci (otec intenzívnejšie, matka bola viac pri deťoch) vo svojej firme – obor event management, projektový management štrukturálne fondy. Projektové riadenie štrukturálnych fondov robila skôr matka z domu, ale zúčastnila sa aj organizácie eventov. Rodičia tak využívali televíziu, aby na chvíľu zabavila deti – hlavne staršieho syna. Počas sťahovania deti televíziu sledovali výrazne – predovšetkým streemy z youtube.com – napr. obľúbenou je rozprávka Maša a medveď. V súčasnosti rodina ešte nie je zabývaná, zoznamuje sa s okolím, pričom otec veľkú časť času trávi stále v bývalom bydlisku, kde ešte dokončuje rozbehnuté projekty, takže matka je s deťmi celé dni aj noci sama a ešte vybaľuje a dozariadzuje domácnosť.

Rodičia venujú pozeraniu televízie minimum času – hlavne matka, ktorá má menej času denne pozerá jeden seriál v dĺžke cca 45 minút), otec zvykne pozeráť športové prenosy – hlavne F1, pokiaľ má možnosť. V tomto momente je čas, ktorý strávia pozeraním televíznych programov 0 -1 hodina denne. Narodenie detí ovplyvnilo sledovanie televízie tak, že pozerajú menej – majú menej času.

Deti pozerajú nepravidelne, záleží na nálade, ale často pozerajú TV aby si oddýchli alebo keď matka potrebuje urobiť nejakú prácu. Niektoré dni vôbec, niektoré áno, odhad je cca 2 hodiny za deň. Pričom často pozerajú televíziu pri večeri a obede (raňajky sa matka snaží vynechávať), aby sa obaja v klude najedli a neutekali od stola. Televízia počas dňa nebeží, hrou trávi čas pred TV skôr mladší syn, ktorého nebaví sa pozerat' na televízor tak dlho. Programy si na TV neprepínajú, ale starší syn už dokáže posúvať príbehy na smarphone – na dotykovej obrazovke. Rodičia používajú televízne programy ako výchovný prvok skôr sporadicky. Rodičia zaviedli raz do mesiaca televízny piatok, kedy starší syn môže byť dlhšie hore a spolu s rodičmi si pozrieť nejakú animovanú celovečernú rozprávku, inak chodí spať pravidelne.

Deti pozerajú napr. celovečerné rozprávky Hľadá sa Nemo, Cars (hlavne starší syn, mladší syn sa skôr pri dlhých rozprávkach s dejom hrá). Mladší uprednostňuje krátke animované rozprávky, predovšetkým Maša a medveď. Spoločne si pozrú anglické hudobné vzdelávacie programy typu Wheels on the bus; Sugar, Sugar no papa, farebné vláčiky, vyberanie kinderiek a podobne.

Matka vysledovala, že starší syn na základe pozerania týchto rozprávok začal počítať, rozpoznávať farby a menovať ich v angličtine (v češtine zatiaľ nevie) a spieva si anglické texty, umývanie a rozoberanie áut, schovávanie predmetov do plastelíny (odpozorované z vyberania kinderiek) a záujem o ryby (nie všetky zvieratá, ale špeciálne ryby).

Emócie – starší syn mal cca rok, kedy pozeral rozprávku Maša a medveď, kedy Maša zaspala a k tomu hrala smutná hudba, takže syn sa rozplakal. Rodičia skúšali rozprávku púšťať viackrát a situácia sa opakovala. Matka sa snažila vysvetliť, že Maša iba spinká, ale nezaberalo. Ešte raz sa rozplakal, keď končila rozprávka Hľadá sa Nemo – nešlo ale o fakt, že rozprávka končí, skôr reakcia na hudbu a záver. Pozerajú ešte hudobné programy v televízií, pri ktorých tancujú.

Vplyv médií na zdravie matka nepostrehla. Pokiaľ ide o emócie, tak agresivitu ovplyvňovať môže, hlavne čo sa týka napodobňovania bojov videných v televízií. Preto sa rodičia snažia nepúšťať agresívne, akčné rozprávky. Podľa matky nie je možné nechať deti sledovať televízne programy bez vonkajších zásahov – napr. výber programov, vysvetlenie, čo sa deje, dĺžka trvania programov. Ovplyvňovanie správania a celkovo vplyv televízie na deti závisí na rodičoch.

4. Obaja rodičia, matka na materskej dovolenke, otec pracuje – pravidelný pracovný čas.

Počet detí: 1

Vek dieťaťa: 1 rok

Vek rodičov: matka: 33; otec 34

Vzdelanie rodičov: matka aj otec vysokoškolské magisterské

Popis rodinnej situácie a prostredia:

Byt 2+1 v stredne veľkom meste (do 150 000 obyvateľov), vlastní televízny prijímač s káblou televíziou, v obývačke. Vlastnia PC a smartphone. Dieťa spí s rodičmi v spálni bez zobrazovacích zariadení. Počítač nepoužívajú na žiadne sťahovanie ani púšťanie rozprávok pre deti.

Pred siedmou hodinou vôbec nie je zapnutý televízor (ojedinelú výnimku tvoria futbalové priame prenosy, ktorý pozerá otec). Dieťa je o 7-mej hodine kúpané a ide spať. Rozvrh dodržiavajú presne.

Matka sa zaujíma o výrobu výrobkov (napr. maľovanie, maľovanie kvetináčov, navliekanie korálok, a pod.) a vedie svoju dcéru ku kreatívnej tvorbe, čiže cez deň televízny prijímač vôbec nezapínajú. Jediným médiom s ktorým dieťa prichádza pravidelne do styku je rádio, ktoré majú nepravidelne pri aktivitách pustené.

Dieťa sa na televíziu nedíva, pokiaľ práve otec nepozerá futbal, ale matka hovorí, že pohľadom o televíznu obrazovku „ani nezavadí“. Okrem toho jej vadí blízkosť televíznej obrazovky, keď dieťa sedí na zemi (ešte nesedáva na gauči). Rodičia televízor pozerajú len veľmi málo, skôr večer, keď dieťa už spí, pokiaľ majú zaujímavý film (odhad tak 1 hod za týždeň). Pokiaľ ide o vplyv TV na zdravie dieťaťa, tak matka si zatiaľ žiadne neuvedomuje, nakoľko dcéra televíziu nepozerá. Premýšľala skôr o poškodení zraku (deti moc nemrkajú), bolestiach hlavy, reklamy na potraviny a škodlivé hračky. Na deťoch v rodine spozorovala agresívnejšie správanie – „mečovanie“, opakovanie bitiek po akčných hrdinoch v hre. Inak sa k zmenám spávania zatiaľ nevie vyjadriť.

5. Obaja rodičia, matka na materskej dovolenke s malým (projektovým) pracovným úväzkom, otec pravidelná pracovná doba.

Počet detí: 1

Vek dieťaťa: 2,5 – 3 roky

Vek rodičov: matka: matka 40; otec 40

Vzdelanie rodičov: matka aj otec vysokoškolské magisterské

Popis rodinnej situácie a prostredia:

Byt 2+1+ detský kútik na spánok dieťaťa. Bývajú v širšom centre mesto 1.mil. obyv.. Vlastnia televíziu s káblovou televíziou, stolový počítač, notebook, tablet a smartphone. Dieťa spí v samostatnej ½ izbe, v ktorej nie je žiadne zobrazovacie zariadenie. Ide o miestnosť čisto na spanie. Televízor aj počítač sú situované v obývacej izbe. Televízor zapnutý počas dňa nie je. Matka nepúšťa dieťaťu nič iné, len televízor (pokiaľ pozerá streamované alebo stiahnuté programy, tak cez televíziu), ale streamované programy – jednotlivé zariadenia majú prepojené. Zastáva názor, že predovšetkým tablet ničí dieťaťu zrak - krátkozrakosť a preto púšťa len televízor aj to vo veľmi prísnom režime. Ako „podmaz“ býva (nepravidelne) pustený cd prehrávač s klasickou hudbou.

Dcéra má presný denný program, v ktorom sa púšťa televízia maximálne na 1 hodinu denne (nezáleží na počasí). Nepozerá ani keď je chorá. A to dopoludnia, popoludní (po spánku) a na Večerníček, po ktorom sa ide spať. Pokiaľ matka potrebuje urobiť nejakú prácu, tak sa snaží to situovať do obdobia cez poludňajší spánok a vtedy, keď sa dcéra pozerá na poludňajší TV blok. Potom sa televízia vypína v dohodnutom časovom intervale a dieťa je zvyknuté sa samo pohrať, kým matka dokončí začatú prácu. Ostatný čas trávia spoločnými aktivitami (varenie, hranie, veľa času na čerstvom vzduchu). Režim sa nenarušuje ani počas víkendov. Rodičia pozerajú televízor večer, keď dieťa spí, v priemere tak max. 1,5 – 2 hodiny denne, niekedy vrátane internetového vysielania. Matka nezaznamenala, že by sledovanie programov vzbudilo záujem dieťaťa, skôr naopak, ak dieťa niečo zaujímalo, tak sa na to chcelo pozeráť (kamarát mal rád McQueena z rozprávky Cars, takže sa zaujíma o autá).

Emócie ani moc nie, skôr reaguje na hudbu tancom. Reaguje aj na náučné programy v ktorých sa napr. počíta a to počítaním (majú 5-6 detských programov). Matka s dieťaťom televíziu pozerá príležitostne – vtedy si program komentujú. Ale o tom, čo dcéra videla sama nediskutujú.

Matka zmenila svoje televízne návyky tak, že pozerá viac, ako predtým (večerný oddych). Predtým mala viac energie na iné činnosti (čítanie, športové aktivity...).

Ako výchovný prostriedok televízor používa len veľmi výnimočne a to zákaz Večerníčka.

Dieťa pozerá krátke animované rozprávky (napr. prasátko Pepa), ďalšie animované rozprávky (princezná Sofia). V minulosti s kamarátom pozerala Spidermana. Matke sa ale zdalo, že je viac agresívna, preto to už nepozerá. Šport len veľmi výnimočne.

Pokiaľ sa pozeranie televízie preháňa, tak zdravotné riziká sú menej pohybu a už spomínané poškodenie očí pozeraním tabletu. V primeranej miere to ale nevádi. Nevhodné sú aj reklamy na potraviny a jedenie počas sledovania televízie.

Ovplyvňovanie emócií si matka zatiaľ nevšimla. Verí, že to je možné, ale zatiaľ nie. Podstatná je vhodnosť programov.

Ovplyvňuje správanie dieťaťa – hlavne agresivitu. Pretože dcéra napodobovala chovanie, ktoré videla v televízií.